

วารสาร ปญญา

ISSN.0859-3574 (Print)

PANYA JOURNAL

ISSN.2697-4940 (Online)

Approved by TCI during 2019 - 2024

ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566 Vol.30 No.2 May - August 2023

สำนักงานวารสาร ปญญา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

หลักการและเหตุผล

วารสารปัญญาได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ 2536 โดยจัดพิมพ์เป็นวารสารวิชาการรายปักษ์ ๑ ละคร 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) โดยพิจารณาเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. ศาสนาและปรัชญา
2. การศึกษา
3. สังคมศาสตร์
4. มนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมวิชาการด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิจัย บทความปริทัศน์
3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิตและผู้สนใจทั่วไปมีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ
4. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

กำหนดการเผยแพร่

- ปีละ 3 ฉบับ : ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)
 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)
 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

การส่งบทความ

วารสารปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบล
พระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร. 053-270-975

E-Mail: panya-thjo@gmail.com

สามารถดำเนินการดาวน์โหลดและส่งบทความผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ Thaijo ทางเว็บไซต์

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

- บทความวิชาการและวิจัยทุกเรื่องได้รับการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน/บทความ
- บทความ ข้อความ ภายประกอบและตารางที่ลงพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน แต่ผู้เดียว
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามีกรณีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว
- บทความใดที่ผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้เขียน กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารปัญญาทราบจะเป็นพระคุณยิ่ง
- บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนลิขสิทธิ์ไม่สงวน

วารสารปัญญา ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2566)

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. พระมหาวิรัตน์ สุรเมธี, ผศ.ดร.

พระมหาวิเศษ เสาะพบดี, รศ.ดร. ศ.ดร. พศิน แต่งจวง

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์วิรัช ภูมาศรี

นางสาวนุชรี วงศ์ชมภู

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร. อุเทน ลาพิงค์

นายบุญนำ สุนามถาวร

นางสาวสุริษา วุฒิอิน

พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.

ผศ.ดร. วิสุทธิชัย ไชยสิทธิ์

รศ.ดร. สัณญา สะสอง

ผศ.ดร. หนูม้วน ร่มแก้ว

ผศ. วิมลสรรค์ ไสลงษ์

ศ.ดร. สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

รศ.ดร. วีระ เลิศสมพร

ผศ.ดร. วินิจ ผาเจริญ

ผศ.ดร. จำเนียร ราชแพทยาคม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยศรีประทุม

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

วารสารปัญญา ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566

พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.

ผศ.ดร. ปัญญา คล้ายเดช

ศ.ดร. พศิน แต่งจวง

ดร. สุชาสินี แสงมุกดา

ศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

ผศ.ดร. ประทีป พิฆทองหลาง

ผศ.ดร. สมปอง สุวรรณภูมา

รศ.ดร. รัตนะ ปัญญาภา

ผศ.ดร. สยาม ราชวัตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีประทุม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นฉบับประจำปี 30 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิชาการ เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ด้านศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ จากอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาจากหลากหลายสถาบัน และผู้สนใจทั่วไป

วารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความที่นำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการ ด้านศาสนา 1 เรื่อง ด้านสังคมศาสตร์ 3 เรื่อง และด้านศึกษาศาสตร์ จำนวน 8 เรื่อง ซึ่งบทความทั้งหมดได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี เช่นเดิม กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ

วารสารปัญญาขอประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทุกท่านสามารถส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการเข้ามาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร โดยสามารถส่งได้ผ่านระบบออนไลน์ที่เว็บไซต์ของวารสารปัญญาคือ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

กองบรรณาธิการวารสารปัญญาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอผู้อ่านได้มีความสุขกับการอ่าน พบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

บทความวารสารปัญญา
ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566

บทความวิจัย	หน้า
1 การพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พระครูสุทธกิจติยาภรณ์	1
2 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี	15
3 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ นิติ ญานะ	33
4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก นวพร แสงนาค	42
5 การจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็น ผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใน จังหวัดพิษณุโลก บุญญิศา พิมพ์สุข	54
6 รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการออกแบบนวัตกรรม เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพผาง ปัญญา ช่างงาน	65
7 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลมองผ่านพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์ มลिनทปัญหา พระมหาศราวุฒิ รัตนสันติ	82
8 การพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ศศิวรรณ มุสิก	98
9 โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วรยุทธ สถาปนาศุภกุล	110

บทความวิชาการ	หน้า
10 การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร: CLT สอดคล้องกับ กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป: CEFR พลสุข วรรณาริก	121
11 สงครามรัสเซีย-ยูเครน กับความท้าทายของรัฐบาลไทย สู่ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบาย สมดุลในการเมืองระหว่างประเทศ อัญชลี แสงเพชร	138
12 ท้องถิ่นกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (รอดจากทุกข์)	157
รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร	168

การพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
EDUCATIONAL INSTITUTION DEVELOPMENT ACCORDING TO PMQA
OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION SECTION,
CHIANG MAI PROVINCE

พระครูสุทธิจิตยาภรณ์ *, ธีระภัทร ประสมสุข *
สังวาร์ วังแจ่ม *, เพ็ญพรรณ แสงเนตร *

PrakruSutthi Kityaporn, Teerapat Prasomsuk

Sangwan Wangcham, Penpun Sangnet

Corresponding Author E-mail: jirasaksak2520@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนา 2) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษา 3) ตรวจสอบแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม ปีการศึกษา 2564 จำนวน 193 รูป/คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA จำนวน 3 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน แล้วสรุปเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การนำองค์กร รองลงมา การวางแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ผลลัพธ์การดำเนินการ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA คือ ควรนำฐานข้อมูลที่ทันสมัย เข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมาใช้ในการจัดการความรู้ของข้อมูลสารสนเทศ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและปลอดภัย มีการปรับปรุงข้อมูลความรู้ให้เป็นปัจจุบัน และควรมีการสำรวจความพึงพอใจในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาระบบการดำเนินการ และควรมีช่องทางในการรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีระบบการตอบกลับข้อสงสัยให้คำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3. การตรวจสอบแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวม คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: การพัฒนาสถานศึกษา, ตามแนว PMQA, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

* มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the developmental conditions 2) to explore promotional methods for educational development 3) to examine the promotional methods of educational development in accordance with PMQA (Performance Measurement, Quality Assurance) of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Section, Chiang Mai Province. The sample comprised 193 individuals, including executives and teachers from Phrapariyattidhamma Schools, General Education Section, Chiang Mai Province, selected through Simple Random Sampling. Additionally, interviews were conducted with 7 experts in the field of educational development and 3 experts in investigating developmental conditions and promotional methods based on PMQA. The research tool employed was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.848. Data analysis encompassed frequency and percentage distribution, as well as calculations of mean and standard deviation. The data was then synthesized, evaluated, and summarized descriptively.

The results of this research found that:

1. The overall educational development according to PMQA at Phrapariyattidhamma Schools, General Education Section, Chiang Mai Province, was rated as high. Upon examining each component individually, all were deemed to be at a high level. The components, ranked by average score from high to low, were: organizational leadership, strategic planning, operational outcomes, emphasis on human resources, process management, consideration for clients and stakeholders, as well as measurement, analysis, and knowledge management.

2. The recommended method for institutional development based on PMQA emphasizes the need to maintain an up-to-date database for quick and easy access to knowledge management resources. This involves systematic and secure information storage, continuous knowledge updates, satisfaction surveys pertaining to knowledge management within educational institutions, enhancements to the operating system, mechanisms for collecting stakeholder feedback, and the establishment of a system to address queries and provide practical advice.

3. Regarding the examination of promotional methods for educational development according to PMQA, the accuracy, suitability, feasibility, and helpfulness were all reported at 100 percent.

Keywords: Educational institution development, PMQA, Phrapariyattidhamma Schools

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 (4) ได้บัญญัติให้รัฐต้องพัฒนาระบบงาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการยกระดับคุณภาพมาตรฐานของหน่วยงานภาครัฐและเป็นการรองรับการพัฒนากระบวนการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ตามความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2548 (วิรัตน์ พันกันทะ และ พระครูภาวนาโสภิต, 2560, น. 90)

กระบวนการมาตรฐานระดับสากลที่เรียกว่า “เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ” หรือ PMQA (Public Sector Management Quality Award) เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ระบบราชการปรับปรุงประสิทธิภาพและยกระดับขีดความสามารถการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถส่งมอบบริการที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจและประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับประชาชนคนไทยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบด้วย 7 หมวด คือ หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้บริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล หมวด 6 การจัดการกระบวนการ และหมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ เมื่อองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาองค์กร จะส่งผลให้กระบวนการบริหารมีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน (วิรัตน์ พันกันทะ และ พระครูภาวนาโสภิต, 2560, น. 95)

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานทางการศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับพระภิกษุ สามเณร ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งต้องสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ว่าการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบจะบรรลุวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือ และมีการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย แต่การดำเนินการจัดการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมามีพบว่า ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาแต่ละแห่ง ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระดับผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ขณะเดียวกันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ต้องพัฒนาเป็นองค์กรทางสังคม เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นผู้นำทางการศึกษาที่ต้องใช้ศักยภาพความเป็นผู้นำ ทักษะการบริหาร บทบาทเชิงการบริหารปฏิบัติงานในหน้าที่บริหาร นำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้า จึงมีความจำเป็นที่จะแสวงหาแนวทางนวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานระดับสากลมาใช้ในการพัฒนาองค์กร

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จึงทำการศึกษาการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางใน

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตามมาตรฐานที่ภาครัฐกำหนด และเป็นนวัตกรรมทางการบริหารนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร
ในการวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 385 รูป/คน แบ่งเป็นผู้บริหารจำนวน 28 รูป/คน และครูจำนวน 357 รูป/คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2564 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 43) ที่ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 รูป/คน จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) ซึ่งกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนให้สอดคล้องกับสัดส่วนระหว่างประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ $385 : 193$ และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 28 โรงเรียน ตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งไว้โดยใช้ Simple random sampling เป็นหน่วยสุ่ม
 - 1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน นักวิชาการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.4 ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 7 ด้าน รวม 38 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (1961, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 103)

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นแบบเขียนเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ข้อเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.3 แบบตรวจสอบแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบเขียนเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบโดยสอบถามความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 ขั้นที่ 1 การสร้างแบบสอบถามสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแบบสอบถาม

2) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of item-objective congruence (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

4) นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's alpha coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848

5) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 รูป/คน

3.2 ขั้นที่ 2 การสร้างแบบสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมการพัฒนาศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพการพัฒนาศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

2) พิจารณาค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดของแต่ละด้านจากข้อคำถาม และนำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดมากำหนดกรอบของการสัมภาษณ์

3) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

4) จัดทำแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน นักวิชาการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวมจำนวน 7 คน

3.3 ขั้นที่ 3 การจัดทำแบบตรวจสอบแนวทางการพัฒนาศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

1) นำแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ในแต่ละหมวดมาทำเป็นประเด็นในการตรวจสอบ

2) นำแบบตรวจสอบที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

3) นำแบบตรวจสอบแนวทางการพัฒนาศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับสมบูรณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารสถานศึกษา ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ ความถี่และค่าร้อยละ เสนอในรูปแบบตาราง

4.2 วิเคราะห์สภาพการพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมและรายด้าน เสนอในรูปแบบตารางแล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผลของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 209)

4.3 วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา

4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ค่าร้อยละ เสนอในรูปแบบตาราง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

หมวด ที่	การพัฒนาศาสนศึกษาตามแนว PMQA	ระดับการดำเนินงาน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การนำองค์กร	4.17	0.70	มาก
2	การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	4.14	0.72	มาก
3	การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3.98	0.72	มาก
4	การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	3.57	0.57	มาก
5	การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	4.09	0.78	มาก
6	การจัดการกระบวนการ	4.08	0.76	มาก
7	ผลลัพธ์การดำเนินการ	4.11	0.68	มาก
โดยรวม		4.02	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หมวด 1 การนำองค์กร ($\bar{X}$ = 4.17) รองลงมา คือ หมวด 2 การวางแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.14), หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ ($\bar{X}$ = 4.11), หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ($\bar{X}$ = 4.09), หมวด 6 การจัดการกระบวนการ ($\bar{X}$ = 4.08), หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{X}$ = 3.98) และ หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ($\bar{X}$ = 3.57) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดของแต่ละด้านจากข้อคำถาม และนำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดมากำหนดกรอบของการสัมภาษณ์ สรุปผลการศึกษาตามประเด็นการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

หมวด 1 การนำองค์กร ควรวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และทบทวนปัญหาในการนำองค์กร เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา และควรกำหนดตัวชี้วัด และมีระบบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ควรร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งบริบทของสถานศึกษา ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และควรมีช่องทางและกระบวนการถ่ายทอดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์สู่บุคลากรอย่างเหมาะสม

หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีช่องทางในการรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีระบบการตอบกลับข้อสงสัยให้คำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ควรมีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำข้อมูลมาพัฒนาการดำเนินงาน และควรให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาและทำกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน

หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ควรนำฐานข้อมูลที่ทันสมัยเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมาใช้ในการจัดการความรู้ของข้อมูลสารสนเทศ ควรจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและปลอดภัย มีการอัปเดตข้อมูลความรู้ให้เป็นปัจจุบัน และควรมีการสำรวจความพึงพอใจในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาระบบการดำเนินการ

หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ควรมีการวิเคราะห์ประเมินผลรอบอัตรากำลังกับปริมาณงานของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนอัตรากำลังในปีการศึกษาถัดไป และนอกจากนี้ผู้บริหารควรมีช่องทางการรับฟังข้อคิดเห็นข้อร้องเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม

หมวด 6 การจัดการกระบวนการ ควรสำรวจ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานและร่วมกันแก้ไขปัญหา และควรมีการประเมินความสำเร็จของกระบวนการดำเนินงานเพื่อวางแผนในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ ควรสร้างค่านิยมปลูกฝังการมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจิตอาสา และผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำ บริหารงานอย่างมีคุณธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ไปตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย ศิษยานุศิษย์ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาแสดงในตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่	ค่าร้อยละ			
		ถูกต้อง	เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นประโยชน์
1	หมวด 1 การนำองค์กร	100	100	100	100
2	หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	100	100	100	100
3	หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	100	100	100	100
4	หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้	100	100	100	100
5	หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	100	100	100	100
6	หมวด 6 การจัดการกระบวนการ	100	100	100	100
7	หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ	100	100	100	100
โดยรวม		100	100	100	100

จากตารางที่ 2 พบว่าการตรวจสอบแนวทาง และความเป็นประโยชน์ของแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

ศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ค่าความ ถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยรวมคิดเป็น ร้อยละ 100 ทั้ง 7 หมวด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความสำคัญและมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้บริหารใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เสนอความคิดเห็น และเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยการนำระบบคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) เป็นแบบแผนในการดำเนินงาน ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ หมวด 1 การนำองค์กร รองลงมา คือ หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และหมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ ตามลำดับ โดย ชลิต ดำรงค์ศักดิ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559) อธิบติกรรมชลประทาน ได้กล่าวไว้ว่า “ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการขับเคลื่อน PMQA คือ นำดีแผนชัด มีส่วนร่วม พัฒนาคน พัฒนางาน สร้างความสุข หมายถึง คณะผู้บริหารทุกคนร่วมมือกันวางแผนขับเคลื่อนอย่างชัดเจน มีส่วนร่วมกับภาคประชาชน พัฒนาบุคคล พัฒนาการทำงาน มีการติดตามประเมินผล และสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน” ส่งผลให้กรมชลประทานสามารถส่งมอบคุณภาพทั้งผลผลิตและบริการที่ดีให้กับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ แสงระวี และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดำเนินการตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยรวมทั้ง 7 หมวด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวด พบว่า หมวดที่ 1 การนำองค์กร และหมวดที่ 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ ในส่วนของ หมวด 4 การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ บางโรงเรียนยังไม่มีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ในบางโรงเรียนยังมีระบบการจัดการความรู้ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร และยังขาดการจัดตั้งห้องปฏิบัติการ (Operation room) จึงส่งผลให้สภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ หมวดที่ 4 การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทั้ง 7 หมวด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก อธิรัตน์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวการบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการ

ภาครัฐของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา พบว่าระดับการบริหารจัดการคุณภาพโดยภาพด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

หมวด 1 การนำองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องควรวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และทบทวนปัญหาในการนำองค์กร เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา ควรกำหนดตัวชี้วัด และมีระบบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การมีจริยธรรมในการทำงานขององค์กรมีความเหมาะสม โดย วินัย วิทวัสการเวช (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559) รองอธิการบดีกรมธนารักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า “กรมธนารักษ์บริหารจัดการภาครัฐด้วยหลักสี่ประการ คือ นโยบายที่ชัดเจน ทีมงานดี โดยมี PMQA working team จัดทำแผนพัฒนาองค์กร ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สร้างสิ่งจูงใจให้ทุกส่วนร่วมกันพัฒนาองค์กร” สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุษกร วัฒนบุตร (2554) เรื่องการประเมินสัมฤทธิ์ผลคุณภาพการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) พบว่าข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ตามเกณฑ์คุณภาพการบริการจัดการภาครัฐ (PMQA) ในหมวด 1 คือ การกำหนดให้มีระบบการติดตามและทบทวนผลการดำเนินการ เพื่อนำผลดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา ในหมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งบริบทของสถานศึกษา ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี มีการวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำแผนเชิงยุทธศาสตร์ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำเริญ รัตนบุรี (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ตามเกณฑ์ PMQA โรงเรียนมาตรฐานสากลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12 พบว่าแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการระบบคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ควรร่วมระดมสมองในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นำไปปรับแผนปฏิบัติการประจำปีให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารควรมีช่องทางในการรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีระบบการตอบกลับข้อสงสัยให้คำแนะนำที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ควรมีการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำข้อมูลมาพัฒนาการดำเนินงาน มีการวัดความพึงพอใจของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นพระภิกษุสามเณร และผู้ปกครองของนักเรียน สอดคล้องกับ รุ่งลาวัณย์ จันทรัตน และ นิมนองค์ งามประภาสม (2556) ได้ทำวิจัย เรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการในหมวด 3 คือการมีช่องทางการรับฟังและเรียนรู้ความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ

โรงเรียน หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ผู้บริหารควรนำฐานข้อมูลที่ทันสมัย เข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมาใช้ในการจัดการความรู้ของข้อมูลสารสนเทศ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและปลอดภัย มีการอัปเดตข้อมูลความรู้ให้เป็นปัจจุบัน มีการวัดผลการดำเนินการ และการจัดการความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวรรณ ยอดมงคล และสุจิตรา จรจิตร (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ตามแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ คือโรงเรียนขนาดเล็กต้องมีการจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ครอบคลุม ถูกต้อง ทันสมัยและใช้ฐานข้อมูลมาสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการบริหารฐานข้อมูลและเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์ประเมินผลรอบอัตรากำลังกับปริมาณงานของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหา และวางแผนอัตรากำลังในปีการศึกษาถัดไป มีการให้การสนับสนุน และสร้างความพึงพอใจให้แก่บุคลากรอย่างมีความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักดี เหมทานนท์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามแนวทาง PMQA โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราการแข่งขันสูงจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวทาง PMQA โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราการแข่งขันสูงจังหวัดนครศรีธรรมราช หมวด 5 คือมีการประเมินขีดความสามารถ อัตรากำลังและการสร้างสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่จะก่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี

3. การตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จากที่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ พบว่าแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 7 หมวด มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผลมาจากแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ทั้ง 7 หมวด ประกอบไปด้วย หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล หมวด 6 การจัดการกระบวนการ และ หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ ซึ่งในแต่ละหมวดได้มีกระบวนการที่ชัดเจนในการวางแผนการดำเนินการ มีการตรวจสอบติดตามประเมินผล และมีกระบวนการปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นกระบวนการบริหารงานที่ส่งเสริมให้บรรลุตามเป้าประสงค์ขององค์กร สอดคล้องกับวงจรบริหารงานคุณภาพ PACA หรือ Deming cycle ของ William Edward Deming (1986) เป็นกระบวนการบริหารงานที่ประกอบไปด้วย P (Plan) คือ การวางแผน D (DO) คือ การ

ปฏิบัติตามแผน C (Check) คือ การตรวจสอบ และ A (Act) คือ การปรับปรุงการดำเนินการ เป็นกระบวนการที่ใช้ปรับปรุงการทำงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อ แก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ คือ ผู้บริหารควรวิเคราะห์ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก บริบทของสถานศึกษา จุดเด่น จุดด้อย กำหนดตัวชี้วัด เพื่อทำแผนปฏิบัติการประจำปีและ ระบบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีกระบวนการถ่ายทอดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์สู่บุคลากร ควรมีช่องทางในการรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรมีฐานข้อมูลที่ทันสมัย ควรจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและปลอดภัย ควรสำรวจความพึงพอใจในการจัดการความรู้ ควรวิเคราะห์ประเมินผลกรอบ อัตรากำลัง ควรสำรวจ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน ร่วมกันแก้ไขปัญหา และ ควรประเมินความสำเร็จของกระบวนการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหมวด 1 การนำองค์กร มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติมากที่สุด จึงควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. จากผลการวิจัยสภาพการพัฒนาสถานศึกษาตามแนว PMQA ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ควรได้รับการแก้ไขหรือพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยผู้บริหารควรนำฐานข้อมูลที่ทันสมัย เข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมาใช้ในการจัดการความรู้ของข้อมูลสารสนเทศ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและปลอดภัย มีการอัปเดตข้อมูลความรู้ให้เป็นปัจจุบัน และควรมีการสำรวจความพึงพอใจในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาระบบการดำเนินการ

แหล่งอ้างอิง

ขวัญชนก อธิรัตน์. (2563). แนวการบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. *วารสารคุรุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 17(1), 225-233.

- จำเริญ รัตนบุรี. (2557). การบริหารจัดการยกระดับคุณภาพตามเกณฑ์ PMQA โรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12: รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual study). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2554). การประเมินสัมฤทธิ์ผลคุณภาพการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA). ภาควิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภักดี เหมทานนท์. (2559). การบริหารงานวิชาการตามแนวทาง PMQA โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราการแข่งขันสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช: รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual study). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- รุ่งลาวัณย์ จันทรัตน และนิมอญงค์ งามประภาสม. (2556). กลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(3), 29-39.
- วิรัตน์ พันกันทะ และพระครูภาวนาโสภิต. (2560). การนำองค์กรเข้าสู่การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 2(2), 90-97.
- สันติ แสงระวี, วีระยุทธ ชาคะภาณูจน์, และจำเริญ ชูช่วยสุวรรณ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(7), 3552-3571.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ. <https://www.opdc.go.th/content/Nzc>
- อภิวรรณ ยอดมงคล และสุจิตรา จรจิตร. (2558). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 14(1), 15-26.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Press.

การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
THE DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL FOR THE THINKING
SCHOOL UNDER THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

จุฬารัตน์ เหล่าไฟโรจน์จารี *, ธิดาวลัย อุ่นกอง *
สมบัติ นพรัก *, วรรณกร พรประเสริฐ *

Jurarat Laopairodjari, Thidawan Unkong

Sombat Noparak, Wannakorn Phornprasert

Corresponding Author E-mail: jaam_naja@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 3) ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด วิจัยดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทาง โดยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 3 โรงเรียน และศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด จำนวน 201 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุป 2) การสร้างรูปแบบ โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาয়ร่างและตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน 3) การประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 186 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ผลลัพธ์ 5) ข้อมูลย้อนกลับ ผลการประเมิน ความครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบ, การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนสอนการคิด, องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the components and guidelines for implementing the thinking schools model in educational institutions under the Provincial Administrative Organization 2) To develop the administration of the thinking schools model

* มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao

in educational institutes under the Provincial Administrative Organization 3) to evaluate the effectiveness of the administration of the thinking schools' model in educational institutions under the Provincial Administrative Organization. The research comprised three main steps: 1) Study of Components and Guidelines: This involved reviewing documents and related research, as well as interviewing administrators from three exemplary practice schools. The study aimed to identify the components and guidelines for implementing the thinking schools' model, including an examination of its effectiveness. The sample group consisted of 201 educators who are proponents of the thinking schools' approach. Research instruments encompassed a document analysis record form, questionnaires, and interview forms. Statistical methods such as mean, standard deviation, content analysis, and conclusions were employed 2) Model Creation: Data gathered in Step 1 were utilized to draft and refine the administration model. A focus group of 11 experts was engaged in evaluating and enhancing the model's design 3) Model Evaluation: The evaluation phase involved 186 school administrators as participants. The assessment employed statistical measures like mean and standard deviation.

The results of this research found that: The administration model for thinking schools in educational institutions under the Provincial Administrative Organization comprises three core components: 1) Principles of the Model 2) Objectives 3) Systems and Mechanisms, encompassing five key aspects: 1) Inputs 2) Process 3) Output 4) Outcomes 5) Feedback. The evaluation outcomes of the thinking school's administration model within educational institutions under the Provincial Administrative Organization were overwhelmingly positive, indicating a high level of comprehensiveness and appropriateness. Educational administrators expressed a strong belief in the model's utility and potential.

Keywords: Model development, Thinking schools model, Educational institutions, Provincial administrative organization

บทนำ

ด้วยกระแสการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวทาง การจัดการศึกษามาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนรู้ โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ทำเป็น และมาตรา 28 กำหนดให้หลักสูตร มุ่งพัฒนาคนให้สมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และ ความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีกระบวนการคิด สามารถนำทักษะความรู้รอบตัวมาสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ เพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ซึ่งสมรรถนะสำคัญประการหนึ่ง คือความสามารถในการคิดของผู้เรียนโดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ ในการพัฒนานวัตกรรมต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 6-7) จากการให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาทักษะการคิด ของผู้เรียนที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่งผลให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดในสถานศึกษาให้มีศักยภาพและมีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นต้นแบบและเป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่เป็นรูปธรรม และท้าทายความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ความสำเร็จของการมีโรงเรียนการสอนคิดที่จะช่วยลดและขจัดปัญหาวิกฤตทางการศึกษา เช่น คุณภาพสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คุณภาพผู้เรียนที่มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และความเหลื่อมล้ำ ในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ดังนั้น จึงเป็นความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษาในอันที่จะให้มีโรงเรียนการสอนคิดดำเนินการได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาการศึกษา (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556) หากสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนการสอนคิดตามกรอบการปฏิรูปการศึกษาได้ก็จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่ง ที่จะนำมาสู่การเป็นผู้anoอย่างได้เปรียบ ได้แก่ คุณลักษณะแห่งการเป็นนักคิด ผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความสามารถในการคิดย่อมมีโอกาส ก้าวไปก่อน ก้าวไปไกล ก้าวไปสู่อนาคตที่ประสบความสำเร็จได้มากกว่า สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการสร้างคนให้เป็นผู้คิดดี คิดได้ ทำเป็น คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำสิ่งใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อให้ทำงานได้เร็วขึ้น ฉลาดขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สร้างผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้มากขึ้น คุณภาพของผู้เรียนก็เป็นหัวใจสำคัญอีกหนึ่งประการของการจัดการศึกษาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการศึกษาระดับยุดถือเป็นเป้าหมายของการทำงาน ซึ่งหากภาพความคาดหวังที่แสดงว่าผู้เรียนมีคุณภาพ ของทุกฝ่ายตรงกัน การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีพลังเพียงพอเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์

จากรายงานสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ สม่่าเสมอและต่อเนื่อง และการพัฒนาทักษะการอ่านหรือนิสัย รักการอ่าน ควรจัดการเรียนการสอนโดยมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งที่เป็นสื่อการเรียนรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรมีการวิเคราะห์ผลการสอบหรือผลการประเมินเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนแต่ละคน ส่วนมาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมแบบบูรณาการหรือจัดกิจกรรมที่หลากหลาย หรือมีการวางแผนพัฒนาผู้เรียนตามความแตกต่างของบุคคล สถานศึกษา และควรออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่

หลากหลายตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นสถานศึกษาควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน เป็นรายบุคคล หรือควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หรือพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2558) จากผลการประเมินดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับมาตรฐานด้านครูและผู้บริหาร กล่าวคือด้านการบริหาร ผู้บริหารต้องเน้นการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งผลต่อมาตรฐานด้านครูที่ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดต่อไป เนื่องจากผู้สอนยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเสนอความรู้เป็นความสัมพันธ์เชิงระบบและเป็นองค์รวมได้ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการคิดดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ที่จะร่วมกันพัฒนาทักษะความสามารถในการคิดแก่นักเรียนและสร้างการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เห็นโรงเรียนการสอนคิดทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายและครูผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอนที่เป็นการช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนอย่างแท้จริง โดยที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่คิดได้ คิดเป็น และแก้ปัญหาได้ สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นำตนเองก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน ซึ่งหากครูขาดทักษะดังกล่าวแล้วเป็นการยากที่จะพัฒนาไปสู่ตัวผู้เรียน ดังนั้น หากครูต้องการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน จำเป็นที่ครูต้องเร่งพัฒนาทักษะการคิดของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องของการคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมในอนาคต ดังแนวคิดของ ชลาธิป ชาญชัยฤกษ์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ยึดติดกับหลักการและข้อจำกัดเดิมจะนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรม และการแก้ไขปัญหาอย่างได้ผล (ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์, 2557) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เพื่อจำแนกแยกแยะ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่แตกต่างกันไปจากเดิม ก่อให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมการใหม่ ผลการประเมินและรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูไทยส่วนหนึ่งกำลังประสบปัญหาในการพัฒนากระบวนการคิด จึงต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิด ซึ่งบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อน คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ครูจะต้องมีการพัฒนาทักษะการคิดของตนเอง เพื่อจะได้นำความรู้ไปถ่ายทอดและพัฒนาผู้เรียนต่อไป ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคคลสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน และบริหารจัดการให้บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ และดำเนินการพัฒนานักเรียน ให้มี

ความสามารถด้านการคิด คิดได้ คิดเป็น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ เพื่อต่อยอดไปสู่การคิดเชิงนวัตกรรม รวมถึงสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้ประเมินสมรรถนะและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในหลาย ๆ ปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาไทย เนื่องจากผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศและสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาต่อการสร้างสรรค์คุณภาพการเรียนรู้การสอน บทบาทผู้บริหารจึงเป็นบทบาทที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญ

โรงเรียนการสอนคิดจึงเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นและการศึกษาของชาติ ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น สามารถเป็นต้นแบบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดให้กับสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ได้นำไปใช้ประโยชน์ การจัดการศึกษาทุกประเภททุกระดับล้วนมีเป้าหมายที่สำคัญอย่างเดียวกัน คือ ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนและเพื่อเป็นการสะท้อนภาพที่ชัดเจนนำไปสู่การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559)

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดให้มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมทักษะการคิดเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว โรงเรียนการสอนคิดจึงเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นและการศึกษาของชาติ ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น สามารถเป็นต้นแบบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดให้กับสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ได้นำไปใช้ประโยชน์ การจัดการศึกษาทุกประเภททุกระดับล้วนมีเป้าหมายที่สำคัญอย่างเดียวกัน คือ ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนและเพื่อเป็นการสะท้อนภาพที่ชัดเจนนำไปสู่การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น รวมทั้งปัญหาวิกฤตของระบบการศึกษาที่สะสมและเรื้อรัง ผสมกับปัญหา และความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญจากปัจจัยภายนอกและภายในจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศตามโมเดลประเทศไทย 4.0 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดของสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนั้น รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดของสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงจะเป็นรูปแบบที่สำคัญว่าสามารถปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนให้มีการโครงสร้างและแนวนโยบายการดำเนินการจัดการศึกษา รวมทั้งจัดระบบการบริหารจัด

การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามแนวนโยบาย และกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้สอดคล้องกับสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสร้างข้อสรุป

1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนประสาทวิทยานนทบุรี โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนที่ได้นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ลิขสิทธิ์ Thinking School จากโรงเรียน King's School ประเทศนิวซีแลนด์ มาปรับใช้ในสถานศึกษาจนเป็นที่ยอมรับ และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากเป็นโรงเรียนทางเลือกที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสร้างข้อสรุป

1.3 การศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ประชากร ได้แก่ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด ในปีการศึกษา 2563 จากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best practice) ด้านการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมการคิด จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 409 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู

ผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด จำนวน 201 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยนำข้อมูลจากการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำไปสรุปเป็นความเรียงและแก้ไข

3. ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 347 คน จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใช้การสุ่มตัวอย่างโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยลำดับแรกใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของโรงเรียน แล้วจึงเลือกใช้การสุ่มเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน ในแต่ละขนาดของโรงเรียน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจากโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 186 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการสร้างและประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีดังนี้

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด

3. องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก

เป็นขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติและปัจจัยต่าง ๆ เป็นกลไกในการดำเนินงานโรงเรียนสอนคิด (Thinking school) ให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารโรงเรียน 2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา 3) รูปแบบการสอนคิด 4) สมรรถนะและทักษะของครู และ 5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด

ด้านที่ 2 กระบวนการ (Process) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) งานการจัดองค์กร 2) งานการจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ 3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล 4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) โดยมีแนวทางปฏิบัติตามวงจร การบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้ วางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ตรวจสอบ (Check) ปรับปรุง (Act)

ด้านที่ 3 ผลผลิต (Output) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านครู 3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) ด้านสถานศึกษา

ด้านที่ 4 ผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ และ 3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านที่ 5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกระบวนการดำเนินงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความครอบคลุม ความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ไปใช้มีความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็น
ไปได้การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัด

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในสถานศึกษาสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด	ความเป็นประโยชน์ n = 186			ความเป็นไปได้ n = 186		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 หลักการของ รูปแบบ	4.66	0.57	มากที่สุด	4.53	0.60	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.75	0.63	มากที่สุด	4.71	0.65	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก						
3.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)						
1) นโยบายการบริหารโรงเรียน	4.61	0.71	มากที่สุด	4.58	0.75	มากที่สุด
2) คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน	4.55	0.76	มากที่สุด	4.56	0.74	มากที่สุด
3) รูปแบบการสอนคิด	4.53	0.74	มากที่สุด	4.52	0.78	มากที่สุด
4) สมรรถนะและทักษะของครู	4.51	0.78	มากที่สุด	4.47	0.80	มาก
5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ สอนคิด	4.48	0.77	มาก	4.46	0.81	มาก
รวมเฉลี่ย	4.54	0.75	มากที่สุด	4.52	0.77	มากที่สุด
3.2 ด้านกระบวนการ (Process)						
1) การจัดองค์กร	4.57	0.75	มากที่สุด	4.44	0.77	มาก
2) การจัดการเรียนรู้และการ ออกแบบการเรียนรู้	4.60	0.73	มากที่สุด	4.52	0.76	มากที่สุด
3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล	4.49	0.76	มาก	4.47	0.72	มาก
4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะ ให้ครูสอนคิด (PLC)	4.58	0.72	มากที่สุด	4.54	0.74	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.56	0.74	มากที่สุด	4.49	0.75	มาก

3.3 ผลผลิต (Output)						
1) ด้านผู้เรียน	4.62	0.72	มากที่สุด	4.57	0.72	มากที่สุด
2) ด้านครู	4.68	0.69	มากที่สุด	4.55	0.74	มากที่สุด
3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	4.67	0.66	มากที่สุด	4.59	0.69	มากที่สุด
4) ด้านสถานศึกษา	4.64	0.67	มากที่สุด	4.60	0.68	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.65	0.68	มากที่สุด	4.58	0.71	มากที่สุด
3.4 ผลลัพธ์ (Outcome)						
1) ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.63	0.71	มากที่สุด	4.51	0.74	มากที่สุด
2) ด้านคุณภาพการบริหารและการจัดการ	4.65	0.67	มากที่สุด	4.54	0.73	มากที่สุด
3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.66	0.68	มากที่สุด	4.60	0.71	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.64	0.69	มากที่สุด	4.55	0.72	มากที่สุด
3.5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)						
ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกระบวนการดำเนินงาน	4.63	0.70	มากที่สุด	4.58	0.71	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.63	0.70	มากที่สุด	4.58	0.71	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งหมด	4.60	0.70	มากที่สุด	4.54	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านความเป็นประโยชน์ มีผลการประเมินในภาพรวม มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$, S.D = 0.70) และด้านความเป็นไปได้ มีผลการประเมินในภาพรวม มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.54$, S.D = 0.72)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 2) ด้านกระบวนการ (Process) 3) ผลผลิต (Output) 4) ผลลัพธ์ (Outcome) 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล มีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก (Active learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมชัย จรรยาไพบูลย์ (2555) ที่ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบเป็นแบบอย่างในการดำเนินการใด ๆ ที่แสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะของปรากฏการณ์ วัตถุประสงค์ของผู้สร้างและการพัฒนารูปแบบเป็นสำคัญ ดังความหมายของรูปแบบที่ว่าเป็นแบบจำลองโครงสร้างของความสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นชุดปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นหลักการ โดยแสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้เห็นเป็นภาพหรือข้อความอย่างง่ายเกี่ยวกับการลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเชิงแผนผัง หรือทำเลียนแบบ เพื่อสร้างสัญลักษณ์ที่แท้จริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบ (ปรีชาติ ชมชื่น, 2555; Keeves, 1988) และสอดคล้องกับ นันทกานต์ จิรงกรณ์ และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า หลักการ คือ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชจรศักดิ์ ไทยประยูร (2560, น. 152) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเนื้อหาแบบบูรณาการเกี่ยวกับความรู้ที่ใช้ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ลักษณะของรูปแบบต้องเป็นแนวทางที่นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาที่สามารถพิสูจน์และทดสอบได้เชิงประจักษ์ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและโครงสร้างที่สามารถ อธิบายได้ช่วยสร้างความคิดรวบยอดและช่วยขยาย และปรีชาติ ชมชื่น (2555) ที่สรุปว่า รูปแบบต้องประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของรูปแบบเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก

เป็นขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติและปัจจัยต่าง ๆ เป็นกลไกในการดำเนินงานโรงเรียนสอนคิด (Thinking school) ให้บรรลุเป้าหมายประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ผลลัพธ์ 5) ข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายทิพย์ ยะพู (2556) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการประเมิน

หน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ทิปพัฒนา สันตะวัน (2551) ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบตามทฤษฎีเชิงระบบ ทั้งนี้เพราะทฤษฎีเชิงระบบมีหลักการและแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรที่สำคัญอันได้แก่ หลักการของความมีเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ ทฤษฎีเชิงระบบเชื่อว่า ปัญหาทางการบริหารที่เกิดขึ้นมักจะมาจากสาเหตุที่มากกว่าหนึ่งสาเหตุ รวมถึงทฤษฎีเชิงระบบจะมีกระบวนการในการปรับเปลี่ยนและป้อนข้อมูลย้อนกลับ เพื่อบอกให้รู้วาระบบมีการเบี่ยงเบนอย่างไร ควรจะแก้ไขที่องค์ประกอบใดของระบบ

ในแต่ละองค์ประกอบของระบบและกลไก มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) นโยบายการบริหารโรงเรียน 2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา 3) รูปแบบการสอนคิด 4) สมรรถนะและทักษะของครู 5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด โดยในการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ปัจจัยนำเข้าควรปรับให้เป็นกระบวนการหรือคุณลักษณะและศักยภาพของครูและบุคลากรหรือสมรรถนะ และทักษะของครู และเพิ่มเติมให้มีปัจจัยอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการสอนคิดเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่

ซึ่งสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญ 4M คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ สิ่งของ (Materials) การจัดการ (Management) (สมคิด บางโม, 2548) และสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ P21 (Partnership for 21st century learning) ระบุในกรอบแนวคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในส่วนของการจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ โดยการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีจุดเด่นอยู่ในด้านที่ 2 คือ ด้านกระบวนการ (Process) มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) งานการจัดองค์กร 2) งานการจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ 3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล 4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) โดยมีแนวทางปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้ วางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ตรวจสอบ (Check) ปรับปรุง (Act) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 กระบวนการย่อยนี้ มีตัวแปรขององค์ประกอบที่สอดคล้องกระบวนการบริหาร POSDCORB ของ Gulick and Urwick (อ้างอิงถึงใน จันทรานี สงวนนาม, 2553) และสอดคล้องกับกระบวนการบริหาร PDCA ของ Kano ที่เน้นกระบวนการและผลลัพธ์วงจรการบริหารคุณภาพหรือ PDCA ให้มีความสำคัญกับกระบวนการค่อนข้างมาก โดยพยายามเน้นถึงการป้องกันการเกิดซ้ำของปัญหา เพื่อการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นแนวทางเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต เป็นการวางแผนกำหนดเป้าหมายการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการวัดและการจัดทำแผนตามเป้าหมาย โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบที่มีการแต่งตั้ง

คณะทำงานพัฒนาการสอนคิด จัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มย่อยของครูที่มาจากหลายวิชา ในโรงเรียนเพื่อให้ความมั่นใจว่าจะเกิดการสื่อสารและการร่วมมือระหว่างกันที่ดี รวมทั้งมีการจัดสรรบทบาทบุคลากรทำหน้าที่เป็นทีมขับเคลื่อนกระบวนการสอนคิดของสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการสอนคิด พัฒนาความสามารถการคิดของผู้เรียน และการประเมินผล การจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้บริหารดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน ให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยองค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตรวิชี้อยสสัย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน ด้านการมีวิสัยทัศน์ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนย่อมมีวิธีการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีความชัดเจน แสดงออกถึงภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเป้าหมายของสถานศึกษา ดังงานวิจัยของ ปุณณัตถ์ ไชยคำ (2561, น. 339) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย เน้นกระบวนการบริหาร และการจัดการงาน 4 ฝ่าย คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร งานบริหารทั่วไป ตั้งแต่กระบวนการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การจัดการรูปแบบโครงสร้างขององค์กร การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน การเลือกสรรคนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน การควบคุมให้งานที่ทำบรรลุผลสำเร็จเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วรชัย ภิรมย์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยการบริหารเป็นหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน มีการคัดเลือกบุคลากรในการทำงานโดยอาศัยความรู้ความสามารถและความพึงพอใจเป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินงาน ในโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ด้านที่ 3 ผลผลิต (Output) มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านครู 3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 4) ด้านสถานศึกษาด้านที่ 4 ผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ 3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ และด้านที่ 5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย คือ ข้อมูลย้อนกลับของปัจจัยนำเข้า ข้อมูลย้อนกลับของกระบวนการ และข้อมูลย้อนกลับของผลลัพธ์ ซึ่งข้อมูลย้อนกลับในแต่ละส่วน นำมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขในส่วนนั้นให้ดียิ่งขึ้น เป็นผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกระบวนการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิณณวัตร กิ่งแก้ว (2556) ทำการศึกษาการพัฒนา

รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ดำเนินการซึ่งได้มาของข้อมูลย้อนกลับ ดังชั้นที่ 4 มีการประเมินผลในการดำเนินงาน และนำผลข้อมูลย้อนกลับมาใช้ใน ชั้นที่ 5 มีการสรุปผลในการใช้รูปแบบเพื่อปรับปรุง โดยมีความสัมพันธ์กับการบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป สอดคล้องกับกับงานวิจัยของ อรชร ปราจันทร์ และ สุกัญญา แซ่ม้อย (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระบบของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรมคือ เน้นบริหารแบบบูรณาการ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างลงตัว มีปฏิสัมพันธ์กับทุกฝ่ายเพื่อถ่ายทอด และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานมาปรับปรุง โดยมีระบบการให้รางวัล และการยอมรับระบบการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร หากสถานศึกษามีระบบการติดตามประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพ และมีระบบการสร้างขวัญและกำลังใจที่เหมาะสมจะส่งผลให้บุคลากรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดแนวคิดใหม่ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย

ผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นต่อรายละเอียดของความครอบคลุมในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน ในส่วนของความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสร้างขึ้นโดยแสดงให้เห็นถึงการที่มีองค์ประกอบหรือระบบย่อยที่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อปฏิบัติหน้าที่หรือทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่เป็นภาพรวม (Kast & Rosenzweig, 1985) แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (คัมภีร์ สุดแท้ และคณะ, 2553) มีความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) ระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา (Associative relationship) สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา สามารถใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย (Keeve, 1988, p. 560) จึงทำให้ผลการตรวจสอบรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างเป็นเอกฉันท์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จินฉนวนตรึงแก้ว (2556, น. 224-225) ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหาร งานวิชาการ ด้านการบริหารงาน

ทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบของรูปแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก ประกอบด้วย 5 ด้าน ตาม ทฤษฎีระบบ (System theory) คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Output) และด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความ เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติรายละเอียด ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบโรงเรียนสอนคิดไปใช้ และทำการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้บริหารซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนที่จะส่งผลให้การบริหารโรงเรียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์สภาพบริบท รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของครู

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านการบริหารงานบุคคล ประเด็นที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรตามวิสัยทัศน์ให้มีทักษะความชำนาญสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพสถานศึกษา จึงควรมีการพัฒนาวางแผนนโยบายพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะด้านการคิด เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนและสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนสืบต่อไป

1.3 จากผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านการจัดองค์กร พบว่า เป็นแนวทางที่มีความสำคัญ และกระบวนการต้องมีความชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการคิดและต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับนโยบาย การศึกษาจนถึงระดับผู้ปฏิบัติ ปรับโครงสร้างองค์กรและจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสอนคิด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดสำหรับโรงเรียนทางเลือกที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนที่มีบริบทแตกต่างกันออกไป เพื่อบรรลุผลสู่โรงเรียนสอนคิด

2.2 ควรศึกษาเพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนสอนคิด เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียน

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. พริกหวานกราฟฟิค.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กระทรวง.

- ขจรศักดิ์ ไทยประยูร. (2560). รูปแบบการพัฒนาเนื้อหาแบบบูรณาการเกี่ยวกับความรู้ที่ใช้ใน
เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คัมภีร์ สุดแท้, สมชาย วงศ์เกษม, และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงาน
วิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4(2),
127-136.
- จันทรานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3).
บุ๊คพอยท์.
- จิณณวัตร กิ่งแก้ว. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน พระ
ปริยัติธรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. ราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จิตรวี ชื้อสัตย์. (2564). คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์. (2557). ถอดรหัสแนวคิด เพื่อชีวิตที่มีคุณค่า. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง.
- ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2551). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้
ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืน. ใน การประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2559 เรื่อง การวิจัย
นวัตกรรมการเรียนรู้และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (น. 23-25). โรง
พิมพ์คุรุสภา.
- นันทกานต์ จิริงกรณ์, ธาณี เกสทอง, และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2563). รูปแบบการบริหารงาน
วิชาการตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัด. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 8(2), 81-93.
- ปริชาติ ชมชื่น. (2555). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มี
ประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปुณณัตถ์ ไชยคำ. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา
ท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย
[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). *คตินอกกรอบ: สอนและสร้างได้อย่างไร*. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรชัย ภิรมย์. (2559). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมคิด บางโม. (2548). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). วิทยพัฒน์.
- สมชัย จรรย์ไพฑูรย์. (2555). *รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สายทิพย์ ยะฟู. (2556). *การพัฒนารูปแบบการประเมินหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2558). *รายงานประจำปี 2558 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).* สำนักงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พริกหวานกราฟฟิค.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯธุรกิจ.
- อรชร ปรารจันท์ และสุกัญญา แซ่มะน้อย. (2561). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 12(1), 156-169.
- Kast, F. E., & Rosenzweig, J. E. (1985). *Organization and management: a systems and contingency approach* (4th ed.). McGraw-Hill.
- Keeves, P. J. (1988). *Education research, methodology and management: an international handbook*. Pergamon Press.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่
CAPACITY OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN DIGITAL
AGE, UNDER BUREAU OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION,
CHIANG MAI PROVINCE

นิติ ญาณะ *, ธีระภัทร ประสมสุข *

เสกชัย ชมภูณูช *, ชัชรินทร์ ชวนวัน *

Niti Yana, Teerapat Prasomsuk

Sekchai Chompoonuch, Chatcharin Chaunwan

Corresponding Author E-mail: mnrityana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล 3) ตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยใช้ประชากรของโรงเรียนจำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน และครู จำนวน 143 คน รวม 160 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและแบบประเมินตรวจสอบ โดยค่าร้อยละ แล้วสรุปเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และการปฏิบัติงาน ระดับมาก ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ระดับมาก และด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับปานกลางตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล คือ ควรมีนโยบาย แนวปฏิบัติการอบรมเรื่องการใช้งานของสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรออกแบบการประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ควรวางแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในอนาคต โดยใช้วงจร PDCA ควรจัดระบบจัดการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีความพร้อมทั้งอุปกรณ์ ระบบเครือข่าย เพื่อรองรับการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3. การตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

* คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to investigate the capacity of educational institution administrators 2) to explore strategies for enhancing the competency of school administrators in the digital age 3) to assess the effectiveness of the methods employed for enhancing the capacity of educational institution administrators in the digital age under the Bureau of Special Education Administration in Chiang Mai. The study employed a mixed-methods approach involving both quantitative and qualitative methods. The research population included 17 educational institution administrators and 143 teachers, totaling 160 participants from four schools. Additionally, insights were gathered from six experts. The primary research tool utilized was a questionnaire. Data collected were analyzed using percentage distribution, mean, and standard deviation. Information obtained from interviews was analyzed, synthesized, evaluated in terms of percentage, and summarized descriptively.

The results of this research found that:

1. The overall capacity of educational institution administrators in the digital age under the Bureau of Special Education Administration, Chiang Mai, was rated as high. Proficiency in utilizing and managing information technology for educational and operational purposes was notably high. Similarly, the ability to encourage and facilitate the use of information technology for educational purposes received a high rating. However, the capacity to evaluate the effectiveness of information technology usage was assessed as being at a medium level.

2. Strategies for enhancing the capacity of educational institution administrators in the digital age include the following: formulating policies and training regulations aligning with the Computer Crime Act, designing evaluations for information technology and communication usage in accordance with the context of educational institutions, adopting a PDCA approach for information technology and communication utilization planning, and providing systems and resources for information technology and communication tools, equipment, and networks to facilitate efficient learning environments.

3. The evaluation of strategies for enhancing the capacity of educational institution administrators in the digital age, under the Bureau of Special Education Administration, Chiang Mai, indicated a high level of suitability and feasibility, both rated at 100 percent.

Keyword: Capacity of educational institution administrators, Digital age, Special education bureau

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมาซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศ (Information system) เพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ (Knowledge management) ของสถานศึกษาซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการ

บริหารสถานศึกษา ทักษะติดต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งดิจิทัลเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สถานศึกษาจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) มาใช้การเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่าง ๆ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

สถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีโรงเรียนเฉพาะความพิการ จำนวน 4 แห่ง ประกอบไปด้วย โรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระราชินูปถัมภ์ โรงเรียนนาวิละอนุกุล และโรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร ซึ่งพบว่าปัญหาในการบริหารสถานศึกษาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ได้แก่ ครูและบุคลากรขาดความรู้และทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี การประสานงานภายในไม่ทั่วถึงชัดเจนเป็นระบบ ผู้รับผิดชอบงานการเงิน บัญชี พัสดุโดยตรงมีจำนวนน้อย มีภาระงานมาก ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า ขาดความต่อเนื่อง บริบทสภาพพื้นที่ทำให้การเดินทางลำบากและบางพื้นที่เป็นพื้นที่เป็นพื้นที่เสี่ยงทำให้การบริการไม่ทั่วถึง ระบบสารสนเทศไม่ต่อเนื่องและครอบคลุมเด็กพิการจำนวนมากยังเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาและการช่วยเหลือ การประสานงานล่าช้าจากต้นสังกัดไม่ต่อเนื่องและรายงานผลล่าช้า และครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นท่องจำ สื่อเทคโนโลยีไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน (กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6, 2563, น. 1-6) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการดำเนินการในตัดสินใจ และการร่วมคิดร่วมทำ ต้องเน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 17 คน และครู 143 คน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4 แห่ง รวม 160 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ และศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ และผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินตรวจสอบ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและแบบประเมินตรวจสอบ โดยค่าร้อยละ สรุปเป็นเชิงพรรณนา นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

ที่	สมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษายุคดิจิทัล	ระดับสมรรถนะ		แปลผล	ลำดับ
		μ	σ		
1	ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน	4.09	0.60	มาก	1
2	ด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.21	0.63	ปานกลาง	3
3	ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา	3.80	0.60	มาก	2
โดยรวม		3.70	0.61	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.70$) และเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$) และด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.21$)

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรมีนโยบายของสถานศึกษาในการให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรมีแนวปฏิบัติให้บุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้กับบุคลากรเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรจัดอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้เกิดเป็นรูปธรรม

ด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่อง การประเมินความคุ้มค่าของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรออกแบบการประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ควรศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบันเพื่อวางแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในอนาคต ควรมีการประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบถึงความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรวางแผนเรื่องงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรมีผู้เชี่ยวชาญดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรใช้รูปแบบวงจร PDCA ในการประเมินความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย ควรจัดระบบจัดการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีความพร้อมทั้งอุปกรณ์ ระบบเครือข่าย เพื่อรับรองการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรจัดหาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน ควรอบรมครูให้มีความสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยระบบสื่อเทคโนโลยีของสถานศึกษา ควรมีเว็บไซต์

ของสถานศึกษาที่มีการเข้าถึงได้ตลอดเวลา ควรใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย ควรให้นักเรียนใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน

3. เพื่อตรวจสอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่

ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน ค่าการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 100

ด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 100

ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ค่าการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

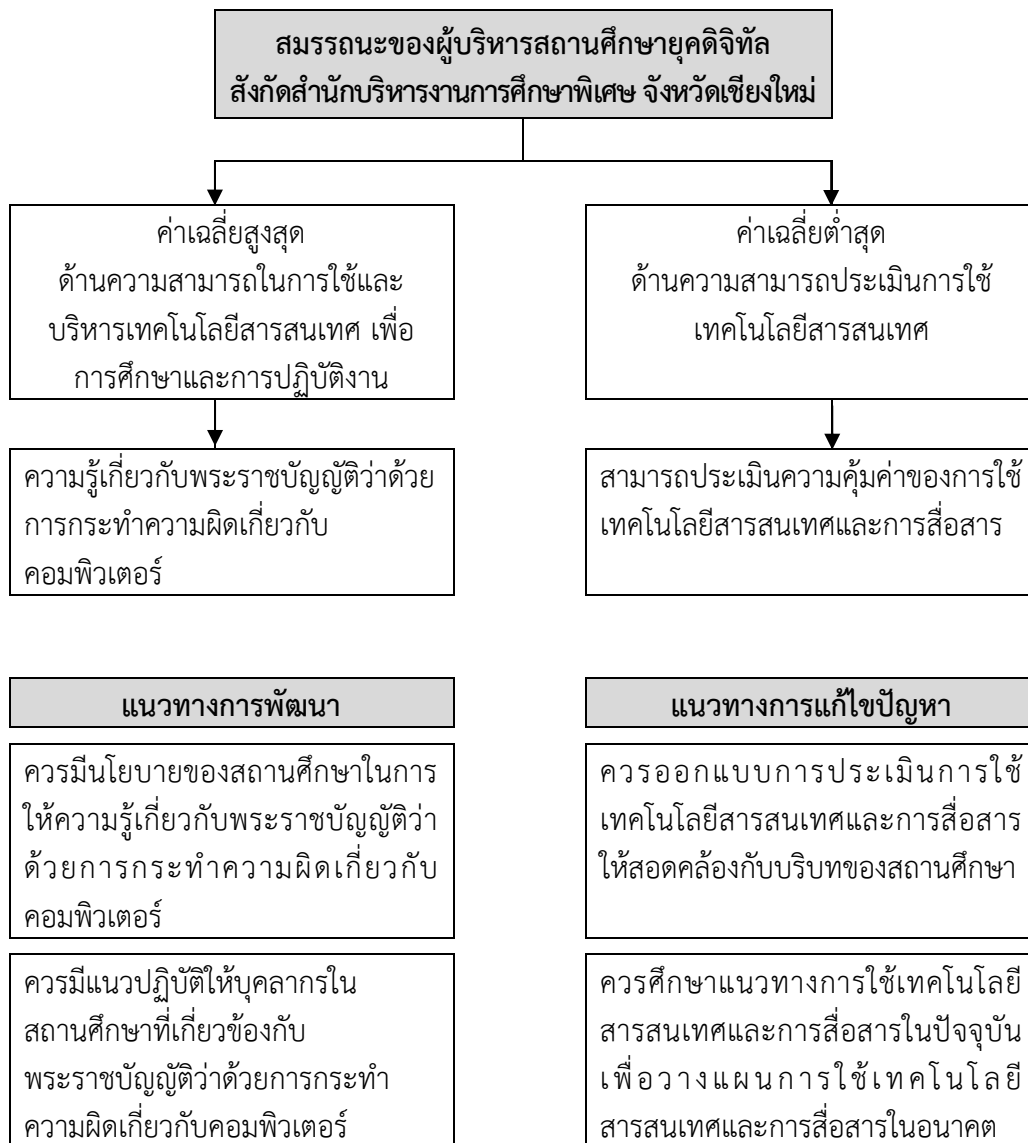
1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$) และด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.21$) ซึ่งที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถใช้งานและสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตได้ด้วยตนเอง ด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศภายในสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหลัก ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถค้นคว้าหาข้อมูลเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนได้ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ (2558) เรื่อง การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประเมินศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกอุดม จ้ายอ้น และคณะ (2561) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับการจัดการระบบสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล (2560, น. 84-89) เรื่อง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ ชื้อสตัย และคณะ (2564, น. 136-137) เรื่อง การศึกษาสมรรถนะและแนวทางพัฒนาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสหวิทยา เขต 8 (ศรีนครอัจจะ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ซึ่งมีผลการวิจัยที่มีความสอดคล้องกัน คือ ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา อยู่ในระดับมาก และด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

ด้านความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงาน มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบาย แนวปฏิบัติให้บุคลากรที่ชัดเจน มีการจัดอบรมให้ความรู้โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้เกิดเป็นรูปธรรม ด้านความสามารถประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถประเมินความคุ้มค่าของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาแนวทางการออกแบบการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อใช้วางแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในอนาคต มีการประเมินเป็นระยะ ๆ และจัดสรรเรื่องงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้าง โดยมีผู้เชี่ยวชาญดูแลระบบ รวมถึงใช้รูปแบบวงจร PDCA ในการประเมินความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านความสามารถส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาสื่อ ระบบจัดการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความพร้อมทั้งอุปกรณ์ ระบบเครือข่าย เพื่อรับรองการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีการอบรมครูให้มีความสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยระบบสื่อเทคโนโลยี และมีเว็บไซต์ที่มีการเข้าถึงได้ตลอดเวลา รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย และเพียงพอกับความต้องการของนักเรียนตามศักยภาพของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การประเมินความคุ้มค่า และการใช้สื่อเทคโนโลยี ให้กับสถานศึกษาในสังกัด
- 1.2 ควรมีนโยบายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การประเมินความคุ้มค่า และการใช้สื่อเทคโนโลยี ไปจัดทำแผนงาน/โครงการสู่การปฏิบัติ

1.3 ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรมีส่วนร่วมเกี่ยวกับนโยบาย เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การประเมินความคุ้มค่า และ การใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรวิจัยในเรื่องของผลการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การประเมินความคุ้มค่าของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึง ผลการศึกษาการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อให้สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพในการบริหารงานต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6. (2563). *สรุปการวิเคราะห์สภาพปัญหา กลุ่ม 6*. กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6.
- ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล. (2560). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- เยาวลักษณ์ ชื้อสัตย์, สุรางคนา มัณญานนท์, และเจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม. (2564). การศึกษาสมรรถนะและแนวทางพัฒนาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสหวิทยา เขต 8 (ศรีนครสวรรค์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 136-147.
- สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ. (2558). *การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2*. มหาวิทยาลัยนเรศวร. http://www.edu.nu.ac.th/th/news/docs/download/2018_05_18_14_49_54.pdf
- เอกชัย กิสุขพันธ์. (2559, 1 พฤศจิกายน). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล*. True ปลูกปัญญา. <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/52232/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir>
- เอกอุดม จ้ายอ้น, อนันต์ ประสาน, และสุภาพ เต็มรัตน์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับการจัดการระบบสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 15(68), 90-100.

แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็น
พลเมืองที่เข้มแข็ง ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก

ENERGY AND ENVIRONMENTAL LEARNING MANAGEMENT TO HUMAN
DEVELOPMENT IN AN EXTRA-LARGE SCHOOL PHITSANULOK

นวพร แสงนาค *

Navaporn Sangnark

อัฉรา ศรีพันธ์ *

Atchara Sriphan

Corresponding Author E-mail: navaporns63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก 2) พัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก ในรายวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง ครุจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางสังเกตแบบมีส่วนร่วม และกิจกรรมการเรียนรู้หาว่า ทั้งอย่างไร ไม่ให้ล้มกัน เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งกลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พบว่าการเรียนการสอนที่มีปัญหาในเรื่องของการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นหลักในการเรียนการสอน

2. การพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ คือ ด้านผู้เรียน ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อมของตนเอง ด้านผู้สอน มีการบูรณาการเข้ากับรายวิชา และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, พลังงานและสิ่งแวดล้อม, สมรรถนะ, การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to examine the current conditions related to the teaching of energy and environmental concepts within the subjects of Social

* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Educational, Naresuan University

Studies, Religion, and Culture in extra-large secondary schools located in Phitsanulok Province 2) to formulate guidelines for designing learning activities centered around energy and environmental topics with the aim of fostering active citizenship. This research adopted a qualitative approach. The primary participant group consisted of 11th grade students enrolled in the energy and environment course at Janokrong School in Phitsanulok Province, along with 5 teachers meeting specific qualification criteria and a cohort of experienced individuals engaged in teaching and learning administration within the school. The research employed various tools such as in-depth interviews, participant observation, and the implementation of learning activities focused on the theme of "How to leave behind and not forget each other."

The results of this research found that:

1. Examination of the prevailing conditions concerning the instruction of energy and environmental subjects within the context of Social Studies, Religion, and Culture in extra-large secondary schools within Phitsanulok Province revealed shared perspectives among both student groups and those with teaching and learning management experience. A common observation was that the predominant teaching method relied heavily on lecture-based approaches, presenting challenges in the teaching process.

2. Formulation of guidelines for structuring learning activities related to energy and environmental themes to cultivate active citizenship. The researcher successfully synthesized the identified issues into three key components: the learner's aspect encompassing knowledge acquisition related to energy and the environment, the teacher's aspect involving subject integration, and the aspect of media and learning resources entailing the utilization of diverse teaching aids.

Keywords: Learning management, Energy and environmental, Competence, Active citizenship

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันท่ามกลางสถานการณ์ที่ราคาของพลังงานมีสถานะผันผวนสูง ราคาน้ำมันดิบมีแนวโน้มชะลอตัวลงจากระดับสูง เนื่องจากความกังวลต่อสัญญาณเศรษฐกิจถดถอย ที่ยังคงส่งผลกระทบต่อทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านผลกระทบด้านธุรกิจการบิน ธุรกิจด้านแฟชั่น หรือธุรกิจเล็ก ๆ ของประชาชน ต้องเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งจุดเริ่มต้นของความเข้าใจในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม สามารถเริ่มได้จากตนเอง และสามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อม ได้ในทุกช่วงวัยของอายุ ซึ่งในด้านการศึกษการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ปัจจุบัน ปัญหาเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ทุกคนให้ความสนใจในฐานะที่ผู้เรียนถือเป็นเยาวชน เป็นประชาชนคน

หนึ่งของประเทศ รวมทั้งเป็นพลเมืองโลก การที่ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองตื่นรู้ เป็นพลเมืองของประเทศที่มีความตระหนักรู้ กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในภารกิจของประเทศร่วมกัน เป็นพลังที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเกิดเป็นกระแสขับเคลื่อนสังคมมาตลอดทั้งในอดีตและชัดเจนมากขึ้นในปัจจุบัน

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ให้สอดคล้องกับแผนดังกล่าว ในประเด็นด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง และที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยกำหนดให้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เฉพาะสาระภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วน โดยปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้มีความชัดเจน ครอบคลุม รวมทั้งมีการกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานสมรรถนะ มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามสมรรถนะหลักที่สำคัญจำเป็น (Minimum requirements) เพื่อการพัฒนาผู้เรียนจนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นจะเอื้อให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพแตกต่างกัน สามารถออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของตนได้ โดยยึดสมรรถนะกลางเป็นเกณฑ์เทียบเคียง ส่งเสริมให้เกิดรูปแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย มีความเฉพาะเจาะจงในการพัฒนาผู้เรียนตามบริบทของสถานศึกษา ชุมชน และความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน

ในการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านของจังหวัดพิษณุโลก คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดพิษณุโลก ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการปรับมาตรการป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภายหลังจากที่ ศบค. ส่วนกลางปรับพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดหรือโซนสีแดง โดยมีการพิจารณาปรับมาตรการให้สอดคล้อง (คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดพิษณุโลก, 2564) กับประกาศของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา สถาบันกวดวิชา ให้ใช้การเรียนการสอนในระบบออนไลน์หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้การเรียนการสอนในชั้นเรียน ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2564 หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้ขออนุญาตต่อคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้ มาตรการอื่นให้คงเดิม และขยายระยะเวลาถึงวันที่ 15 สิงหาคม 2564 ครูผู้สอน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการสอน รวมทั้งผู้เรียนต้องมีการปรับวิธีการเรียน

จากเหตุผลดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของประเทศไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ที่ยังคงไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาในด้านการจัดการศึกษาได้ แม้ว่าในปัจจุบันมีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนที่ก่อให้เกิดความตื่นตัว ในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนยังมีวิธีการสอนเทคนิคเดิม ที่เน้นลักษณะการบรรยายในห้องเรียน เน้นการท่องจำเป็นหลักรวมทั้งผู้เรียนไม่

เห็นคุณค่าของการลดลงของพลังงานและสิ่งแวดล้อม ทั้งปัญหาด้านความพร้อมของครูผู้สอน สังคมศึกษาที่ต้องรับผิดชอบภาระงานสอนหลายสาระ รายวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใกล้ตัว ดังนั้นจึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นค้นหากิจกรรมที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) สร้างกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้พลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงกับชีวิต สภาพแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการลงมือปฏิบัติจริงตลอดจนนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยคัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 กลุ่มที่ 1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2564 ในรายวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม มีการเรียนการสอนในโครงสร้างแผนการเรียน ไทย-สังคม โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion based selection) ดังนี้

1) เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง รายวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม

2) นักเรียนอยู่ในความรับผิดชอบของครูผู้สอน จำนวน 1 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 5 คน ดังนี้

1) เป็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี

2) เป็นครูที่สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ พื้นที่ อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจ่านกร้อง โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม และโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี

2. เครื่องมือการวิจัย

ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แนวทางสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และกิจกรรมการเรียนรู้ ฮาวทูทึ่ง ทั้งอย่างไร ไม่ให้ลืมนั่น เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ บันทึกภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1) แนวทางสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก (In-depth interview) โดยการใช้แนวคำถามเป็นการสัมภาษณ์โดยตรงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก

2) แนวทางสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก (In-depth interview) โดยการใช้แนวคำถามเป็นการสัมภาษณ์โดยตรงกับกลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

2.2 แนวทางสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนสังเกตพฤติกรรมกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และสังเกตการณ์ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกันกับบุคคลหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก บันทึกภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในบางกรณี

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ ฮาวทูทึ่ง ทั้งอย่างไร ไม่ให้ลืมนั่น เป็นกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง ปีการศึกษา 2564 โดยใช้กิจกรรมออนไลน์เป็นสิ่งขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนจะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกิจกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก ดำเนินการติดต่อโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล นวัตกรรมกับการจัดการสัมภาษณ์

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย มีวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความรู้กับกลุ่มเป้าหมาย วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และชุดกิจกรรมการเรียนรู้

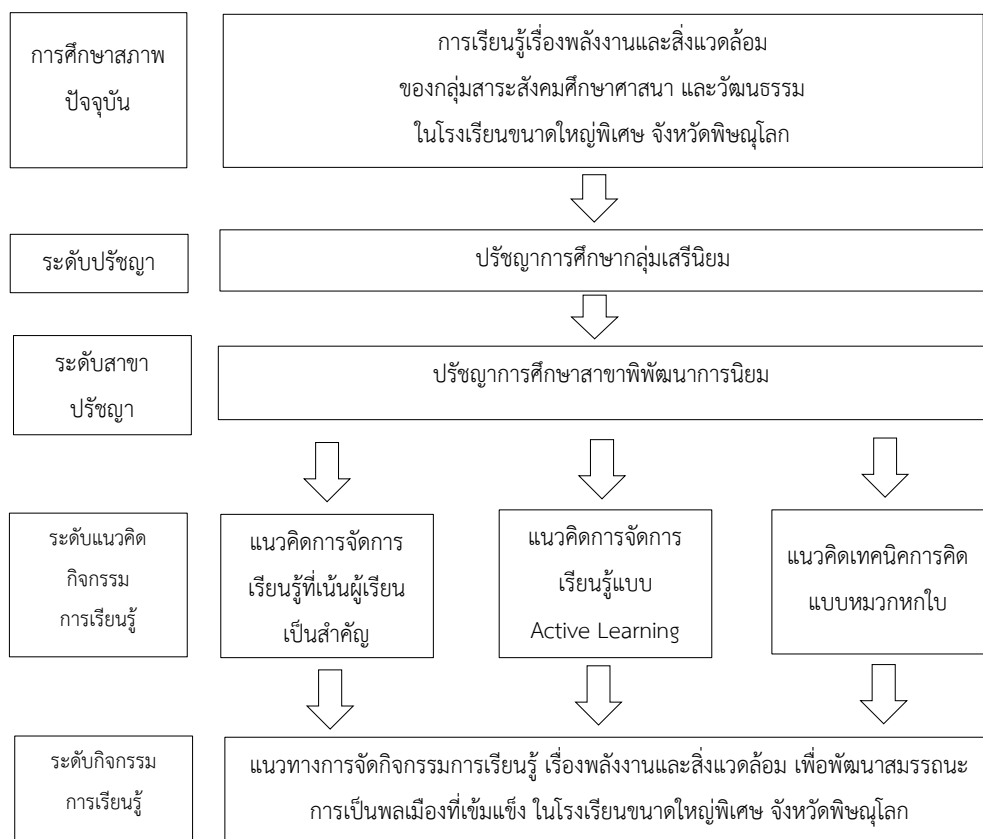
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก ตรวจสอบความสมบูรณ์ข้อมูลสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก จากการสัมภาษณ์ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับการใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดแบบพรรณนาซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical description) ที่ได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักพร้อมสนทนาร่วมกัน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก ร่วมกับการศึกษาแนวคิด ปรัชญา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และวิเคราะห์ผลการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้นำไปเป็นแนวทางในการเสริมศักยภาพการเรียนรู้

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizen) ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก

ได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก จากการสัมภาษณ์ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดแบบพรรณนาซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical description) วิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2564 สามารถแสดงผลการวิจัย ได้ดังนี้ ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าเรียนเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมไปแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เรียนไปแล้วจำไม่ได้ เนื้อหาเข้าถึงยาก ประโยชน์ของการเรียนวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ทำให้เข้าใจเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และเข้าใจธรรมชาติ มีการพบปัญหาในการเรียนวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน และสิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังต่อการเรียนวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ให้เข้าใจเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สามารถบอกเล่าเรื่องราวที่สำคัญรู้จักวิธีการในการประหยัดพลังงานต่อยอดความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งสามารถช่วยโลกแก้ไขปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อม

1.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจำนวน 5 คน ประสบการณ์เรียนการสอนในรายวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อมในอดีตและปัจจุบันพบว่า ภูมิศาสตร์ เป็นพื้นฐานอย่างแรกที่จะก้าวไปสู่วิชาอื่น รู้จักธรรมชาติกับสิ่งที่มีมนุษย์สัมพันธ์กัน ส่วนวิชาพลังงานที่สอดแทรกอยู่ในวิชาภูมิศาสตร์ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะว่าพลังงานเกี่ยวข้องกับเรา ผู้เรียนต้องการมีความรู้พื้นฐานที่ดีก็จะทำให้เขาดำรงชีวิตได้ปรับตัว ซึ่งในการเรียนการสอนส่วนใหญ่ เน้นการบรรยายและการยกตัวอย่าง ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ แนวทางในการจัดการเรียนการสอนควรบูรณาการให้ได้จากกลุ่มสาระทุกกลุ่มสาระ เน้นการกระตุ้นผู้เรียนด้วยสิ่งที่ย่อยต่อการเข้าถึงผู้เรียน

2. ผลการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

สามารถสรุปประเด็นสำคัญออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ด้านผู้เรียน ได้พัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจากผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก ในการจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมออนไลน์เป็นเวลาหกชั่วโมงต่อหนึ่งห้องเรียนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมของระยะเวลาและได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ต่อผู้เรียนมากที่สุด ทั้งนี้จากการสังเกตยังพบว่า ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อมของตนเองตลอดจนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งยังทำให้เกิดสมรรถนะพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วมีการเกิดการขยายผลและนำไปต่อยอดองค์ความรู้ด้านทักษะชีวิต

2.2 ด้านผู้สอน ผลการวิจัยแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการสัมภาษณ์ผู้สอน พบว่า

บทบาทของผู้สอนถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยขึ้นอยู่กับเทคนิคและวิธีการสอนที่ผู้สอนมีส่วนสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมอย่างชัดเจน รวมทั้งครูต้องมีทัศนคติที่ดี มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เพื่อถ่ายทอดความรู้และความสามารถให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีการบูรณาการเข้ากับรายวิชาภาษาไทย ศิลปะ และวิชาภูมิศาสตร์ โดยเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้อย่างรอบด้าน และมีการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

2.3 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ เป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าต่อการเรียนการสอน ทั้งกับผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ สื่อช่วยให้บรรยากาศในการสอน เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาเพราะอาจให้ผู้เรียนศึกษาได้จากสื่อ และช่วยให้ผู้สอนคิดค้นเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่ช่วยในการเรียนรู้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้นและในส่วนของผู้เรียน สื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนที่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้น เกิดความคิดรวบยอดได้อย่างถูกต้องจากกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษาและส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมั่นใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีศักยภาพสูงสุดของแต่ละคน รวมทั้งมีการบูรณาการกลุ่มการเรียนรู้และส่งเสริมการทำงานกันเป็นทีม ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน จนนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งกลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มีมุมมองในการเรียนการสอนที่มีปัญหาในเรื่องของการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นหลักในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา มั่นเหมาะ และ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2562, น. 182-207) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะจากการเรียนรู้ Active learning โดยใช้เกมเป็นสื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านระบบนิเวศการเรียนรู้ ในขณะเดียวกันงานวิจัยของ ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชติ แสงมเหหมัต (2554, น. 10) ศึกษาความเป็นพลเมืองในประเทศไทยจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) การจัดทำตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย 2)

ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย 3) ศึกษาการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย

2. การพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ คือ ด้านผู้เรียน ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อมของตนเอง ด้านผู้สอน มีการบูรณาการเข้ากับรายวิชา และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย วิทยากรณ พินลา (2560, น. 13) ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงตามศักยภาพให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมยุค โลกาภิวัตน์บนพื้นฐานความหลากหลายโดยการเรียนรู้ เพื่อที่จะอยู่กับผู้อื่นและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดระดับสูง มีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะทางสังคมตลอดจนมีคุณลักษณะสมรรถนะที่พึงประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการที่หลากหลายจากการบูรณาการสาระรายวิชาสังคมศึกษา กิจกรรมดังกล่าวได้สอดคล้องกับ เดอโบโน (De Bono, 1992, pp. 115-120) ได้นำหมวดแต่ละสีมาจัดเรียงลำดับ ตามประเภทของการคิด เพื่อให้การคิดเป็นไปตามสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน มีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ ทิศนา ขัมมณี (2560) ที่มีการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการ และยังได้สอดคล้องกับ Collins and O'Brien (2003) ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเกิดจากตัวผู้เรียนเอง ผู้เรียนเป็นผู้ค้นหาความรู้ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระลงในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและยั่งยืน แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากกระบวนการของการวิจัย นำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. สาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐานตัวชี้วัด ส 1.1/10 และ ส 1.1/11 บูรณาการการสอนโดยฝึกปฏิบัติตนและแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับคนใกล้ตัว เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ระดับที่ 7 (เริ่มต้น) พฤติกรรมย่อยของผู้เรียนช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่เลือกปฏิบัติ และแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ของตนเองให้กับผู้อื่นตามความเหมาะสม

2. สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐานตัวชี้วัด ส 2.1/3 บูรณาการการสอนโดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนาทางสังคมระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ระดับที่ 8 (กำลังพัฒนา)

พฤติกรรมย่อยของผู้เรียนใช้วิจารณ์ฐานในการติดตามสถานการณ์บ้านเมือง และริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่หลากหลายด้วยจิตสาธารณะ

3. สารการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ มาตรฐานตัวชี้วัด ส 3.1/4 บรูณาการการสอนโดยใช้ชีวิตประจำวัน แนะนำคนในครอบครัวและผู้อื่นในการ ดำเนินชีวิตที่คำนึงถึงผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ระดับที่ 7 (เริ่มต้น) พฤติกรรมย่อยของผู้เรียนริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่สนใจด้วยจิตสาธารณะ

4. สารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ มาตรฐานตัวชี้วัด ส 4.2/4 บรูณาการการสอนโดยสถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีในส่วนของเรื่องการขาดแคลนทรัพยากร ซึ่งปัจจุบัน ปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ระดับที่ 8 (กำลังพัฒนา) พฤติกรรมย่อยของผู้เรียนกระตือรือร้นในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

5. สารการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ มาตรฐานตัวชี้วัด ส 5.2/3 และ ส 5.2/5 บรูณาการการสอนโดยประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ระดับที่ 8 (กำลังพัฒนา) พฤติกรรมย่อยของผู้เรียนกระตือรือร้นในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถตอบโจทย์แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยให้ผู้สอนปรับแนวคิดและมุมมองในการออกแบบและจัดการเรียนรู้จากการเน้นที่เนื้อหาสาระมาเน้นสมรรถนะ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นองค์รวม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนออนไลน์ และมีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มากขึ้น

1.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการหลากหลายสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานขึ้นเดียว แต่สามารถประเมินผลได้หลายสาระการเรียนรู้

1.3 ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียนในบริบทอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา รวมทั้งอาจจำแนกตามบริบทของสังคมและชุมชนที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ในการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.
- คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดพิษณุโลก. (2564). คำสั่งจังหวัดพิษณุโลก ที่ 3639/2564 เรื่อง
มาตรการป้องกันการแพร่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 สั่ง ณ วันที่
20 พฤษภาคม 2564. [http://www.plkhealth.go.th/uploads/documents/
20210521_211713__8840.PDF](http://www.plkhealth.go.th/uploads/documents/20210521_211713__8840.PDF)
- ชุติมา มั่นเหมาะ และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2562). *การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตรบนฐานชุมชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยนเรศวร]*. NU Intellectual Repository. [http://nuir.lib.nu.ac.th/
dspace/handle/123456789/1552](http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/1552)
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชต์ แสงมเหหมัด. (2554). *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย
(Citizenship in Thailand)*. สถาบันพระปกเกล้า.
- ทศนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาพรรณ พินลา. (2560). *แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัย
ทักษิณ*, 30(1), 13-34.
- Collins, J. W., & O'Brien, N. P. (2003). *The greenwood dictionary of education*.
Greenwood.
- De Bono, E. (1992). *Six thing hats for school*. Hawker Brownlow Education.

การจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ
โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก

THE DEVELOPMENT OF STUDENT ACTIVITIES IN ENTREPRENEURIAL COMPETENCE ENHANCEMENT BY USING DESIGNED THINKING METHODS FOR LOWER-SECONDARY STUDENTS IN PHITSANULOK

บุญญิศา พิมพ์สุข *

Punyisa Pimsook

ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ *

Nattachet Pooncharoen

Corresponding Author E-mail: punyisap63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย และรายงานผลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านครูผู้สอน บทบาทของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ หรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องและขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ความสนใจของครูผู้สอนในการทำกิจกรรม
2. ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ดำเนินการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. ด้านบริบทของโรงเรียน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นเชิงวิชาการหรือภาคทฤษฎี มีการบริหารงานในลักษณะของการอำนวยความสะดวกหรือเปิดโอกาสทางวิชาการ การจัดกิจกรรม ภายใต้อาณัติของข้าราชการ
4. ด้านข้อเสนอแนะ การปฏิบัติหน้าที่สอนของครู นอกเหนือจากการให้ความรู้ ควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และประโยชน์แก่สังคม

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ, การคิดเชิงออกแบบ, จังหวัดพิษณุโลก

* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University

ABSTRACT

The objective of this research was to study learning management in the Development of Student Activities in Entrepreneurial competence enhancement by Using Designed Thinking Methods for Lower-Secondary Students in Phitsanulok. This research is qualitative, with a key informant total 4 schools. Research tools are interview questions, qualitative data analysis, analytic Induction and analytical Description.

The results of this research found that: The investigation into the current state of the Development of Student Activities in enhancing entrepreneurial competencies through the application of Design Thinking methods among lower-secondary students in Phitsanulok led to the identification of four key aspects:

1. Teacher's Role: The teacher's role emerged as pivotal in the execution of learning management. The integration of learning activities within the scope of social studies or other pertinent subject groups, guided by the teacher's expertise and interest in activities, played a significant role

2. Learning Management Guidelines: Learning management adhered to the foundational curriculum of basic education, with no apparent alterations over time

3. School Context: The prevailing learning management model within schools leaned towards an academic or theoretical approach. This model entailed the facilitation of academic opportunities and the orchestration of activities in accordance with governmental regulations

4. Recommendations: Beyond the conventional educational responsibilities, teachers' performance also encompassed instilling moral, ethical, and societal values.

Keywords: Student activity development, Entrepreneurship competencies, Design thinking, Phitsanulok province

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขฉบับเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (2542, น.4) หมวด 1 มาตรา 7 ได้บัญญัติว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาถึงการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาในการดำรงชีวิต ดังคำกล่าวของ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ตรีนุช เทียนทอง ว่ากระทรวงศึกษาธิการเป็นพื้นที่ของทุกคน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้เรียน และประชาชน ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การมีผู้เรียนเป็นเป้าหมายแห่งการพัฒนา โดยการทำให้ผู้เรียนมีวิคิดและทักษะที่เป็นสากลสอดคล้องกับพลวัตในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับสำนึกและความเข้าใจในความเป็นไทย ผ่านการมีความพร้อมด้านเทคโนโลยี

สภาพการศึกษาของประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคมหรือสถานการณ์ต่างประเทศ มีทั้งส่วนดีที่ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้น แต่ปัญหาที่การศึกษาได้รับผลกระทบ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเช่นกัน รายงานสภาวะการศึกษาไทย ในรอบปี 2561 และครึ่งแรกของปี 2562 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ระบุว่าดัชนีการพัฒนาศึกษาซึ่งรวมถึงผลการทดสอบเปรียบเทียบนักเรียนนานาชาติอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าหลายประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนปัญหาเชิงคุณภาพ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังสอนแบบบรรยายเนื้อหาให้นักเรียนท่องจำไปสอบแบบปรนัย นักเรียนยังคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อย และมีความแตกต่างด้านคุณภาพอย่างมาก (วัดจากคะแนนสอบระดับชาติและนานาชาติ) ระหว่างโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในเมืองใหญ่กว่า 300 แห่ง กับโรงเรียนรอบนอกราว 3 หมื่นแห่ง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) และรายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2563 (IMD 2020) ระบุว่าสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากลยังอยู่ในระดับที่ไม่ดีนัก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก รวมทั้งตัวชี้วัดด้านการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทมีแนวโน้มของอันดับและคะแนนที่ลดลง ทั้งด้านการยกระดับด้านคุณภาพการศึกษา ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สำหรับด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศมีแนวโน้มของคะแนนและอันดับที่ดีขึ้น แต่ยังมีอันดับที่ไม่เกินครึ่งของประเทศที่เข้ารับการประเมินทั้งหมด ดังนั้น ประเทศไทยจึงถูกจัดอันดับอยู่ในกลุ่มระดับล่างที่มีอันดับไม่เกินครึ่งจากประเทศที่เข้ารับการประเมินทั้งหมด นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2563-2565 (ปัจจุบัน) สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีผู้ติดเชื้อ เสียชีวิตและผู้ที่มีอาการตามมาหลังหายป่วยจากโควิด (Long COVID) ส่งผลต่อการจัดการศึกษาไทยอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้น ทุกระดับทั่วประเทศไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติ สถาบันการศึกษาต้องจัดการเรียนการสอน 5 รูปแบบ 1) On-site 2) On-air 3) Online 4) On-demand 5) On-hand แต่ด้วยสภาพการศึกษาของประเทศไทยที่มีปัญหาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ยิ่งส่งผลให้เห็นชัดมากขึ้นในเวลาที่เกิดวิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลงจากความไม่พร้อมทางการศึกษา การพัฒนาผู้เรียนจึงได้รับผลกระทบเหล่านั้นด้วย ดังเช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการศึกษาของรายงาน เรียนออนไลน์ยุคโควิด -19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย สังคมออนไลน์ส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้อย่างเท่าเทียม เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน ข้อดีการเรียนออนไลน์คือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ใช้เวลาทบทวนบทเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว มีความปลอดภัยจาก

การติดเชื่อ ข้อเสีย คือ สถานศึกษาได้รับเพียงนโยบายแต่ขาดการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ไม่มีการสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมและเนื้อหาสาระที่สอนออนไลน์บางเรื่องเก่าและล้าสมัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563)

จากการศึกษาไทยดังกล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาข้อมูลจากรายงานที่รวบรวมข้อมูลในระดับประเทศที่สะท้อนถึงปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขต่อไป และอีกประเด็นสำคัญของความไม่ก้าวหน้าอีกประเด็น คือ คุณภาพการจัดเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่มีผลสอดคล้องเชื่อมโยงไปกับสถานการณ์ปัจจุบัน คุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาไม่มีคุณภาพปัญหาด้านหลักสูตรการเรียนการสอนที่อิสระตามบริบทชุมชนไม่มี มุมมองหรือโลกทัศน์ด้านการศึกษาที่แคบ ความไม่เชื่อมโยงหรือบูรณาการระหว่างสังคมกับสถานศึกษาและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ จึงส่งผลให้คุณภาพการศึกษาไทยมีความอ่อนด้อยกว่าหลาย ๆ ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา (จารึก อะยะวงศ์, 2560 อ้างถึงใน ทรงวุฒิ แก้ววิศิษฐ์, 2564)

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพิษณุโลก อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 1,501-2,500 คน) จำนวน 2 โรงเรียนและขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียนตั้งแต่ 2,501 ขึ้นไป) จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 4 โรงเรียน มีนโยบายที่ 2 ด้านการจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และนโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาแก่ผู้รับบริการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์, 2564)

จากปัญหาของสภาพการศึกษาไทยและจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และมีความสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้พัฒนากิจกรรม พัฒนาผู้เรียนในการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลกต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตัวแทนครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จำนวน 2 คน โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม จำนวน 1 คน โรงเรียนจ่านกร้อง จำนวน 1 คนและโรงเรียนพุทธชินราชพิทยา จำนวน 1 คน รวม 5 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Criterion-based selection) คือ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในจังหวัดพิษณุโลกและบุคคลผู้มีข้อมูล จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาและมีประสบการณ์ทางด้านสังคมศึกษา

2. วิธีการดำเนินงาน

2.1 ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดองค์ประกอบของข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านบริบทของโรงเรียน 4) ด้านข้อเสนอแนะ

2.2 ผู้วิจัยทำการสร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ตามขอบเขตการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน

2.3 ผู้วิจัยลงพื้นที่ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบหรือแบบสัมภาษณ์โดยไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interviews) รายบุคคลกับครู ก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้รับการยินยอมจึงเริ่มการสัมภาษณ์

2.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้สภาพปัจจุบันของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 ผู้วิจัย เป็นผู้ที่ต้องดำเนินการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ผู้วิจัยจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย

3.2 ศึกษาเอกสาร (Documentary study) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviews) ด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์โดยไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interviews) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก

3.4 เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data analysis techniques) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic induction) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำเสนอรายงานแบบพรรณเชิงวิเคราะห์ (Analytical description) ที่ได้จากการเก็บข้อมูลสังเกต สัมภาษณ์ สนทนาและร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

5. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) ด้วยระเบียบวิธีวิจัย (Research method triangulations) ทฤษฎี (Theoretical triangulation) ผู้วิจัย (Researcher triangulation) และข้อมูล (Data triangulation) และการตรวจสอบดำเนินการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ (Peer Debriefing) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระและอาจารย์ประจำสาขาสังคมศึกษา ตรวจสอบข้อมูล ความถูกต้องของงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก โดยการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ขอบเขตของเนื้อหาได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านบริบทของโรงเรียนและด้านข้อเสนอแนะ

1. ด้านครูผู้สอน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ จากครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า บทบาทของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่การจัดตั้งกิจกรรม การบูรณาการหรือการมีส่วนร่วมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบประเด็นปัญหาสำคัญดังนี้

1.1 ครูผู้สอนมีส่วนสำคัญมากที่สุดในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนนั้นมีความสนใจในเรื่องใด สามารถสะท้อนได้จากความสนใจของครูผู้สอน ทั้งในการวางแผนงาน แนวทางการจัดกิจกรรมหรือการบูรณาการ ซึ่งความสนใจต่าง ๆ ส่งผลต่อการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สนใจต่อเนื่อง

1.2 ครูผู้สอนมีบทบาทหลากหลาย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ครูผู้สอนแบ่งได้ 2 บทบาท คือ ครูผู้สอนทั่วไป ในปีการศึกษาที่ทำการเรียนการสอนแบบปกติ ครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดตั้งชุมนุมเอง ตามความถนัด ความสามารถของครู แต่ในปีการศึกษาที่มีการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การจัดกิจกรรมจะเป็นหน้าที่ของครูที่ปรึกษาสอดคล้องกันในทุกโรงเรียน

2. ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้

2.1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมชุมนุม) มีลักษณะคล้ายคลึงกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตามหลักสูตรที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ครูผู้สอนมองว่าถ้าหากหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมนี้ในอนาคต อาจจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบด้วย

2.2 สมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ ส่วนของสมรรถนะได้มีตามหลักสูตรแล้วในด้านอื่น ๆ แต่การเป็นผู้ประกอบการยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการบูรณาการในสาระเศรษฐศาสตร์ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงและกิจกรรมเพิ่มเติม

2.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ตามเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้มีความชัดเจนในการจัดกิจกรรมและแสดงผลการเรียนรู้ที่คณะครูรับรู้ได้ เช่น การเกษตร การทำอาหาร หรือสิ่งประดิษฐ์

2.4 การคิดเชิงออกแบบ จากการสัมภาษณ์ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก โดยยังไม่ทราบเรื่อง หรือเคยมีการพูดถึงในที่ประชุม แต่ถ้าหากแยกเป็นขั้นตอนของการคิดเชิงออกแบบ มีปรากฏให้เห็นบ้าง เช่น การตั้งปัญหา การออกแบบสินค้า ในการบูรณาการในรายวิชาหรือกิจกรรมภายในโรงเรียน

3. ด้านบริบทของโรงเรียน

บริบทของโรงเรียนในงานวิจัยเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป รูปแบบของโรงเรียนจึงส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงคล้ายคลึงกัน คือ เชิงวิชาการ

4. ด้านข้อเสนอแนะ

4.1 ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นหน้าที่หลักของครูนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร ความรู้ แต่คุณธรรม จริยธรรม การแสดงออกที่สร้างสรรค์ นักเรียนต้องมีคุณธรรม ศีลธรรม ซื่อสัตย์ ถึงจะประกอบการได้หรือการตอบแทนสังคม ความยากไร้ที่ผ่านมา

4.2 เงินลงทุนในการทำกิจกรรม ด้วยโรงเรียนมีฐานะเปียบและไม่ใช่สถานประกอบการ การลงทุนต้องใช้จำนวนเงิน ต้องมีการวางแผน มีห้องคล้ายสโมสร ในการจำหน่ายสินค้า ต้องมีการรวมกลุ่ม จัดตั้งขึ้น และนักเรียนที่มีส่วนร่วมต้องมีทักษะ บางครั้งนักเรียนไม่มีเวลา เรียนหนัก

ดังนั้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีจำนวนน้อยในโรงเรียน ขาดแนวทางการจัดการเรียนรู้ บริบทของครูและโรงเรียน ด้วยสังคมศึกษามีขอบเขตที่หลากหลาย เป้าหมายการจัดกิจกรรมของครูและโรงเรียนจึงแตกต่างกันไป การจัดกิจกรรมตามงานวิจัยนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียน ครู และนักเรียนได้เพิ่มเติมความรู้ ทักษะ ความสามารถ และสมรรถนะ ในด้านการเป็นผู้ประกอบการ

มากขึ้น โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนาผู้เรียนมีสมรรถนะที่หลากหลาย บูรณาการ เพิ่มความสามารถในการเลือกศึกษาต่อ การมีงานทำ ตามความต้องการและความถนัดของผู้เรียน เกิดประโยชน์ต่อสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาและวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ลักษณะรายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันออกไป ตามหลักการของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งหากพิจารณาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน บทบาทของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ การที่กิจกรรมจะมีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นหลัก กล่าวได้ว่านี่คือบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครู มีความหมายว่า กิจที่ผู้เป็นครูจำเป็นต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งอาจเป็นความจำเป็นโดยอาศัยหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมกฎหมาย หรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสมก็ได้ (จิรนนท์ บุญเพ็ญ, 2564, น. 10) ความสำคัญของครูที่มีต่อผู้เรียนคือการสอนของครู ครูจะถ่ายทอดได้ดียิ่งขึ้น เมื่อครูมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ยิ่งในปัจจุบันความแตกต่างระหว่างครูและนักเรียนมีหลายส่วนประกอบกัน คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 คือ การปรับการเรียนรู้จากเดิมที่เน้นการเรียนรู้ความรู้อยู่เดิม เป็นการเรียนรู้อีกชุดหนึ่ง ก้าวข้ามผ่านคำว่าทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่สุด (จิรนนท์ บุญเพ็ญ, 2564, น. 23) กิจกรรมการเรียนรู้จะได้มีหลากหลายมากยิ่งขึ้นและเป็นการบูรณาการได้พัฒนาผู้เรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ทศนีย์ บุญแรง (2561, น. 99) พบว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นนักเรียนมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมมาก แต่ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามมุมมองของครูยังอยู่แค่ระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมและความรู้ ความเข้าใจของครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีผลต่อคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูว่ามีปัญหาในระดับมากเกี่ยวกับความหลากหลาย ความน่าสนใจของกิจกรรมที่ทำ ทั้งนี้ครูจึงต้องศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ สนุก กิจกรรมไม่ซ้ำซากหรือน่าเบื่อ

2. ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ดำเนินการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพันธ์ แยมแสง และคณะ (2565, น. 151) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เพราะหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนเป็นไปตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนดและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน นอกจากนั้นวิธีการคิดเชิง

ออกแบบยังไม่ปรากฏเป็นกิจกรรมหรือวิธีการสอนที่ชัดเจนในโรงเรียนจังหวัดพิษณุโลก แต่สามารถพบการนำการคิดเชิงออกแบบทางการศึกษาในประเทศไทยได้ เช่น การคิดเชิงออกแบบ: ครุวัตกรวิถีใหม่ (มะยุรีย พิทยาเสนีย์ และ พิษณุภา ยวงสร้อย, 2564, น. 190) แนวทางประยุกต์การคิดเชิงออกแบบเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา (จารุวัจน์ สองเมือง และ อภิรักษ์ โตะตาหยง, 2564) เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสนใจของการประยุกต์วิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ของครูผู้สอนและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับต่อไป

3. ด้านบริบทของโรงเรียน ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหาร และความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ผลการวิจัยในระดับมากทุกขั้นตอน ได้แก่ การประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิสัยทัศน์ตามโครงสร้าง การสำรวจข้อมูล การร่วมกันวางแผนระหว่างผู้เกี่ยวข้อง การปฏิบัติกิจกรรม การกำหนดการประเมินและเกณฑ์การประเมินผล และการสรุป รายงานผลการปฏิบัติงาน ในทำนองเดียวกับแนวคิดของจุฑามาส โกมลมรรค (2556, น. 82 -84) พบว่าการบริหารของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองอ่างทอง ด้านการประเมินและรายงานอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งที่ผลักดันการจัดการเรียนการสอนไปสู่ความสำเร็จ

4. ด้านข้อเสนอแนะ ครูควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้เรียนและสังคม ดังงานวิจัยของอัจฉราพร ฉากครบุรี (2564) พบว่าการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม เน้นผู้เรียนให้รู้จักการสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่ตนเอง

ดังนั้นไม่ว่าจะปฏิบัติงานในลักษณะใดถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ทั้งนี้ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายบุคคล เพียงแค่ลงมือทำทุกอย่างก็จะเกิดประโยชน์

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพิษณุโลก พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่มีครูผู้สอนจัดทำอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนเชิงทฤษฎี ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมนอกเวลาตามบริบทของโรงเรียน และครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง ผู้เรียนจะเป็นผู้เลือกการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เพราะฉะนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับความร่วมมือหลายฝ่ายทั้งครูผู้สอน ผู้เรียน และโรงเรียนทำให้ประสิทธิภาพกับการศึกษาดีขึ้น นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันหรือสถานการณ์แวดล้อมให้ประยุกต์ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาบุคคลให้ได้รับประโยชน์ได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามมาตรการสาธารณสุข คือการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ (Online) ดังนั้น ผู้ศึกษาควรคำนึงถึงความแตกต่างการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียน (On-site)

1.2 ครูมีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมชุมนุมหรือประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งบริบทของแต่ละโรงเรียนที่แตกต่างกันจะทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ทำให้เป็นที่น่าสนใจของกิจกรรมการเรียนรู้นั้น นอกจากนี้จำเป็นต้องสอนคุณธรรม จริยธรรมการประกอบอาชีพให้กับนักเรียนด้วย เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงามและถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ ในรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม เนื่องจากบริบทของรายวิชามีหลักการที่แตกต่างกัน เช่น มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ผลการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อค้นหาข้อค้นพบใหม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องด้วยระดับการศึกษาหรือช่วงวัยที่ต่างกันอาจมีผลต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แหล่งอ้างอิง

จารุวัจน์ สองเมือง และอภิรักษ์ โตะตาหยง. (2564). แนวทางประยุกต์การคิดเชิงออกแบบเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา. *Journal of Information and Learning*, 32(1), 52-57.

จิรนนท์ บุญเพ็ง. (2563). แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จุฑามาส โกมลมรรค. (2556). การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอ่างทอง. Srinakharinwirot University Institutional Repository. <https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/4197>

ทรงวุฒิ แก้ววิศิษฐ์. (2564). ปัญหาจากระบบการศึกษาไทย: สู้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุด “ให้ชีวิตได้ใช้”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 87-98.

ทัศนีย์ บุญแรง. (2561). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2542, 14 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 4.
- มะยูริย์ พิทยาเสนีย์ และพิชญภา ยวงสร้อย. (2564). การคิดเชิงออกแบบ: ครุ่นวัดกรวิธีใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 10(2), 190-199.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. (2564). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล. สำนักงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19: วิฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย. สำนักงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2563 (IMD 2020). สำนักงาน.
- อรรถพันธ์ แยมแสง, พระมหาอุดร อุตโตโร, และปฎิธรรม สำเนียง. (2565). แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(2), 143-156.
- อัจฉราพร ฉากครบุรี. (2564). คุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนทางการศึกษา. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), 85-104.

รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการออกแบบนวัตกรรม
เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง
ACADEMIC MANAGEMENT MODEL FOR LEARNING MANAGEMENT WITH
INNOVATIVE DESIGN TECHNIQUES TO DEVELOP CREATIVITY AND CREATE
INNOVATORS OF FANG VOCATIONAL COLLEGE

ปัญญา ช่างงาน *

Panya Changngan

Corresponding Author E-mail: nasic4.pc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพความต้องการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดัชนีชี้ความจำเป็น (Priority index) สภาพที่เป็นอยู่และสภาพความต้องการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ 2) สร้างและยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม 3) ทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม 4) ประเมินประสิทธิภาพด้านความคิดสร้างสรรค์และความเป็นนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาวิชาโครงการของวิทยาลัยการอาชีพฝาง วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม G*power จำนวน 167 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น (Priority index) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Jellen and Urban (1989) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน CFA และการวิเคราะห์สถิติโค้งพัฒนาการ LGM โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า อัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ในภาพรวมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ค่าเฉลี่ยของ Intercept มีค่า 3.31 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) ส่วนค่าเฉลี่ยของ Slope มีค่า .788 คำนวณและ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง Intercept กับ Slope มีค่า -.741 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$)

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์, การออกแบบนวัตกรรม, อาชีวศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) Investigate the necessity for the development of learning management using the priority index technique, analyzing both the current state and requirements for learning management enhancement 2) Formulate and validate an academic administration model for learning management by employing design thinking techniques to foster creativity and cultivate a culture of innovation

* วิทยาลัยการอาชีพฝาง เชียงใหม่

Fang Vocational College, Chiang Mai

3) Implement an experimental application of the academic administration model for learning management, integrating design thinking techniques to stimulate creativity and nurture innovation 4) Assess the effectiveness of the approach in promoting creativity and innovation. The research sampled students from Fang Vocational College across the 3rd and 2nd vocational levels, totaling 167 participants. Data analysis employed G*power software for sample size determination, a questionnaire to establish essential indices (using semi-structured interviews), a Creativity Test (Jellen & Urban, 1989), and statistical methods such as frequency analysis, percentage calculation, mean determination, standard deviation calculation, confirmatory factor analysis (CFA), and creative development analysis through the use of LGM development curve statistics with specialized software.

The results of this research found that: The creative development rate among Fang Vocational College students exhibited a mean Intercept value of 3.31, which was statistically significant ($p = .000$). Additionally, the mean Slope value was .788, also statistically significant ($p = .000$). Moreover, a significant negative correlation (correlation coefficient: -.741) was observed between Intercept and Slope ($p = .000$).

Keywords: Creativity, Innovative design, Vocational education

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีนิสัยรักการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์แห่งชาติ, 2560) การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของการกระแสรูปแบบเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 หน่วยงานที่จัดการศึกษาจำเป็นต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลทำให้ต้องปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ด้วยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555, น. 16-21) วิทยาลัยการอาชีพฝาง เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรวิชาชีพ

ระยะสั้น โดยกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะทางด้านวิชาชีพ ตามมาตรฐานแต่ละระดับการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านการอาชีวศึกษารอบสามของวิทยาลัยการอาชีพฝาง พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่ 4 ด้านผลงานที่เป็นโครงการทางวิชาชีพหรือสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียนที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ผลการดำเนินงานร้อยละ 52.59 ค่าคะแนน 2.63 ระดับคุณภาพพอใช้ ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลงานที่เป็นนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ หรืองานวิจัยของครูที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ผลการดำเนินงานร้อยละ 52.64 ค่าคะแนน 2.63 ระดับคุณภาพพอใช้ นับว่าเป็นผลการประเมินที่ค่อนข้างต่ำ ผู้ประเมินได้เสนอแนะควรพัฒนา ได้แก่ งานวิจัยสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมของสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงได้สรุปปัญหาจากข้อมูล รวมทั้งศึกษาสภาพบริบทด้านการจัดการเรียนการสอนและรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกด้านการอาชีวศึกษารอบสาม พ.ศ. 2563 ประกอบกับดำเนินการศึกษาแสวงหาความต้องการในการแก้ปัญหาของบุคลากรโดยใช้แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น สภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่คาดหวัง (Priority index) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) เพื่อยืนยันสภาพปัจจุบันและความต้องการในการแก้ปัญหาของบุคลากร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560-2563 ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาโครงการ 1 และโครงการ 2 ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส. 2) พบว่าครูผู้สอนใช้การสอนที่ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมากกว่าการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ของครูยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง (มารศรี ญาณะชัย, 2549; อภิญา ชือตระกูลพานิชย์, 2550) การจัดการเรียนรู้ของครูดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กล่าวว่าการที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องมีการพัฒนาคน ให้เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา มีความตระหนักอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝางให้มีประสิทธิภาพ จัดอบรมให้ครูผู้สอนเกิดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) (ไพบรมา อิศรเสนา และ ชูจิต ตรีรัตนพันธ์, 2560) สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีกระบวนการคิดเชิงออกแบบอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างนวัตกรรมได้ด้วยตนเองสู่การเป็นนวัตกรรม อันเป็น

คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการแสวงหาความรู้ในระดับสูง และการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาโครงการ วิทยาลัยการอาชีพฝาง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาโครงการ ของวิทยาลัยการอาชีพฝาง
3. เพื่อทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาโครงการ ของวิทยาลัยการอาชีพฝาง
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม ของวิทยาลัยการอาชีพฝาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) วิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยใช้แนวทางการดำเนินการวิจัยและพัฒนา โดยใช้ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของบุคลากรของวิทยาลัยการอาชีพฝาง ด้วยการศึกษเอกสารและแบบสอบถามยืนยันความต้องการของบุคลากรที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการใช้แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น (Priority index) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ด้วยการสอบถามสภาพที่เป็นอยู่ในทุกด้านของวิทยาลัยการอาชีพฝางและสภาพที่คาดหวัง ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรต้องการมากที่สุด คือการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน มีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ผู้วิจัย จึงมีความคิดเห็นสมควร ต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของบุคลากรในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ด้วยการอบรมพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ

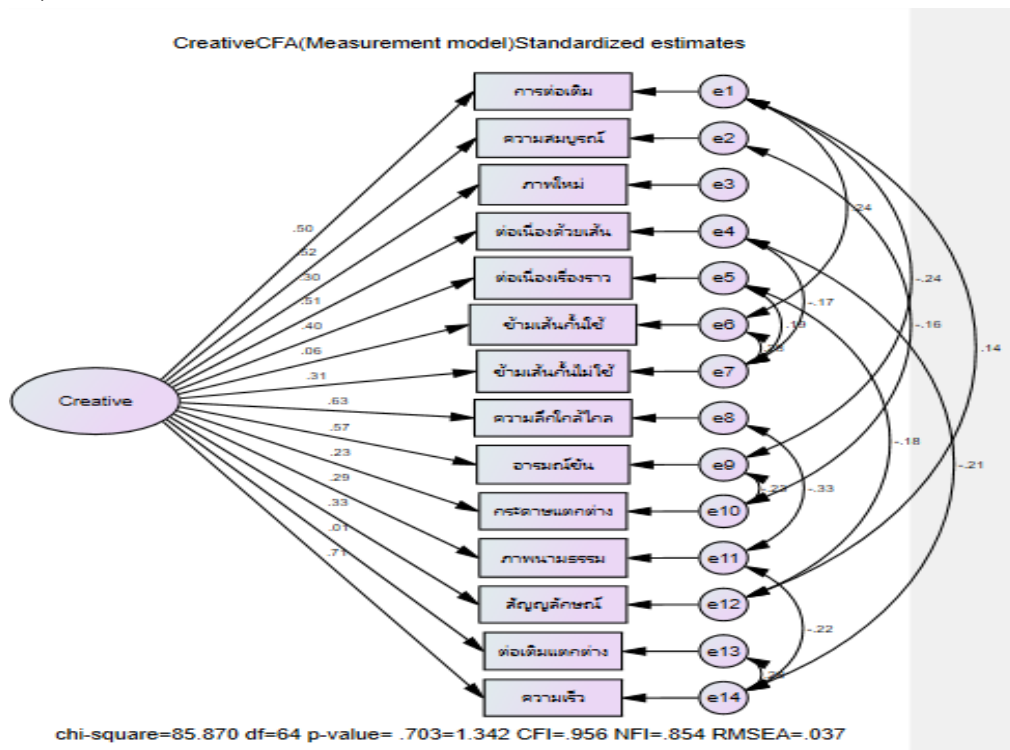
ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งแหล่งข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการพัฒนานวัตกรรม และการเรียนรู้การคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อหาสาระสำคัญและสรุปผล จากนั้นร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ไปสู่การสร้าง

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม ยืนยันรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยการประชุมกลุ่มแบบออนไลน์ ด้วยแอปพลิเคชัน Google meet เพื่อความปลอดภัยในสถานการณ์โรคระบาด Covid-19 ในวันอังคารที่ 22 มิถุนายน 2564 โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 ท่าน ที่ได้มาโดยการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive sampling) คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ มีความสอดคล้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการบริหารจัดการการจัดการเรียนรู้ด้านอาชีวศึกษา ผู้ร่วมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรมีการออกแบบการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศึกษาด้วยตนเอง (Active learning) ครูผู้สอนลดบทบาทการสอนลง ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง (Teach less learn more) ด้วยการใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการเรียนรู้ เช่น ทักษะการใช้ดิจิทัลและเทคโนโลยี (Digital technology skill) และกระบวนการการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) รวมทั้งสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาโครงการน ไปทดลองใช้ในการจัดการเรียน การสอน ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) หรือทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากกระบวนการสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ 2) Design Thinking คือ กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับพัฒนานวัตกรรมที่ผสมผสานการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) และการคิดเชิงธุรกิจ (Business thinking) เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และนวัตกรรมอย่างมีระบบ 3) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) 4) สมรรถนะ Competency หมายถึง ความสามารถสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนของวิทยาลัยการอาชีพฟาง 5) หลักสูตรฐานสมรรถนะ หมายถึง หลักสูตรฐานสมรรถนะของอาชีวศึกษา เพื่อจัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะวิชาชีพที่ตรงกับสมรรถนะอาชีพและสามารถประกอบอาชีพได้ทันที และนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช.) และนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 (ปวส.) วิทยาลัยการอาชีพแม่वंษ์จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมช่วยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) นำข้อมูลจากการทดลองการจัดการเรียนรู้หาประสิทธิภาพนวัตกรรมกำหนดค่าประสิทธิภาพไว้ 80/80 ด้วยการหาค่า E1,E2 ได้ค่าประสิทธิภาพนวัตกรรม 86.11/88.00

นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Jellen and Urban (1989) เพื่อวัดพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาโครงการน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าความตรงของเนื้อหา IOC ได้ค่า 0.93 และ หาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.92

ขั้นตอนที่ 4 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการวิเคราะห์จะยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาโครงการ วิทยาลัยการอาชีพฝาง ด้วยการวิเคราะห์ความถูกต้องของโมเดลด้วยการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยสถิติ CFA (Confirmatory factor analysis) และวิเคราะห์อัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ด้วยสถิติโค้งพัฒนาการ LGM (Latent growth curve model: LGM) (สุชุม มูลเมือง, 2559, น. 95)

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA Confirmatory factor analysis)

โดยมีค่าเกณฑ์ประเมินโมเดลฟิต ดังนี้ $\chi^2 = 85.870$, $df = 64$, $P\text{-value} = .703 = 1.342$, $CFI = .956$, $NFI = .854$, $RMSEA = .037$ จากตารางค่า $p\text{-value} = .703$ มากกว่า .05 แสดงว่าโมเดลไม่ sig แสดงว่าโมเดลฟิตโมเดลถูกต้อง สามารถนำไปวิเคราะห์ศึกษาได้เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์อัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ (Latent growth curve model: LGM) โค้งพัฒนาการเพื่อประเมินอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3) และนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส. 2) ตามช่วงเวลาของการประเมินว่ามีอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างไรในการวัดใช้พารามิเตอร์อยู่ 5 ด้าน 1) ด้านค่าเมื่อเริ่มต้น

(Intercept) วัดค่าเฉลี่ยและวัดค่าความแปรปรวน 2) อัตราพัฒนาการ (Slop) วัดค่าเฉลี่ยและวัดค่าความแปรปรวน 3) สหสัมพันธ์ (Covariance) อัตราพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถวัดได้ทั้งในทางบวก และทางลบ (Latent growth curve model: LGM) (สุชุม มูลเมือง, 2559, น. 95)

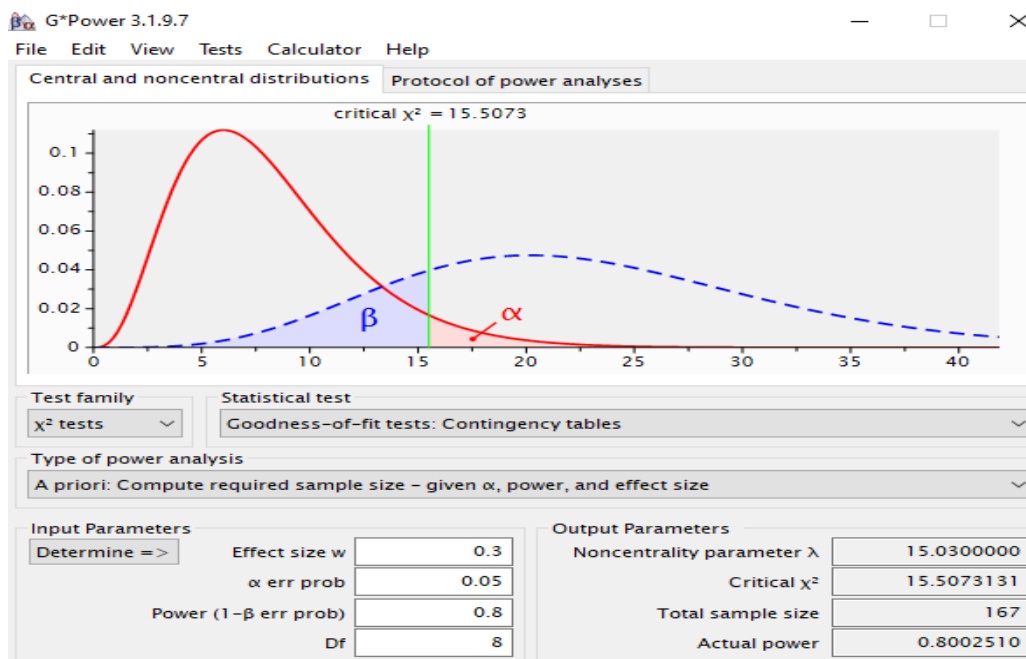
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษาวิจัย คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช.) จำนวน 185 คน และนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 (ปวส.) จำนวน 103 คน รวมทั้งสิ้น 288 คน ปีการศึกษา 2564 ของวิทยาลัยการอาชีพฝาง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรใช้ในการศึกษาวิจัย คือนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 (ปวส.) จำนวน 288 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power โดยใช้การทดสอบ Chi-square test Goodness of fit test ด้วยการกำหนดค่า Effect size, ค่า Type I error, ค่า (Power = $1 - \beta$) และค่า DF (Degree of freedom) ได้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองจำนวน 167 คน (Faul et al., 2009)

ภาพที่ 2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*power

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น Priority Index (สุริยม ว่องวานิช, 2562) ศึกษาความต้องการที่จะแก้ปัญหาของบุคลากร

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) สร้างจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม โดยใช้การประชุมกลุ่ม (Focus group)

2.3 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Jellen and Urban (1989) เพื่อวัดอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ใช้ได้กับทุกวัย

3. ขั้นตอนการสร้างและคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

3.1 แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น Priority Index (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของวิทยาลัยการอาชีพฝาง สภาพและตั้งข้อคำถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่คาดหวัง เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Likert Scale) จำนวน 13 ข้อ สร้างแบบสอบถามแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความของเนื้อหาด้วยการวิเคราะห์ ด้วยค่า IOC ได้ค่าความสอดคล้องของเนื้อหา 0.93 แล้วนำมาเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปลำดับความสำคัญในความต้องการที่จะแก้ปัญหาของบุคลากรตามหลักการของการวิจัย R&D ที่ศึกษาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของบุคลากรและองค์กร

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการประชุมกลุ่ม (Focus Group) จากการได้รับทราบปัญหาความต้องการของบุคลากรแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างรูปแบบในการนำมาแก้ปัญหาเมื่อได้รูปแบบแล้วจึงสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาด้วยการวิเคราะห์ IOC ได้ค่า 0.96 แล้วจึงนำมาใช้ในการประชุมกลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อศึกษาและยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝางนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับวิทยาลัยการอาชีพจอมทองที่มีบริบทคล้ายกันผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพแบบภาคสนาม (1:100) ครู 1 ต่อ นักเรียน 30 คน ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมค่าประสิทธิภาพ ($E1/E2 = 86.11/88.00$) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556, หน้า 7-20)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ Jellen and Urban (1989) เพื่อวัดอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ชื่อว่า TCT-DP (The Test for creative thinking drawing production) ซึ่งสร้างขึ้นตามนิยามว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดอย่างมีสาระเชิงนวัตกรรม มีจินตนาการและเป็นความคิดนอกนัย ซึ่งรวมถึงความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ความกล้าเสี่ยง (Risk-taking) และอารมณ์

ขัน (Humor) โดยลักษณะของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์นี้จะให้ผู้เข้ารับการทดสอบ แสดงความสามารถทางการคิดอย่างมีอิสระและมีสาระ แบบทดสอบ TCT-DP นี้ได้รับการ ยอมรับว่าเป็นแบบทดสอบที่สามารถนำมาใช้วัดได้กับกลุ่มเป้าหมายได้ทุกวัย ผู้วิจัยนำ แบบทดสอบมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความ สอดคล้องของเนื้อหาด้วยการวิเคราะห์ ได้ค่า IOC 0.97 แล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อ ทดสอบประสิทธิภาพนวัตกรรม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, น. 7-20) กับวิทยาลัยเทคนิคแม่ วังซ์ ที่มีบริบทคล้ายกันผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพแบบภาคสนาม 1:1 ครู 1 ต่อ นักเรียน 3 คน, 1:10 ครู 1 ต่อ นักเรียน 10 คน และ 1:100 ครู 1 ต่อ นักเรียน 30 คน วัดค่าประสิทธิภาพ นวัตกรรม ($E1/E2 = 86.11/88.00$) เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามสมมติฐานการวิจัย แล้ว นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลในการทดลอง และทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Cronbach alpha) ได้ค่า 0.92 และนำมาวิเคราะห์เพื่อวัดอัตราพัฒนาการด้วยสถิติวิเคราะห์โค้งพัฒนาการ LGM (Latent growth curve model) ควรมีขั้นอื่น ๆ ที่นำไปทดลองและประเมินผลก่อนไหม

สรุปผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพวิจัยโดยใช้แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น (Priority index) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) ผลศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาในการจัดการเรียน การสอนของครูผู้สอนของวิทยาลัยการอาชีพฝาง พบว่า ความต้องการที่จะพัฒนาของบุคลากร อันดับที่ 1 คือ ครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา มีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และ ความคิดสร้างสรรค์มีค่าคะแนน = 0.956 รองลงมาการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญา = 0.566 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้/สื่ออุปกรณ์งานธุรการในวิทยาลัย = 0.566 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้/สื่ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ = 0.433 การส่งเสริมให้ชุมชน มีความเข้มแข็งทางวิชาการ = 0.366 โดยภาพรวมในการจัดการเรียนการสอนไม่ได้ประเมิน ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ จึงทำให้นักเรียน วิทยาลัยการอาชีพฝางขาดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการ เรียนรู้และการนำไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ขาดการส่งเสริมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมี สมรรถนะตรงตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2560) รวมทั้งทักษะ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์และการคิดแบบสร้างสรรค์

2. การสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบ ดำเนินการศึกษาเอกสารหลักการทฤษฎีและ งานวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ได้กรอบแนวคิดของรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการ จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค การคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม ของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพฝาง 4 องค์ประกอบ 1) ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) 2) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) 3) 7 ทักษะในศตวรรษที่ 21 (สมรรถนะของผู้เรียนตามสาขางานและหลักสูตรฐานสมรรถนะของอาชีวศึกษา) 4) ทฤษฎี

ความคิดสร้างสรรค์ของ เจลเลน และ เออร์บัน (Jellen & Urban, 1989) เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง และดำเนินการจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) เพื่อยืนยันรูปแบบว่าสามารถนำไปพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร จึงมีความคิดเห็นสมควรนำรูปแบบไปดำเนินการจัดอบรมพัฒนาเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิควิธีการสอนด้วยการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ Design Thinking 5 ขั้นตอน 1) Emphazise 2) Define 3) Ideate 4) Prototype 5) Test เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน อันจะส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายสามารถบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาด้วยความคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ครูผู้สอนจึงนำเอากระบวนการคิดเชิงออกแบบ Design Thinking ไปดำเนินการสอนในทุกวิชา แต่ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะวิชาโครงการเพื่อศึกษาอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จากกระบวนการคิดสร้างสรรค์ทั้ง 14 ด้านของ Jellen and Urban (1989)

3. ทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค การคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม ผู้วิจัยได้มอบหมายให้ครูผู้สอนนำเอารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง ไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนและประเมินผลด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากการประเมินผล (Pretest) ก่อนเรียนจำนวน 1 ครั้ง หลังจากนั้นดำเนินการจัดการการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบและวัดประเมินผล (Post-test) ความคิดสร้างสรรค์หลังจากการจัดการเรียนรู้ ทุก ๆ สองเดือน ต่อหนึ่งครั้ง จำนวน 3 ครั้ง รวมประเมินผลความคิดสร้างสรรค์ทั้งสิ้น 4 ครั้ง เพื่อทดลองใช้รูปแบบในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาโครงการ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการวิเคราะห์ของโปรแกรม G*power3.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ Chi-square test Goodness of fit test โดยการกำหนดค่า Effect size 0.3, ค่า α err prob = 0.05, Power = 0.8, Df 8, จากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม G*power3.1 สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 167 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์ ของเจลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban, 1989) เป็นแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ TCT-DP (The Test for creative thinking drawing production) ตามคุณลักษณะ จำนวน 14 ด้าน

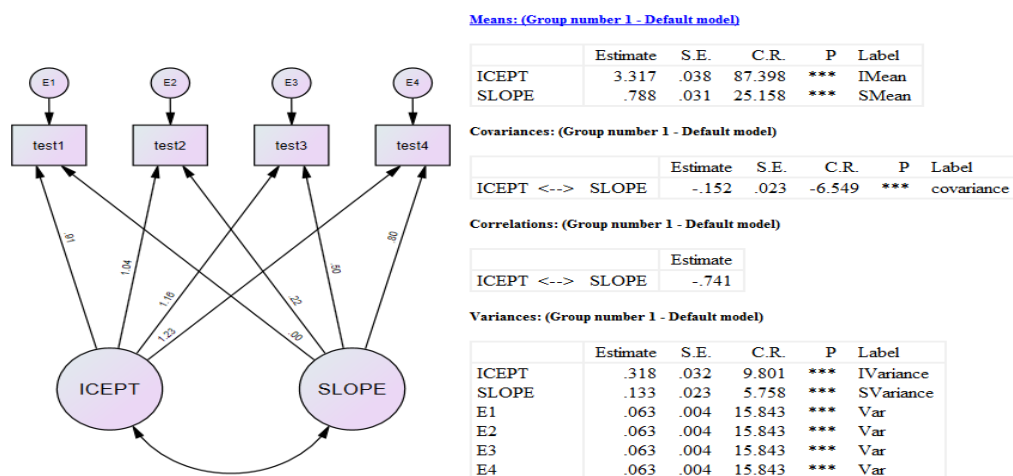
3.3 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated measures designs) โดยใช้สถิติโค้งพัฒนาการในการวิเคราะห์ LGM (Latent growth curve

model) เพื่อทดลองอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง

4. การทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน CFA: Confirmatory Factor Analysis ว่า ทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน แสดงว่ารูปแบบที่นำมาใช้ถูกต้อง ซึ่งค่าความสอดคล้อง ได้แก่ ค่า Chi-square = 85.870 องศาอิสระ (df) = 64 ระดับนัยสำคัญ P-value) = .703 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) = .956 ค่า NFI. แทน ดัชนีความสอดคล้องสัมพัทธ์ = .854 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) = .037

4.2 ดำเนินการทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง เพื่อวัดอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ตามเกณฑ์ประเมินความคิดสร้างสรรค์ 14 ด้าน ของ Jellen & Urban (1989) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures Designs) โดยใช้สถิติโค้งพัฒนาการในการวิเคราะห์ LGM (Latent Growth Curve Model)

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์อัตราพัฒนาการการเรียนรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ตามเกณฑ์ประเมินความคิดสร้างสรรค์ 14 ด้าน

ผลการวิเคราะห์อัตราพัฒนาการการเรียนรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์ตามเกณฑ์ประเมินความคิดสร้างสรรค์ 14 ด้าน ของ Jellen and Urban (1989) ในภาพรวมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ในรายวิชา โครงการน้อมอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ในส่วนอิทธิพลคงที่ (Fix Effects) พบว่าค่าประมาณค่าเฉลี่ยของ Intercept มีค่า 3.31 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) แสดงให้เห็นว่า เมื่อเริ่มต้นนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เป็น 0 แต่มีความคิดสร้างสรรค์ ในภาพรวมมาก่อนโดยเฉลี่ย 3.31 ส่วนค่าเฉลี่ยของ Slope อิทธิพลสุ่ม (Random effects) มีค่า .788 ค่ะแนและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) แสดงให้เห็นว่าอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มมีอัตราเพิ่มขึ้นโดยวัดสองเดือนต่อครั้งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .788 ในส่วนอิทธิพลสุ่ม (Random Effects) พบว่าค่าความแปรปรวนของ Intercept มีค่าเท่ากับ .318 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) แสดงว่าเมื่อเริ่มต้นนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน ส่วนความแปรปรวนของ Slope มีค่าเท่ากับ .133 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) แสดงว่าอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ในช่วงเวลา 1 ปีการศึกษา มีอัตราพัฒนาการแตกต่างกัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง Intercept กับ Slope มีค่า -.741 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) แสดงว่าพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง เมื่อเริ่มต้นที่จุดเวลาที่ 1 มีความสัมพันธ์ในทางลบกับอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง หมายความว่า นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ที่มีอัตราพัฒนาการน้อยเมื่อเริ่มต้นจะมีแนวโน้มมีคะแนนอัตราพัฒนาการสูงขึ้น นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ที่มีคะแนนอัตราพัฒนาการมากเมื่อเริ่มต้นจะมีแนวโน้มมีคะแนนอัตราพัฒนาการน้อยลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถามดัชนีชี้ความจำเป็น (Priority Index) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนของวิทยาลัยการอาชีพฝางพบว่า ความต้องการที่จะพัฒนาของบุคลากรอันดับที่ 1 คือ ครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา มีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์มีค่าคะแนน = 0.956 รองลงมาการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา = 0.566 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ / สื่ออุปกรณ์งานธุรการในวิทยาลัย = 0.566 โดยภาพรวมในการจัดการเรียนการสอนไม่ได้ประเมินความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะสอดคล้องกับชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และ วาสนาไทย วิเศษสัตย์ (2563) ศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูมี 4

องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการคิดคล่องแคล่ว 2) ความสามารถในการคิดยืดหยุ่น 3) ความสามารถในการคิดละเอียดลออ และ 4) ความสามารถในการคิดริเริ่มจากการสำรวจความต้องการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าอยู่ในระดับต้องการส่งเสริมมาก นอกจากนี้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูยังมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นดังระบุในมาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานคุณวุฒิและมาตรฐานการศึกษาชาติ

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาโครงการในระดับชั้น ปวช. 3 และ ปวส. 2 วิทยาลัยการอาชีพฝาง พบว่า โดยภาพรวมโมเดลมีความสอดคล้องกับแนวคิดและสมมุติฐานการวิจัย และผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้ 1) อัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางด้านการสร้างสิ่งประดิษฐ์และโครงการ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 14 ด้าน ที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่ออัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาโครงการ ในระดับชั้น ปวช. 3 และ ปวส. 2 วิทยาลัยการอาชีพฝาง 1) ด้านการต่อเติมภาพมีอัตราพัฒนาการ (ICPT- SLOP = - 266) 2) ด้านความสมบูรณ์ของภาพ ICPT- SLOP = - 388 3) ด้านภาพที่สร้างขึ้นใหม่ ICPT - SLOP = - 201 4) ด้านการวาดภาพต่อเนื่องด้วยเส้น ICPT - SLOP = - 238 5) ด้านภาพที่วาดต่อเนื่องเรื่องราว ICPT - SLOP = - 673 6) ด้านการวาดภาพข้ามเส้นกัน ICPT - SLOP = - 183 7) ด้านการวาดภาพไม่ใช่เส้นกัน ICPT - SLOP = - 574 8) ด้านการวาดภาพที่มีความลึกใกล้ไกล ICPT - SLOP = - 423 9) ด้านอารมณ์ขัน ICPT - SLOP = .215 10) การวางกระดาษแตกต่าง ICPT - SLOP = -.100 11) ด้านการวาดภาพที่เป็นนามธรรม ICPT - SLOP = -.107 12) ภาพที่วาดเป็นสัญลักษณ์ ICPT - SLOP = -.062 13) ภาพวาดที่ต่อเติมแตกต่าง ICPT - SLOP = -.247 14) ความรวดเร็วในการวาดภาพ ICPT - SLOP = -.715 จากตารางการวิเคราะห์อัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 14 ด้าน ปรากฏว่าทุกด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P-value.000* แสดงว่านักศึกษาที่เรียนในวิชาโครงการมีอัตราพัฒนาการทุกด้านตามช่วงเวลาทุกสองเดือนที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล แต่อัตราพัฒนาการจะเป็นไปในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากลุ่มทดลองมีอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมแต่มีความสัมพันธ์ในทางลบกับอัตราพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่า นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ที่มีอัตราพัฒนาการน้อยเมื่อเริ่มต้นจะมีแนวโน้มมีคะแนนอัตราพัฒนาการสูงขึ้น ส่วนนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพฝาง ที่มีคะแนนอัตราพัฒนาการมากเมื่อเริ่มต้นจะมีแนวโน้มมีคะแนนอัตราพัฒนาการน้อยลง (สุขุม มูลเมือง, 2559, น. 105) สอดคล้องกับ (เตชินี ทิมเจริญ และคณะ, 2565, น. 1-12) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ฐานการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียน ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผลการ

สังเคราะห์กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่สามารถพัฒนาทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาเชียงใหม่ มี 6 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ขั้นทำความเข้าใจเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathy) เป็นขั้นแรกของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ในขั้นนี้ผู้เรียนควรได้เลือกศึกษาหัวข้อที่ตนเองสนใจ เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงบันดาลใจของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจเป้าหมายโดยแบ่งเป็น 1) การทำความเข้าใจเป้าหมายในเบื้องต้น 2) การทำความเข้าใจเป้าหมายในเชิงลึก นักเรียน จะต้องมีการวางแผนในการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายก่อนการลงพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ ครอบคลุมและชัดเจน ในการทำความเข้าใจ เป้าหมาย สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการ สังเกต สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ทำให้ผู้เรียนทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของเป้าหมายเพื่อที่จะนำไปพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมในการตอบสนองความต้องการของเป้าหมายได้

2.2 ขั้นความต้องการ เป็นขั้นที่นักเรียนต้องตีความ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างสรรค์ความคิดใหม่ที่หลากหลาย โดยใช้ข้อมูล จากขั้น Empathy เพื่อให้เข้าใจความต้องการของเป้าหมายในเชิงลึก ซึ่งความต้องการของเป้าหมาย อาจมีหลายความต้องการ โดยการตีความที่ดีควรเปิดกว้างและไม่ยึดติดกับกรอบแนวคิดเดิมแต่ก็ไม่ควรมองข้ามแนวความคิดเดิมที่มีอยู่ การเปิดกว้างทางความคิดจะทำให้ได้ความต้องการที่ตรงประเด็นและมีแนวโน้มที่จะตอบโจทย์ความต้องการของเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2.3 ขั้นกรอบความคิด (Ideation) กรอบความคิด คือ เป้าหมายและวิธีการดำเนินงาน เป็นขั้นกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนโดยใช้การคิดเชิงระบบ ให้ทีมสามารถตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้ จากการคิดแบบองค์รวม โดยสร้างภาพความเป็นไปได้ของงานจากความต้องการที่ตั้งไว้ในขั้นที่ 2 และเลือกให้เหลือเพียงความต้องการเดียว เป็นการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและหาวิธีการที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างความคิดเชิงนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยใช้แบบฟอร์มบรรยายเป้าหมายเพื่อให้ความคิดเชิงนามธรรมสามารถจับต้องได้มากที่สุด เป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของทีม เพื่อลดความเสี่ยงในการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ทำให้ทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กรอบความคิดที่ดีที่ทีมเลือกควรเป็นกรอบคิดที่ช่วยวางขอบข่ายการทำงานที่เป็นไปได้ในเวลาจำกัด เป็นแนวทางที่สามารถสร้างนวัตกรรมที่เป็นจริงได้และเป็นแนวคิดที่มีความเป็นไปได้อย่างสร้างสรรค์

2.4 ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) เป็นขั้นตอนที่สร้างแนวคิดจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ด้วยการจำลองแบบหรือสร้างต้นแบบอย่างรวดเร็ว เช่น การเขียนสตอรี่บอร์ด การเขียนผังความคิด การแสดงบทบาทสมมติ โมเดลลงบนแผ่นกระดาษ หรือการสร้างโมเดล จำลองสามมิติ เป็นต้น การสร้างต้นแบบจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถสื่อสารกันได้อย่างตรงประเด็นชัดเจน อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนเข้าถึง

จิตภาพของคนที่คิด ไว้ในขั้นที่ 3 มากยิ่งขึ้น ทำให้มองเห็นบริบทและความสัมพันธ์ของปัญหา หรือประเด็นอย่างรอบด้าน

2.5 ขั้นการทดลอง (Test) เป็นขั้นที่นำต้นแบบอย่างง่ายที่สร้างขึ้นไปทดลองกับ เป้าหมาย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นการทดสอบกับบริบทจริง หรืออาจทำการทดสอบในบริบท ที่เสมือนจริงก็ได้ เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพของต้นแบบในการแก้ปัญหาหรือตอบสนองต่อ ประเด็นที่ตั้งไว้ รวมทั้งเป็นการหาแนวทางการพัฒนาต้นแบบให้ดีขึ้น

2.6 ขั้นสะท้อนการออกแบบ (Reflect-design) ขั้นสะท้อนการออกแบบเป็นขั้น ที่นักเรียนจะได้สะท้อนกระบวนการทำงานของตนและทีม รวมทั้งสะท้อนต้นแบบที่ได้ทำการ ทดลอง ว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือจะต้องนำไปปรับปรุงและพัฒนา นักเรียนสามารถทำซ้ำ กระบวนการ เมื่อพบว่าต้นแบบที่สร้างขึ้นยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม หากนักเรียนพบข้อบกพร่องก่อนขึ้นสร้างต้นแบบก็สามารถทำซ้ำในขั้นตอนที่พบได้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้กับนักเรียนในระดับอาชีวศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ได้อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้วิจัยได้ค้นพบโมเดลการสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้าง นวัตกรรม

ภาพที่ 4 การสอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐควรจัดสรรงบประมาณ ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพของ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

รัฐและสถานศึกษาทุกภาคส่วน ควรจัดทำนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา นักศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยการทำงานเป็นระบบโดยมีการสื่อสาร นโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจแนวทางของการจัดการศึกษาที่ตรงกัน มีการสร้าง เครือข่ายทางการศึกษา เพื่อเชื่อมโยงและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้มีคุณภาพ รวมทั้งการร่วมมือกับ สถานประกอบการที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ สภาพจริงและทันสมัยสามารถนำไปพัฒนาและใช้ในชีวิตจริงในการทำงานประกอบอาชีพได้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียน อาชีวศึกษา ผู้วิจัยจึงขอแนะนำว่าหาก มีการวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนในกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักเรียนในโรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาได้

3.2 รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดเชิง ออกแบบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง มี ขั้นตอนและรูปแบบการเรียนการสอนที่เฉพาะในการส่งเสริมทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมของ นักเรียนวิทยาลัยการอาชีพฝาง ดังนั้น ผู้ที่สนใจอาจนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไป ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของผู้วิจัย

แหล่งอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการ ศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7-20.
- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และวาสนาไทย วิเศษสัตย์. (2563). การศึกษาองค์ประกอบความ ต้องการและความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพ ครุ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(1), 79-90.
- เตชินี ทิมเจริญ, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, และเพ็ชรี รูปะวิเชตร. (2565). การพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้ฐานการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของ นักเรียน ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 22(3), 1-12.
- ไพบรมา อิศรเสนา และชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). *การคิดเชิง ออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือ ทำ*. Thailand Creative & Design Center. [http://resource.tcdc.or.th/ebook/ Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf](http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf)

- มารศรี ญาณะชัย. (2549). คำถามที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะอย่างไร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 2(2), 22-31.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์แห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ฉบับย่อ (ภาษาไทย)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/06/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สุขุม มูลเมือง. (2559). *โมเดลสมการโครงสร้างการประยุกต์ใช้โปรแกรม AMOS และ Mplus* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา ชื่อตระกูลพานิชย์. (2550). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีการสอนแบบโครงงานวิทยาศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Assessing Creative Potential World-wide: The First cross – cultural Application of the Test for Creative Thinking-drawing Production (TCT-DP). *Gifted Education International*, (6), 78-86.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.-G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41, 1149-1160.
- Jellen, H. G. & Urban, K.K. (1988). Assessing creative potential world-wide: the first cross-cultural application of the test for creative thinking-drawing production (TCT-DP). *Gifted Education International*, 6, 78-86.

การพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ
THE DEVELOPMENT OF THE DEVELOPMENT OF A STRENGTHENING POSITIVE
DISCIPLINE HANDBOOK FOR STUDENTS' PARENTS OF WIENGSA SCHOOL

ศศิวรรณ มุสิก *

Sasiwan Musik

นัจฉริ เจริญสุข *

Nacharee Jaroensuk

ชูศักดิ์ เอกเพชร *

Chusak Akephet

Corresponding Author E-mail: sakura.oum22@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวก 2) สร้างและพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวก 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน 1) ศึกษาสภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่าง 310 คน 2) สร้างและพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครอง 3) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การใช้คู่มือ และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยศึกษาจากสภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง ทั้งในด้านพฤติกรรมเชิงบวกและพฤติกรรมเชิงลบ ผลที่ได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. คู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน ดังนี้ 1) บทนำ 2) การสร้างวินัย 3) วินัยเชิงบวก 4) สื่อเพิ่มเติม

3. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ด้านความมีประโยชน์ ด้านเป็นไปได้อ้างอิง และด้านความเหมาะสม และผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจหลังการใช้คู่มือเพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คู่มือ, วินัยเชิงบวก, ผู้ปกครอง

* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Educational Administration, Suratthani Rajabhat University

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the level of knowledge and understanding about positive discipline, 2) to design and develop a handbook for strengthening positive discipline, and 3) to evaluate the appropriateness and potential effectiveness of the strengthening positive discipline handbook for parents of students at Wiengsa School. The research procedure comprised three stages: 1) assessing the level of knowledge and understanding about positive discipline among parents of 310 students through data collection, 2) designing and developing the strengthening positive discipline handbook for parents, and 3) evaluating the appropriateness, potential effectiveness, and usefulness of the handbook. The research utilized various instruments for data collection, including questionnaires, in-depth interviews, achievement evaluation tests based on handbook usage, and evaluation forms for assessing appropriateness, potential effectiveness, and usefulness. Basic statistical methods, such as percentages, means, standard deviations (S.D.), and t-tests, were employed for data analysis.

The results of this research found that:

1. The level of knowledge and understanding about positive discipline among parents of Wiengsa School students was assessed by examining parenting styles and behaviors, both positive and negative. Overall, the results indicated a high level of understanding.
2. The strengthening positive discipline handbook for parents of Wiengsa School students comprised four parts: 1) Introduction 2) Strengthening Discipline 3) Positive Discipline, and 4) Additional Resources.
3. The evaluations of the appropriateness, potential effectiveness, and usefulness of the strengthening positive discipline handbook for parents of Wiengsa School students yielded overall results at the highest level, with rankings in terms of usefulness, potential effectiveness, and appropriateness. Following the utilization of the handbook, parents demonstrated a statistically significant increase in their understanding, at a significance level of 0.05.

Keywords: Handbook, Positive discipline, Parents

บทนำ

ท่ามกลางกระแสความเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศในยุคปัจจุบัน สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม และการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ นับตั้งแต่สถาบันครอบครัว ชุมชน การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้คนไทยที่เคยใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นสังคมไทยสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน ทุกคนจำเป็นต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้สังคมนั้น ๆ ตกอยู่ในภาวะสับสน

สมาชิกในสังคมขาดความมีวินัย ปราศจากจิตสำนึกที่จะรับผิดชอบสังคมร่วมกัน ซึ่งการมีวินัยเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นระเบียบและมีแบบแผนของคนอันเป็นคุณลักษณะที่ก่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามของแต่ละสังคม ดังนั้นการอบรมปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนของชาติมีวินัย รู้จักกับการเคารพสิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่พึงกระทำอย่างยั่งยืนเป็นอันดับแรก

การที่บุคคลจะมีวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความมีวินัยในตนเองเสียก่อน เนื่องจากการมีวินัยในตนเองนั้นเป็นรากฐานของการควบคุมตนเอง ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคม การมีวินัยในตนเองมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเอง มิฉะนั้นการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นในสังคมย่อมจะเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าไม่สามารถมีวินัยในตนเองได้ก่อนแล้ว การจะสร้างวินัยเพื่อส่วนรวมก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการมีวินัยในตนเองเปรียบเสมือนเครื่องขัดเกลาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ สุจริต รักในความถูกต้อง และเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเมื่อสามารถปฏิบัติตนให้มีวินัยได้แล้ว วินัยนั้นจะนำความสุขกายสบายใจมาสู่ตน

การสร้างวินัย เป็นการสอนหรือฝึกคนให้เชื่อฟังกฎระเบียบหรือแนวทางการปฏิบัติตนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งมักเป็นคำที่ใช้กันมาอย่างผิด ๆ โดยเอาไปสับสนกับการลงโทษ (อรรพรรณ ล่องลือฤทธิ์, 2565, น. 9) การลงโทษนั้นมุ่งที่จะควบคุมพฤติกรรม ซึ่งเป็นการสร้างวินัยเชิงลบ หมายถึง การบังคับ ห้าม ไม่ อย่า หยุด สิ่ง ดุ ต่ำ ตะคอก ถากถาง ประชด เป็นการควบคุมคำพูด ที่ควบคุมสั่ง เน้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีการลงโทษทำร้ายร่างกายและจิตใจ (ปนัดดา ธนเศรษฐกร, 2561) วิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการที่ลิดรอนสิทธิของบุคคลทั้งสิ้น อีกทั้งยังเป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ หล่อหลอมให้เป็นคนขาดความภาคภูมิใจในตนเอง โหยหาความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ยึดติดอยู่แต่ความต้องการของตนเอง จนไม่สามารถพัฒนาเป็นจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นได้ (Dreikurs et al., 2004; Dreikurs & Soltz, 1991; Nelsen, 2006) ในขณะที่การสร้างวินัยเชิงบวกนั้นจะมุ่งพัฒนาพฤติกรรมมากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการมีความประพฤติที่เหมาะสม โดยต้องอาศัยการควบคุมตนเอง เป็นการขัดเกลาพฤติกรรม และช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้การควบคุมตนเองไปพร้อม ๆ กับการให้กำลังใจ

การสร้างวินัยเชิงบวก เป็นวิธีจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กอย่างสร้างสรรค์โดยไม่ใช้วิธีการลงโทษ เป็นการเอาใจใส่ใกล้ชิดเด็ก ให้คำแนะนำอย่างอบอุ่น โดยปราศจากการตี / ลงโทษ เพื่อหวังผลที่ดีต่อเด็กในระยะยาว และการตีเป็นการหวังผลระยะสั้น แต่ทำร้ายเด็กระยะยาว (สมบัติ ตาปัญญา, 2563) การสร้างวินัยเชิงบวกเป็นการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังวินัย เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเคารพกฎระเบียบในสังคม โดยเน้นพฤติกรรมที่เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ ตามพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการสร้างวินัยเชิงบวก คือ การพัฒนาให้เด็กเป็นคนมีวินัยในตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง (ปิยวลี ธนเศรษฐกร และ ปนัดดา ธนเศรษฐกร, 2563) ซึ่ง Nelsen et

al. (2007 อ้างถึงใน ชุมศิริ ตันติธรา, 2559) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการสร้างวินัยเชิงบวก ดังนี้ 1) การเคารพซึ่งกันและกัน คือการเคารพตนเอง ความต้องการและความเป็นมนุษย์ของเด็ก 2) ตระหนักถึงเหตุผลของเด็กเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก 3) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผู้ปกครอง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรับฟังและเปิดโอกาสให้เด็กคิดพูดและทำมากกว่าบอกพวกเขาให้คิดหรือทำตามคำสั่ง 4) ความเข้าใจในโลกของเด็ก พัฒนาการของเด็กมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง 5) การสอนอย่างมีวินัยการสอนอย่างมีคุณภาพทางสังคมและทักษะชีวิตไม่ควรตามใจหรือลงโทษโดยใช้ความรุนแรง 6) การแก้ปัญหาใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้การลงโทษ การถูกตำหนิใช้วิธีการแก้ปัญหา เราต้องเรียนรู้แบบพร้อมกับเด็ก ในกระบวนการหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีความเคารพในสิทธิของเด็กและมีความเป็นประโยชน์ 7) การให้กำลังใจเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในลักษณะของตัวเองไม่ใช่ชมเชยความพยายามหรือพัฒนาการของเด็กเพียงเท่านั้น 8) ให้การสนับสนุนและความรัก ความอบอุ่นแก่เด็ก ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กจะต้องมีความพร้อมและมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลเด็ก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถเลี้ยงดูเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีความร่าเริง แจ่มใสและมีความสุข มีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว ชุมชนสังคม และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การเสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับคนในชาติจำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสร้างลักษณะนิสัยและต่อเนื่องถึงวัยเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้คิดอย่างมีเหตุผลตามลำดับของการพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย ทุกสถาบันในสังคมจึงมีบทบาทในการปลูกฝังการมีวินัยแก่คนในชาติ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองและการปกครอง สื่อมวลชน องค์กรอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัวที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัยที่จะต้องปลูกฝังเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน ให้เกิดคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพกติกาของสังคม โดยไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น

โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เป็นสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายการศึกษา มีการจัดการศึกษาโดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้คู่คุณธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยโรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสังคม เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมาโดยตลอด แต่ในสภาพปัจจุบันทางโรงเรียนยังมีปัญหาเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะของนักเรียนบางกลุ่ม ในเรื่องของการขาดระเบียบวินัยและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบทางด้านคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ อันเป็นช่วงวัยที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอารมณ์ที่แปรปรวน และบ่อยครั้งการไม่สามารถจัดการอารมณ์ได้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นหากพวกเขาเรียนรู้เท่าทันและสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้ จะทำให้พวกเขาเหล่านี้สามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (แพรวพรรณ สุริวงศ์, 2559) ส่งผลให้ทางโรงเรียนและผู้ปกครองต้องหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจของทุกคนในหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การเสริมสร้างวินัยเชิงบวกนั้น ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแรกเริ่มที่มีความสำคัญที่สุด เป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม ทำหน้าที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ด้วยการอบรมเลี้ยงดู ให้การเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามวัย พ่อแม่และคนเลี้ยงดูใกล้ชิด จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อลูก นอกเหนือจากการเลี้ยงดูทางกายแล้ว พ่อแม่ยังต้องมอบความรักความอบอุ่นให้ลูก เนื่องจากเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและตอบสนองความต้องการทางกายใจ สังคม ด้วยความรัก ความอบอุ่น อย่างเพียงพอเหมาะสม จะทำให้เด็กรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างรู้สึกมั่นใจ ภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีทักษะคิดวิเคราะห์ รู้ว่าอะไรถูกหรือผิด ช่วยให้สามารถปรับตัวได้ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข ซึ่งทำให้เด็กคนนั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคม ในขณะที่บางครอบครัวไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยความรักความเข้าใจ หรือชอบแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงต่อกันทั้งทางกาย วาจา ก็จะมีผลกระทบต่อตัวเด็ก ตัวเด็กจะเกิดบาดแผลทางจิตใจ บางครั้งอาจจะเป็นเรื่องของวิตกกังวล ซึมเศร้า ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจ ไม่เห็นคุณค่าในตัวตนของตนเอง และมีพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรง (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2562) เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงควรมีสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับเด็ก เด็กทุกคนมีความสามารถตามธรรมชาติที่จะรับรู้ความรัก ความสุข การสร้างสรรค์และเอื้ออาทร ความยุติธรรมและความไม่ยุติธรรมการดูแลเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพต้องอาศัยคำชมเชย การสัมผัสที่เต็มไปด้วยความรักและการหลีกเลี่ยงความรุนแรงหรือการคุกคามเพราะสารเคมีโดพามีนและเซโรโทนิน จะทำให้สมองมีความมั่นคงทางอารมณ์และสุขภาพจิตที่ดี (ชายแดน เดชาฤทธิ์ และ อัญชลี ชยานุวัชร, 2561, น.11-12)

จากการศึกษาสภาพการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และผู้ปกครองเด็ก พบว่า ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง ดังผลการศึกษาเรื่องความรุนแรงต่อเด็ก ในประเทศไทย พบว่า เด็กถูกรกระทำด้วยความรุนแรงทั้งทางกาย วาจา เพศ และการทอดทิ้งจากคนใกล้ชิด ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งได้ให้เหตุผลที่กระทำรุนแรงต่อเด็กว่า ต้องการอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี ไม่อยากต้องการกระทำ ความรุนแรงกับเด็ก แต่ไม่ทราบวิธีการและทางเลือกที่ดีกว่านี้ (พัชรา พุ่มพชาติ, 2561, น. 17) สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง การขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมจากผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการพัฒนา

ของเด็กมากที่สุด จะส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงปัญหาของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางการพัฒนาผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนักเรียนด้วยวิธีการสร้างวินัยเชิงบวกที่ถูกต้อง อันส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ
2. เพื่อสร้างและพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

1.1 ประชากร

ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1,380 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) การศึกษาสภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเวียงสระ จำนวน 1,380 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967, p. 887) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 310 คน และทำการเลือกตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) ตามระดับชั้น

2) การสร้างและพัฒนาคู่มือ ประกอบด้วยผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 50 คน ได้มาโดยการคัดเลือกจากผู้ปกครองที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการวิจัย

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน

2) แบบสอบถามการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเวียงสระ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

วิเคราะห์สภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ หลังจากนั้นร่างคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยศึกษากรอบแนวทางการดำเนินงานจากแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ในการหาคุณภาพ IOC และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อพัฒนาปรับปรุงคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และแบบตรวจสอบคุณภาพรูปแบบโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3. ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

นำร่างคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองฯ ให้กลุ่มผู้ปกครองทดลองใช้ และวิเคราะห์ผลการใช้งาน โดยใช้เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครอง ก่อนและหลังการใช้คู่มือฯ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นพัฒนาปรับปรุงคู่มือฯ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครอง จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบทดสอบวัดผลก่อนการใช้คู่มือและแบบทดสอบวัดผลหลังการใช้คู่มือ

2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่า t-test ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ สรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยศึกษาจากสภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองทั้งในด้านพฤติกรรมเชิงบวกและพฤติกรรมเชิงลบ ผลที่ได้โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พฤติกรรมเชิงบวก

ข้อคำถาม		$\bar{X}$	S. D.	สภาพความเป็นจริง
1	ลูกสามารถพูดคุยกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ทุกเรื่อง	3.45	1.34	ปานกลาง
2	บิดามารดาหรือผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนลูกด้วยเหตุผล โดยไม่ใช้อารมณ์	3.65	1.14	มาก
3	บิดามารดาหรือผู้ปกครองรับฟังความคิดเห็นของลูกทุกคน	3.78	1.29	มาก
4	บิดามารดาหรือผู้ปกครองส่งเสริมสิ่งที่ดีให้แก่ลูกตามความชอบและความสนใจ โดยไม่บังคับ	4.25	0.96	มาก
5	บิดามารดาหรือผู้ปกครองยกย่องชมเชยเมื่อลูกทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ	3.98	1.18	มาก
6	เมื่อลูกเกิดความท้อแท้ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะให้กำลังใจ	4.41	0.94	มาก
7	เมื่อลูกกลับบ้านผิดเวลา บิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะถามหาเหตุผลและตักเตือน โดยไม่ใช้อารมณ์	3.43	1.31	ปานกลาง
8	ดูแลเอาใจใส่ลูกอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำอย่างอบอุ่น โดยปราศจากการลงโทษ หรือการตี	3.32	1.18	ปานกลาง
9	ควบคุมพฤติกรรมลูก โดยการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง	3.86	1.10	มาก
10	ชมเชย หรือให้รางวัล เมื่อลูกทำดี	4.24	0.95	มาก
รวม		3.84	1.14	มาก

1.1 ด้านพฤติกรรมเชิงบวก โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อลูกเกิดความท้อแท้ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะให้กำลังใจ มีระดับสูงสุด รองลงมาคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองส่งเสริมสิ่งที่ดีให้แก่ลูกตามความชอบและความสนใจ โดยไม่บังคับ รองลงมาคือ ชมเชยหรือให้รางวัล เมื่อลูกทำดี รองลงมาคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

ยกย่องชมเชย เมื่อลูกทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ รองลงมาคือ ควบคุมพฤติกรรมลูก โดยการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง รองลงมาคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองรับฟังความคิดเห็นของลูกทุกคน รองลงมาคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนลูกด้วยเหตุผล โดยไม่ใช้อารมณ์ รองลงมาคือ ลูกสามารถพูดคุยกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ทุกเรื่อง รองลงมาคือ เมื่อลูกกลับบ้านผิดเวลา บิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะถามหาเหตุผลและตักเตือน โดยไม่ใช้อารมณ์ และดูแลเอาใจใส่ลูกอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำอย่างอบอุ่นโดยปราศจากการลงโทษ หรือการตี มีระดับต่ำที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พฤติกรรมเชิงลบ

ข้อคำถาม		$\bar{X}$	S. D.	สภาพความเป็นจริง
1	เมื่อเด็กทำผิดลงโทษด้วยการตี เพื่อให้หลานจำ	2.70	1.26	ปานกลาง
2	ควบคุมพฤติกรรมของลูก ด้วยการดุว่า ตี หรือทำให้อด	3.78	0.98	มาก
3	คุณเห็นด้วยว่า การสร้างวินัยให้กับเด็ก คือการลงโทษให้เข็ด เพื่อไม่ให้กลับมาทำพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นอีก	3.87	1.00	มาก
4	เปรียบเทียบลูกกับเด็กคนอื่น	3.66	1.20	มาก
5	บังคับให้ลูกทำตามสิ่งที่ตนเองคิดว่าดี	3.27	1.28	ปานกลาง
6	มีปฏิกริยารุนแรง เช่น โกรธ อารมณ์ฉุนเฉียว เมื่อลูกมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	3.06	1.21	ปานกลาง
7	ใช้คำหยาบและถ้อยคำที่รุนแรงในการอบรมสั่งสอนลูก	3.77	1.26	มาก
8	พูดซ้ำ ๆ ย้ำในสิ่งที่เด็กเคยทำผิดพลาดอยู่เสมอ เมื่อไม่พอใจกับพฤติกรรมของเด็ก	3.86	1.20	มาก
9	ดุว่า ว่ากล่าว หรือทุบตี เมื่อลูกไม่เชื่อฟัง	4.14	0.98	มาก
10	พูดตะคอก เพื่อให้เด็กทำหรือหยุดทำ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนต้องการ	4.23	0.90	มาก
รวม		3.63	1.13	มาก

1.2 ด้านพฤติกรรมเชิงลบ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พูดตะคอก เพื่อให้เด็กทำหรือหยุดทำ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนต้องการ มีระดับสูงสุด รองลงมาคือ ดุว่า ว่ากล่าว หรือทุบตี เมื่อลูกไม่เชื่อฟัง รองลงมาคือ คุณเห็นด้วยว่า การสร้าง

วินัยให้กับเด็ก คือการลงโทษให้เข็ด เพื่อไม่ให้กลับมาทำพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นอีก รองลงมาคือ พุดซ้ำ ๆ ย้ำในสิ่งที่เด็กเคยทำผิดพลาดอยู่เสมอ เมื่อไม่พอใจกับพฤติกรรมของเด็ก รองลงมา คือ ควบคุมพฤติกรรมของลูก ด้วยการดุด่า ตี หรือทำให้กลัว รองลงมาคือ ใช้คำหยาบและ ถ้อยคำที่รุนแรงในการอบรมสั่งสอนลูก รองลงมาคือ เปรียบเทียบลูกกับเด็กคนอื่น รองลงมา คือ บังคับให้ลูกทำตามสิ่งที่ตนเองคิดว่าดี รองลงมาคือ มีปฏิกริยารุนแรง เช่น โกรธ อารมณ์ ฉุนเฉียว เมื่อลูกมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และเมื่อเด็กทำผิดลงโทษด้วยการตี เพื่อให้หลานจำ มี ระดับต่ำที่สุด

2. ผลการพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ได้โครงสร้างคู่มือ ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ และเนื้อหาสาระ คือ หน้าปก คำนำ สารบัญ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 การสร้างวินัย ส่วนที่ 3 วินัยเชิงบวก ส่วนที่ 4 สื่อเพิ่มเติม และบรรณานุกรม ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าค่าความ เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ส่วนประกอบต้น ส่วนเนื้อหาและส่วนประกอบท้ายอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ทุกข้อ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มตัวอย่างเหตุการณ์ในการสร้างวินัยเชิงบวก ให้กับผู้ปกครอง คู่มือจะต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง อ่านเข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ปกครอง นักเรียน รูปแบบการจัดทำคู่มือ มีความน่าสนใจ มีการใช้ตัวอาไ้ดัด ทำให้สะดวกในการศึกษา เพิ่มเติม

3. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือในการ สร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสม ความเป็นไปได้และ ความมีประโยชน์ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ

รายการประเมิน		$\bar{X}$	S. D.	ระดับความเห็น
1	ความเหมาะสม	4.56	0.49	มากที่สุด
2	ความเป็นไปได้	4.60	0.51	มากที่สุด
3	ความมีประโยชน์	4.70	0.50	มากที่สุด
รวม		4.62	0.50	มากที่สุด

ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือในการ สร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านเป็นไปได้อ และด้านความเหมาะสมตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที่ t-test ความรู้ความ เข้าใจก่อนและหลังการใช้คู่มือ คู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน เวียงสระ

การใช้คู่มือ	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>	<i>t</i>	<i>Sig.</i>
ก่อนใช้คู่มือ	50	13.28	2.87	16.890	.000***
หลังใช้คู่มือ	50	19.74	0.56		

ผลจากการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการใช้คู่มือ โดยรวมก่อนการใช้คู่มือ ในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.28 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.87 และคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้คู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ เท่ากับ 19.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.56 โดยค่าเฉลี่ยหลังการใช้คู่มือมีค่ามากกว่าก่อนใช้คู่มือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยศึกษาจากสภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง ทั้งในด้านพฤติกรรมเชิงบวกและพฤติกรรมเชิงลบ ผลที่ได้โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

เหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก แม้ว่าจะมีพฤติกรรมการเลี้ยงดูเชิงบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังพบการเลี้ยงดูที่เป็นพฤติกรรมเชิงลบอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะการใช้วาจาที่รุนแรง เพื่อหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปั่น ดุ ต่ำ ตะคอก ประชด หรือเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น โดยพฤติกรรมเชิงลบนี้อาจเกิดจากความเคยชินกับวิธีการเดิม ๆ หรือจากประสบการณ์เดิมที่ผู้ปกครองเคยได้รับในอดีต และส่งผลมายังพฤติกรรมในปัจจุบัน จากสภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง การขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการสร้างวินัยเชิงบวก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระยะยาวแก่ตัวเด็ก เนื่องจากการเลี้ยงดูที่เป็นพฤติกรรมเชิงลบไม่ได้ ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยโต้ตอบหรือไตร่ตรองอย่างรอบด้าน ทำให้เด็กไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลที่ตามมา นอกจากนี้การลงโทษด้วยความรุนแรงการยับยั้งให้เด็กหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ชั่วขณะเท่านั้น เป็นเพียงการบังคับให้ฝืนใจยอมทำตาม เด็กไม่ได้เรียนรู้อะไรเลยในสิ่งที่เราต้องการจะบอกเขาผ่านการใช้นัยเชิงลบ นอกจากความรู้สึกล้มและไม่เป็นที่ต้องการ เด็กจะมีความเชื่อว่าการถูกห้าม การบังคับ การไม่ทำ การหยุดกระทำในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้วยการใช้บทลงโทษด้วยความรุนแรงนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาและยอมรับได้ แนวโน้มเมื่อเด็กโตขึ้นพฤติกรรมที่ผ่านวัยมากับการถูกส่งเสริมด้วย

วินัยในเชิงลบ จะเกิดการเลียนแบบอย่างที่เราเห็นจากผู้ใหญ่ แล้วใช้ความรุนแรงในการโต้ตอบต่อปัญหา เข้าสังคมยากและมีปัญหาในด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในอนาคต จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานของตนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา ชารสินธุ์ และ วรณช ไชยวาน (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียนในเขตชุมชนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่าผู้เลี้ยงดูมีพฤติกรรมการเลี้ยงดูด้านบวก ที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่ให้การเลี้ยงดูเด็กในระดับดี แต่ก็มีพฤติกรรมการเลี้ยงดูด้านลบที่เป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบกับเด็กในระยะยาว อีกทั้งมีพฤติกรรมด้านบวกที่ผู้เลี้ยงดูไม่ปฏิบัติเลย จึงควรต้องเร่งส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงดูตระหนักถึงการเลี้ยงดูที่เหมาะสม

2. การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ พบว่า ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อ

ผลการพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ โดยผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญ แนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มตัวอย่างเหตุการณ์ในการสร้างวินัยเชิงบวกให้กับผู้ปกครอง 2) ผู้เชี่ยวชาญ แนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่มือจะต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง อ่านเข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ปกครองนักเรียน 3) ผู้เชี่ยวชาญ ชื่นชมรูปแบบการจัดทำคู่มือ มีความน่าสนใจ มีการใช้ควาเ้าคิด ทำให้สะดวกในการศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งคู่มือฯ เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก ให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้มีความเข้าใจ และสามารถดำเนินการในการสร้างวินัยเชิงบวก ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามที่ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2551, น. 127-132) กล่าวว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อื่น โดยมีมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้เรียนมีความเข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยมีแนวคิดการจัดทำคู่มือสอดคล้องตามที่ พิเศษ บัณฑิตน์ (2556) ได้กล่าวไว้อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดหัวเรื่องที่จะทำ คำนคว้า จัดหา รวบรวม และศึกษารายละเอียดเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำกระบวนการ/ขั้นตอนงาน Work Flow 3) เขียนรายละเอียดในแต่ละกระบวนการ/ขั้นตอนงาน 4) ทดสอบ 5) ปรับปรุง เผยแพร่ ใช้งานจริง 6) ประเมิน ปรับปรุง พัฒนาให้เป็นปัจจุบัน และใช้เป็นมาตรฐาน

3. ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก คู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน เป็นคู่มือที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองหรือบุคคลที่สนใจในเรื่องของการสร้างวินัยเชิงบวก เพื่อให้สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแนวคิดการสร้างวินัยเชิงบวกได้อย่างถูกต้อง

และเหมาะสม ซึ่งเป็นการสร้างวินัยที่ปราศจากความรุนแรง เน้นการส่งเสริมเอาใจใส่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่งผลให้เด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสามารถพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็กได้อย่างเต็มศักยภาพ ช่วยให้เด็กได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ที่ได้นั้นจะต้องมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ ผู้ใช้สามารถใช้งานได้ง่าย ตามที่ ทานิดา ศิลปะ (2553, น. 27) กล่าวถึงความหมายของคู่มือว่า คู่มือ เป็นหนังสือหรือสื่อเล่มเล็กกะทัดรัด พกพาสะดวก มีเนื้อหาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย เน้นการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพื่อเสริมสร้างความรู้และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา มีรายละเอียดที่ง่ายต่อการรับรู้ เข้าใจ และต้องมีภาพประกอบด้วยเสมอ

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

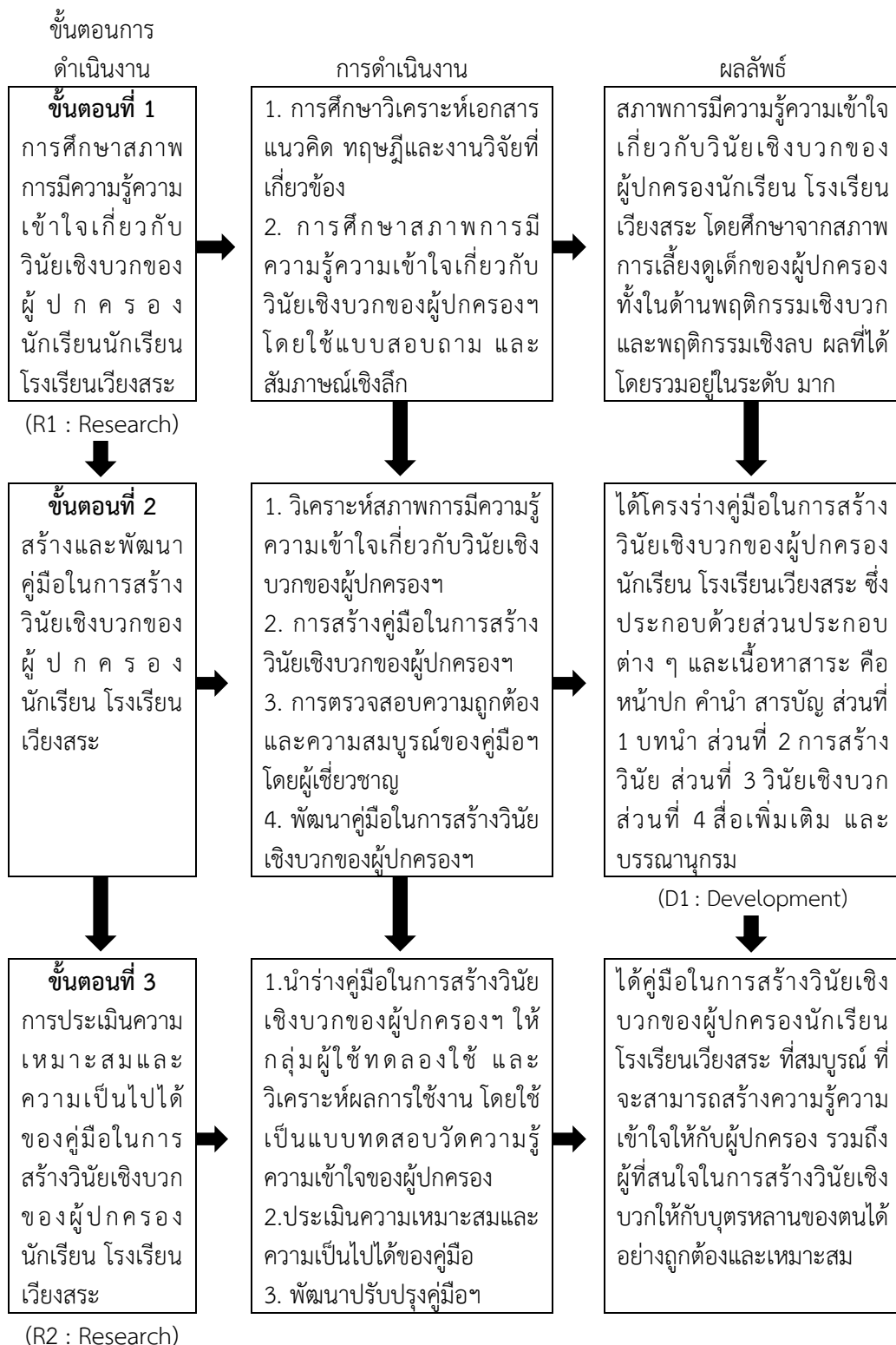
3.1 ด้านความเหมาะสม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก คู่มือมีเนื้อหาและส่วนประกอบที่เหมาะสม เข้าใจง่าย เหมาะสำหรับผู้ปกครอง ครูบุคลากรทางการศึกษา และบุคคลทั่วไป สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ

3.2 ด้านความเป็นไปได้ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันยังมีผู้ปกครองนักเรียนเป็นจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก ที่จะช่วยให้การดูแลเลี้ยงดูบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม และเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ การนำคู่มือมาใช้ในการส่งเสริมการสร้างวินัยเชิงบวกให้กับผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

3.3 ด้านความมีประโยชน์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลที่ทำให้ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก คู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ เป็นคู่มือที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก ที่ผู้ปกครอง ครูบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร และบุคคลทั่วไปสามารถนำไปใช้ในการสร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็ก เพื่อใช้ในการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการมีคุณประพจน์ที่เหมาะสม อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ นำมาซึ่งการสร้างและพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเวียงสระ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาคู่มือในการสร้างวินัยเชิงบวกของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเวียงสระ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการคัดกรองผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย ที่นักเรียนขาดวินัย เพื่อเข้าสู่นำคู่มือไปใช้กับผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย เพื่อใช้ดูแลบุตรหลานของตน

1.2 ควรมีหน่วยงานภายนอกที่ทำงานร่วมกับครูในการดำเนินการนำคู่มือไปใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.3 ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำคู่มือไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน

1.4 ควรมีการนำคู่มือไปใช้ในการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยผู้บริหารมีการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่บุคลากรในสถานศึกษา จนกระทั่งมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการสร้างวินัยเชิงบวก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยที่ส่งเสริมการสร้างวินัยเชิงบวกอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการวิจัยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็ก

2.4 ควรมีการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ของสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับบุตร ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ลำดับการเกิดของบุตร จำนวนบุตร รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน และประเภทครอบครัว ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงดูเชิงบวก

แหล่งอ้างอิง

ชายแดน เดชาฤทธิ์ และอัญชลี ชยานุวัชร. (2561). การศึกษาประสิทธิภาพการทรมานวินัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปทุมธานี. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 4(1), 4-22.

ชุมศิริ ตันติธรา. (2559). *ผลการใช้โปรแกรมการสร้างวินัยเชิงบวกที่มีต่อการทำงานของสมอ* *ด้านการจัดการของเด็กปฐมวัย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. คลังปัญญาจุฬาฯ. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/55711>

ทานิดา ศิลปะ. (2553). *การใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อจัดการขยะบริเวณท่าเทียบหรือท่องเที่ยว: กรณีศึกษาท่าเทียบหรือท่องเที่ยวอ่าวฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

- ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2561). การพัฒนาทักษะสมอง EF กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย. ใน สุภาวดี หาญเมธี, ธิดา พิทักษ์สินสุข, และ ภาวนา อร่ามฤทธิ์ (บ.ก.), *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย* (น. 128-159). มติชน.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2551). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยวลี ธนเศรษฐกร และปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2563). *101 เคล็ดลับสร้างเด็กดี มีความสุข. ฐานบุ๊คส์.*
- พัชรา พุ่มพชาติ. (2561). ผลการใช้ชุดฝึกอบรมผู้ปกครองเรื่องการสร้างวินัยเชิงบวกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อวินัยในตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองจังหวัดชัยนาท. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(38), 15-30.
- พิเศษ ปันรัตน์. (2556). *เอกสารการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง หลักและวิธีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- แพรวพรรณ สุริยวงศ์. (2559). *รู้ทันอารมณ์วัยรุ่น รับมือปัญหาความรุนแรง*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. <https://www.thaihealth.or.th/รู้ทันอารมณ์วัยรุ่น-รับมือปัญหาความรุนแรง>
- มูลนิธิตุณย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2562). *ความรุนแรงต่อเด็กสร้างบาดแผลทางใจ*. <https://www.thaichildrights.org/articles/violence01>
- สมบัติ ตาปัญญา. (2563). *การประยุกต์ใช้ วินัยเชิงบวกกับ 8 พฤติกรรมของเด็ก คู่มือสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- สุกัญญา ฆารสินธุ์ และวรนุช ไชยวาน. (2562). พฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียนในเขตชุมชนแห่งหนึ่ง อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 4 “การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”* (น. 692). มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี
- อรรวรรณ ล่องลือฤทธิ์. (2565). *คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. <http://www.cpn2.go.th/wp-content/uploads/2020/06/งานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.pdf>
- Dreikurs, R., & Stolz, V. (1991). *Children: the challenge: the classic work on improving parent-child relations--intelligent, humane & eminently practical*. Plume.
- Dreikurs, R., Cassel, P., & Ferguson, E. D. (2004). *Discipline without tears: how to reduce conflict and establish cooperation in the classroom*. Wiley.
- Nelsen, J. (2006). *Positive discipline*. Ballantine Books.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.

โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
WORLD OUTLOOK TOWARDS THE ROLE OF SENNATORS THE CONSTIT
OF KINNDOM OF THAILAND YEAR B.E. 2560 (2017) OF STUDENTS
OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSTTY LANNA CAMPUS

วรยุทธ สถาปนาศุภกุล *

Worayuth Sathapanasuphakul

Corresponding Author E-mail: worayuth16@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา 2) ศึกษาความคาดหวังการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษา ภาควิชา การเมือง การปกครอง จำนวน 224 คน ใช้วิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสนทนากลุ่ม นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการบรรยายผลการวิจัยพบว่า

1. โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.21$, รองลงมาคือด้านความคาดหวังของประชาชน $\bar{X} = 3.22$, ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและตามบทเฉพาะกาลตามลำดับ $\bar{X} = 3.07$

2. ความคาดหวังต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา มีน้ำหนักถ่วงรอกกฎหมาย แต่การปฏิบัติ คือสนับสนุนฝ่ายรัฐบาล สมาชิกวุฒิสภา มาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงขาดความเป็นกลางทางการเมือง ขาดความสนใจในปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ขาดการเหลียวแล และไม่ยึดโยงกับประชาชน ขณะที่ประสบปัญหาสามทุกขร้อนที่ข้าวของมีราคาแพง

3. ข้อเสนอแนะ สมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ไม่เห็นด้วยที่มาจากแต่งตั้งโดยคณะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะไม่นำถึงความเดือดร้อนของประชาชน และไม่ยึดโยงกับประชาชน

คำสำคัญ: โลกทัศน์, บทบาท, สมาชิกวุฒิสภา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the perspectives on the role of Members of Parliament 2) to investigate expectations regarding the responsibilities of Members of Parliament 3) to explore suggestions for addressing problems and directions for resolving issues related to the role of Members of Parliament as outlined in the Constitution

* สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Political Science, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

of the Kingdom of Thailand in the year 2017. This study focused on students from Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus. The sample group consisted of 224 students participating in supplementary classes at the university. The research utilized questionnaires and statistical analysis methods, including frequency, percentage, mean, standard deviation, as well as focus group discussions. The findings from the data analysis are presented in tabular form for clarity.

The results of this research found that:

1. The perspective on the role of Members of Parliament was assessed to be at a moderate level across four aspects. Upon closer examination of the average scores for each aspect, ranked from highest to lowest, it is evident that the origin of parliament members received a moderate interpretation level with a score of $\bar{X} = 3.21$. The expectations of the general public were rated at $\bar{X} = 3.22$. Meanwhile, the role and duties as outlined in the Constitution received a score of $\bar{X} = 3.07$.

2. While expectations for the responsibilities of Members of Parliament included law scrutiny, their actions demonstrated more support for the government than for the Parliament itself. This phenomenon stemmed from their endorsement by the National Council for Peace and Order (NCPO), leading to a lack of political neutrality and disinterest in issues faced by the public, such as the high cost of goods. Furthermore, there appeared to be a lack of cohesion and connection with the people.

3. Recommendations: The research suggests that Members of the Senate should be directly elected by the populace, opposing their appointment by a select group of individuals. This approach ensures consideration of the people's hardships and fosters a stronger connection with the public.

Keywords: Worldview, Role, Senator

บทนำ

วุฒิสภา” ที่ผ่านมาในอดีต มีที่มาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง มีผสม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนด กำหนดประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น โดยในส่วนของวุฒิสภานั้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดยไม่ต้องมีการหาเสียงและไม่สังกัดพรรคการเมืองใด มีจำนวน 200 คน กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิมอำนาจหน้าที่ที่สำคัญก็คือ การคัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและองค์กรสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการถอดถอนบุคคลที่กระทำผิดตามที่กฎหมายบัญญัติออกจากตำแหน่ง

พัฒนาการของการเลือกตั้งในประเทศไทย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน วุฒิสภาไทย หรือเดิมมีชื่อว่า "พฤฒสภา" เป็น วุฒิสภาของประเทศไทย เป็นสภาสูงในรัฐสภาไทยคู่กับสภาผู้แทนราษฎรไทยซึ่งเป็นสภาล่าง วุฒิสภาไทยเริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2489 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2489 วุฒิสภามีชื่อเรียกว่าสมาชิกวุฒิสภา (สว.) แบ่งรูปแบบสำคัญออกเป็น 2 ยุค คือ ยุคสมาชิกวุฒิสภาจากการสรรหา (การแต่งตั้ง) และยุคสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้ง มีวาระคราวละ 4 ปี ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวน 200 คน โดยใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง มีหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในปี พ.ศ. 2541 มีกำหนดวาระคราวละ 6 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี หรือเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาโดยไม่มีการลงมติ และมีหน้าที่อื่นตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ยุคสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ยุคสมาชิกวุฒิสภาจากการเลือกตั้งผสมกับการสรรหาและที่มาจากการสรรหา ที่ผ่านมาทั้งหมดรวม 12 ครั้ง (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 มาตรา 269 ให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ โดยในการสรรหาและแต่งตั้งให้ดำเนินการหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(1) ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ และมีความเป็นกลางทางการเมือง จำนวนไม่น้อยกว่า 9-12 คน มีหน้าที่ดำเนินการสรรหาบุคคลซึ่งสมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(ก) ให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 107 จำนวน 200 คน โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 268 ไม่น้อยกว่า 50 วันแล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(ข) ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่ 400 คนแล้วนำรายชื่อเสนอต่อ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดตาม

(ค) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคัดเลือกผู้ได้รับเลือกจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ได้จำนวน 50 คน สำรองไว้ จำนวน 50 คนโดยการคัดเลือกดังกล่าวให้คำนึงถึงบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและให้ คัดเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม ให้ได้จำนวน 194 คน รวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อีก 6 นาย รวมเป็น 250 คน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม จำนวน 50 คน ทั้งนี้ให้ แล้วเสร็จภายในสามวันนับแต่วันประกาศผลการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 268 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พุทธศักราช 2560 มาตรา

กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด จำนวน 250 คน มาจากการสรรหา โดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) คัดเลือกคณะกรรมการสรรหา 9 -12 คน สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี เป็นได้วาระเดียว มาจากการเลือกกันเองของประชาชนในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วม หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม ตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศในวาระเริ่มแรก ตามบทเฉพาะกาลของแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถวายคำแนะนำ โดยมาจาก 3 ส่วน คือ

1. กต. ดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 200 คน แล้ว นำรายชื่อเสนอต่อ คสช. คัดเลือกจำนวน 50 คน

2. คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในอันจะเป็นประโยชน์แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาและการปฏิรูปประเทศมีจำนวนไม่เกิน 400 คน แล้ว นำรายชื่อเสนอต่อ คสช. คัดเลือก จำนวน 194 คน

3. ผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รวม จำนวน 6 คน มาตรา 269 กลับกำหนดให้ มีข้าราชการประจำมาดำรงตำแหน่ง สมาชิกวุฒิสภาด้วย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ปี พ.ศ. 2560 เมื่อ 6 เมษายน 2560 นับถึงวันนี้ใช้มาสี่ปีกว่าแล้ว เป็นที่คาดหมายได้ว่าสายตาของคนที่เปิดรัฐธรรมนูญอ่านส่วนใหญ่น่าจะพุ่งเป้าไปที่ “บทเฉพาะกาล” ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านประเทศไปสู่การเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม นอกเหนือไปจากกรอบเวลาที่ว่าด้วยการเลือกตั้งแล้ว ยังมีอีกประเด็นที่อยู่ในบทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่มิรัฐสภา ชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ดำเนินการตามมาตรา 159 เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 159 วรรคหนึ่งให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็น นายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 159 วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา (รัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ปี พ.ศ. 2560, บทเฉพาะกาล มาตรา 272)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโลกทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่มีต่อการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ในบทเฉพาะกาล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ 20

พุทธศักราช 2560 จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขการได้มาซึ่งวุฒิสภาซึ่งจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในวิชา หลักรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังการได้มาซึ่งโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ในโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยผสมวิธี (Mixed methods research) ได้แก่ การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นวิจัยแบบเจาะจง

1. ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ภาคพิเศษ เสาร์-อาทิตย์ สาขาวิชาการปกครอง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 กลุ่มที่ 1 ประชากรกลุ่มนักศึกษา ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว โดยใช้ประชากรทั้งหมด รวม 200 คน คน ตอบแบบสอบถามในการวิจัย (Online)

1.2 กลุ่มที่ 2 ประชากรกลุ่มผู้นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 24 คน แบ่งเป็นสนทนากลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 24 คน แบ่งเป็นสนทนากลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งแบ่งแนวคำถามออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา

2) เพื่อศึกษาโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

3) ปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

2.2. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยในการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสนทนากลุ่มเป็นการให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นและมุมมองของตนเองออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ ในขณะที่สนทนากัน ความคิดเห็นของคนๆ หนึ่งในกลุ่มจะกระตุ้นให้คนอื่น ๆ อธิบาย พูด อธิบายแสดงความคิดเห็นออกมา ในกลุ่มจะทำให้ทราบถึงบทบาทของสมาชิกที่ร่วมสนทนาของประชาชน

สรุปผลการวิจัย

1. โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ซึ่งผลวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ พบว่า นักศึกษามีโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือข้อ 10 ได้แก่ คณะรัฐมนตรีออก พ.ร.ก. ฉุกเฉินและ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) เห็นว่า การออก พ.ร.ก. ฉุกเฉินดังกล่าวออกโดยไม่ใช่เรื่องที่ฉุกเฉิน จำเป็น หรือเร่งด่วน (สว.) สามารถทำการเข้าชื่อกันจำนวน 50 คน เพื่อส่งความเห็นให้ต่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 8 ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ที่รัฐมนตรีนั้นรับผิดชอบ โดยที่จะถามเป็นหนังสือหรือถามด้วยวาจาก็ได้ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.2 ด้านบทบาทหน้าที่ตามบทเฉพาะกาล สรุปว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.07 พบว่า ด้านบทบาทหน้าที่ตามบทเฉพาะกาลมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือ ข้อที่ 4 สมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ตาม มาตรา 268 (4) มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 7 ให้ สว. ร่วมกับ สส. ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา "โหวตเลือกนายกรัฐมนตรีและ 9 สมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สส. มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.3 ด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) พบว่า นักศึกษามีโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือข้อ ข้อที่ 4 ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนครึ่งหนึ่งและมาจากการสรรหา

(แต่งตั้ง) อีกครั้งหนึ่ง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 3 ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีที่มาจากการสรรหา (แต่งตั้ง) ของคณะกรรมการ สรรหา แต่งตั้งโดย คสช. 9-12 คน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.4 ด้านความคาดหวังของประชาชน สรุปว่า พบว่า นักศึกษามีโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือข้อ ข้อที่ 4 ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนครึ่งหนึ่งและมาจากการสรรหา (แต่งตั้ง) อีกครั้งหนึ่ง มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 7 ท่านคาดหวังที่จะได้สมาชิกสภาวุฒิสภา มีที่มาจากการสรรหา (แต่งตั้ง) สมาชิกผู้แทนราษฎร มีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ความคาดหวังต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า

2.1 ด้านโลกทัศน์ด้านบทบาท ทางกลุ่มได้ให้มุมมองว่าบทบาทสมาชิกวุฒิสภาในชุดนี้ ไม่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษจากอำนาจหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย บทบาทที่มีอยู่ในรัฐสมุ่งเน้นอภิปรายสนับสนุนรัฐบาล มากกว่า ไม่มีการท้วงติงอะไร ในบางครั้งยังลุกขึ้นประท้วงขณะฝ่ายค้านอภิปรายก็มี มีทั้งกล่าวหาฝ่ายค้านเสมือนตรวจสอบฝ่ายค้านแทนรัฐบาล ยังอภิปรายช่วยปกป้องรัฐบาล ทั้งที่ฝ่ายค้านกำลัง อภิปรายตรวจสอบรัฐบาลอยู่ ไม่สนับสนุนปัญหาเรื่องปากท้องและความต้องการของประชาชน ความเป็นอยู่ของประชาชนที่กำลังเดือดร้อนในเรื่องปัญหาข้าวของสินค้ามีราคาแพง น้ำมันมีราคาแพง ตามสมาชิกผู้แทนราษฎรเสนอแนวทางแก้ไขให้รัฐบาล

2.2 ด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 การได้มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหา ซึ่งแต่งตั้งโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า แต่งตั้งคณะกรรมการสรรหา ซึ่งในมุมมองที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ในขณะนั้น ทุกฝ่ายที่เห็นต่างจากรัฐบาล ก็มีมุมมองแต่งตั้งจากคนใกล้ชิด หรือเรียกว่าพวกพ้องพ้องให้เข้ามารับตำแหน่งเพื่อหวังผลประโยชน์ในการโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ได้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา 272 สรุป ห้าปีแรก การให้ความเห็นชอบบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องมาจาก “รัฐสภา” คือมาจาสองสภา กลุ่มจึงมีมุมมองว่าด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่สง่างาม ไม่เหมาะสมที่เป็นตัวแทนให้กับประชาชนได้

2.3 ด้านความคาดหวังของประชาชนจากสมาชิกวุฒิสภา ความคาดหวังที่จะให้สมาชิกวุฒิสภากลุ่มให้มุมมอง น่าจะลงพื้นที่มารับทราบปัญหา ช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในเรื่อง ข้าวของแพง น้ำมันราคาแพง สินค้าทางการเกษตรตกต่ำเกษตรกรขาดทุนในสินค้าเกษตร ยังมีปัญหาเรื่องไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนเดือดร้อนไปทุก ๆ เรื่อง ควรลงพื้นที่รับทราบปัญหาช่วยเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาให้กับรัฐบาลผลักดันทางรัฐบาล

ดำเนินการต่อไป ที่เป็นอยู่ก็เห็นมีแต่ประรัฐสภา คอยเน้นแต่การสนับสนุนรัฐบาลอยู่ฝ่ายเดียว มีความเห็นว่าการให้สมาชิกวุฒิสมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนแต่ละจังหวัด จะได้รับทราบปัญหาของแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน เช่นปัญหาภาคใต้ ยางพารามีราคาต่ำ ถึง 3-4 กิโลกรัม 100 บาท ปัญหาภาคเหนือ หอมกระเทียม ลำไยราคาต่ำกว่าทุน อย่างนี้เป็นต้น เมื่อสมาชิกวุฒิสมาจากการประชาชน จะได้ช่วยกันกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ ผลักดันปัญหาแต่พื้นที่ให้รัฐบาลช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

3. ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา พบว่านักศึกษาให้ความเห็นเสนอแนะ สมาชิกวุฒิสมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ไม่เห็นด้วยที่มาจากการแต่งตั้งโดยคณะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะไม่นำถึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน และไม่ยึดโยงกับประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ด้านบทบาทหน้าที่ตามบทเฉพาะกาล ด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) และด้านความคาดหวังของประชาชน นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา นักศึกษามีโลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ด้านบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือ คณะรัฐมนตรีออก พ.ร.ก. ดุกละเมิดและ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) เห็นว่า การออก พ.ร.ก. ดุกละเมิดดังกล่าวออกโดยไม่ใช้เรื่องที่ถูกละเมิด จำเป็น หรือเร่งด่วน (สว.) สามารถทำการเข้าชื่อกันจำนวน 50 คน เพื่อส่งความเห็นให้ต่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ด้านบทบาทหน้าที่ตามบทเฉพาะกาล พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ตาม มาตรา 268 (4) ด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) พบว่า ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนครึ่งหนึ่งและมาจากการสรรหา (แต่งตั้ง) อีกครึ่งหนึ่ง และด้านความคาดหวังของประชาชน พบว่า คาดหวังที่จะได้สมาชิกวุฒิสภา มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนทั่วประเทศ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สรภัทร สมจินตนากุล (2560) ศึกษาเรื่อง ปัญหาและผลกระทบอันเกิดจากวิธีการได้มาซึ่งหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า วิธีการได้มาซึ่งหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติหลัก อันมีวิธีการได้มาโดยการเลือกตั้งแบบไขว้กลุ่มอาชีพ และวิธีการได้มาซึ่งหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาล อันมีวิธีการได้มาโดยการแต่งตั้งจากคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ ในเรื่องหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาตาม

บทเฉพาะกาล นอกจากจะมีหน้าที่และอำนาจเหมือนกับสมาชิกวุฒิสภาในบทบัญญัติแล้ว ยังมีอำนาจพิเศษต่าง ๆ ตามบทเฉพาะกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คืออำนาจในการร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้มีการเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีนอกเหนือจากรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ก่อนการเลือกตั้งได้ รวมทั้งยังมีอำนาจร่วมกันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งจะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกด้วย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ (2545) ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของรัฐสภาไทย พบว่า รัฐสภาไทยหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญสามารถตรากฎหมายได้มากขึ้น และการอภิปรายร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีคุณภาพมากขึ้น แต่ก็พบปัญหาความล่าช้าบ้างในขั้นการริเริ่มและการนำเสนอกฎหมาย การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายในขั้นกรรมาธิการการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในที่ประชุมวุฒิสภา เป็นต้น และประสิทธิผลของการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร คณะผู้วิจัยพบว่า กระทั่งถามสดทำ ให้รัฐสภาสามารถสะท้อนปัญหาให้รัฐบาลนำไปดำเนินการได้อย่างทันที่ และการอภิปรายไม่ไว้วางใจมีเหตุมีผลมากขึ้น ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ ไม่มีการระบุอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการไว้ให้ชัด การคัดเลือกกรรมาธิการมิได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องภารกิจเป็นหลัก นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความสำคัญต่อการตอบกระทู้ถามเท่าที่ควร การเปิดอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ตรงประเด็น และบางครั้งมุ่งโจมตีเรื่องส่วนตัวมากกว่าการบริหารงานของรัฐมนตรีผู้ถูกอภิปราย และการขอเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีเป็นไปได้ยาก เป็นต้น

2. จากการสัมภาษณ์กลุ่ม โลกทัศน์ที่มีต่อบทบาทสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า

ด้านโลกทัศน์ด้านบทบาท ทางกลุ่มได้ให้มุมมองว่าบทบาทสมาชิกวุฒิสภาในชุดนี้ ไม่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษจากอำนาจหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย บทบาทที่มีอยู่ในรัฐสภามุ่ ยังมุ่งเน้นอภิปรายสนับสนุนรัฐบาลค่อนข้างมาก ไม่ค่อยมีการท้วงติงอะไร ในบางครั้งยังลุกขึ้นประท้วงขณะฝ่ายค้านอภิปรายก็มี มีทั้งกล่าวหาฝ่ายค้านเสมือนตรวจสอบฝ่ายค้านแทนรัฐบาล ยังอภิปรายช่วยปกป้องรัฐบาล ทั้งที่ฝ่ายค้านกำลัง อภิปรายตรวจสอบรัฐบาลอยู่ ไม่สนับสนุนปัญหาเรื่องปากท้องและความต้องการของประชาชน ความเป็นอยู่ของประชาชนที่กำลังเดือดร้อนในเรื่องปัญหาข้าวของสินค้ามีราคาแพง น้ำมันมีราคาแพง ตามสมาชิกผู้แทนราษฎรเสนอแนวทางแก้ไขให้รัฐบาล ก็มีมุมมองแต่งตั้งจากคนใกล้ชิด หรือเรียกว่าพ้องพ้องให้เข้ามารับตำแหน่ง เพื่อหวังผลประโยชน์ในการโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ได้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา 272 สรุป ห้าปีแรก การให้ความเห็นชอบบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องมาจาก “รัฐสภา” คือมาจาทั้งสองสภา กลุ่มจึงมีมุมมองว่าด้านที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่สง่างาม ไม่เหมาะสมที่เป็นตัวแทนให้กับประชาชนชนได้ และประเด็น

สุดท้าย ความคาดหวังที่จะให้ สมาชิกวุฒิสภากลุ่มให้มุมมอง น่าจะลงพื้นที่มารับทราบปัญหา ช่วยแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนในเรื่อง ข้าวของแพง น้ำมันราคาแพงเกินครึ่งของ อดีต สันคาวทอง การเกษตรตกต่ำเกษตรกรขาดทุนในสินค้าเกษตร ยังมีปัญหาเรื่องไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนเดือดร้อนไปทุก ๆ เรื่อง ควรลงพื้นที่รับทราบปัญหาช่วยเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาให้กับรัฐบาลผลักดันทางรัฐบาลดำเนินการต่อไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของบรรพบุรุษ กรีกพิทยา (2546) ทำการวิจัย บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โดยทำ การศึกษาลักษณะพื้นฐานบางประการของกลุ่มประชากรกับความคิดเห็นของประชาชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาในการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาสังคม ด้านการพัฒนาการเมือง และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาในการพัฒนาชุมชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มีการดำเนินการกับการพัฒนาชุมชนด้านสังคมในทุกเรื่อง หรือมีการดำเนินการบ้างแต่ใช้ระยะเวลายาวนานมากกว่าจะดำเนินการสักครั้งหนึ่ง และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิจิตร วัชรารณ (2545) ทำการวิจัยความคิดเห็นของข้าราชการรัฐสภาที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน โดยทำการศึกษาลักษณะพื้นฐานบางประการของกลุ่มประชากร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของข้าราชการรัฐสภา ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ การปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา การปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นสถาบันทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการรัฐสภาที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง และเฉพาะด้านอายุเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของข้าราชการรัฐสภา ส่วนเพศ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง ระยะเวลางานที่รัฐสภา หน่วยงานที่สังกัด และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการได้มา และอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของข้าราชการรัฐสภา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ได้มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหา ซึ่งแต่งตั้งโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แต่งตั้งคณะกรรมการสรรหา พรรคการเมืองฝ่ายค้านเห็นต่างจากรัฐบาลว่าแต่งตั้งจากคนใกล้ชิด หรือเรียกว่าพวกพ้องให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง เพื่อหวังผลประโยชน์ในการโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ได้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา 272 สรุป ในห้าปีแรก การให้ความเห็นชอบบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องมาจาก “รัฐสภา” คือมาจากสองสภา คือสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

ความคาดหวังของประชาชนจากสมาชิกรัฐสภา ความคาดหวังที่จะให้ สมาชิกวุฒิสภา จะลงพื้นที่มารับทราบปัญหา ช่วยแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนในเรื่อง ข้าวของแพง น้ำมันราคา แพงเกินครึ่งของสินค้าทางการเกษตรตกต่ำเกษตรกรขาดทุนในผลิต ยังมีปัญหาเรื่องไวรัสโคโร นา 2019 ประชาชนเดือดร้อนไปทุก ๆ เรื่อง ไม่ลงพื้นที่มารับทราบปัญหาเพื่อเสนอแนะแนว ทางแก้ไขปัญหาให้กับรัฐบาลผลักดันทางรัฐบาลดำเนินการต่อไป มีความเห็นว่าการต้องการให้ สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจากประชาชนแต่ละจังหวัด จะได้รับทราบปัญหาของแต่ละ พื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน

สมาชิกวุฒิสภา ควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ไม่มีโควตาในส่วนของการที่รับราชการ ไม่ เกี่ยวข้องกับการโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย ลงพื้นที่ดูแลความเดือดร้อน ของประชาชนในพื้นที่ มากกว่า นำปัญหาในพื้นที่ เสนอผลักดันให้รัฐบาลช่วยดำเนินการแก้ไข ปัญหา

ภาพที่ 1 ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่าไม่เห็นด้วยกับสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง กลุ่มคณะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ต้องมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน แต่ต้องแก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง โดยกำหนดระบุดนสมบัตินี้ไม่ควรให้บุคคลในครอบครัว เช่นสามี ภรรยา บุตรธิดา ลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเคยมีมาแล้วใน รัฐธรรมนูญ 2540 สมิเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภรรยา เป็น สมาชิกวุฒิสภา ที่ได้สมยานามว่า สภา สามี ภรรยา (สภาผัว เมีย) สมาชิกวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญกำหนด คือพิจารณากลับกรองกฎหมาย รับทราบปัญหาของประชาชน ผลักดันสนับสนุนฝ่ายสภาผู้ที่ราษฎร เสนอเพื่อแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรคในการสรรหาบุคคลเพื่อเข้ามาดำรงตำแหน่ง สมาชิกวุฒิสภาและ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.2 ควรศึกษาว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระบบการปฏิบัติงานของสมาชิกวุฒิสภาอย่างไร

2.3 ควรศึกษาว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ต่อการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละครั้ง มาก น้อย เพียงใด

แหล่งอ้างอิง

นรนิติ เศรษฐบุตร, สมคิด เลิศไพฑูรย์, และสังศิต ไสววรรณ. (2545). *ประสิทธิผลของรัฐสภาไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บรรพตกร์ เกริกพิทยา. (2546). *บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี*. สำนักงานศาลยุติธรรม.

วิจิตรา วัชรภรณ์. (2545). *ความคิดเห็นของข้าราชการรัฐสภาที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สรภัทร สมจินตนากุล. (2560). *ปัญหาและผลกระทบอันเกิดจากวิธีการได้มาซึ่งหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]*. ศูนย์เรียนรู้และหอสมุด มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Sorapat.Som.pdf>

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2540). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. สำนักงาน.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สำนักงาน.

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลมองผ่านพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา THE MODEL OF THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT IN THE DIGITAL SOCIETY THROUGH THE BUDDHIST METHPHYSICS OF MILINDAPANHA

พระมหาศราวุฒิ รัตนสันติ *

Phramaha Sarawut Rattanasanti

สมบุญรณ์ บุญโท *

Somboon Boondo

สวัสดี อโนทัย *

Sawat Anothai

Corresponding Author E-mail: sarawutsod2021@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล 2) ศึกษาแนวคิดพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา 3) ประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลมองผ่านพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล เป็นการวิเคราะห์ความรู้ที่เป็นสาระสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ภายใต้ความรู้เท่าทันการใช้สื่อเทคโนโลยี

2. แนวคิดพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เป็นการวิเคราะห์หลักปรมัตถธรรม คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน

3. การประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล เป็นวิภาษประเพณีคุณค่าเนื้อหาข้อ 1 และ 2 เชิงจริยศาสตร์

4. การสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลมองผ่านพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เป็นการวิธานสร้างองค์ความรู้ใหม่ คือ C3 MODEL ได้แก่ มองตนเอง เป็นการสำนึกตัวตนตามความเป็นจริงบนฐานพุทธอภิปรัชญาว่า ชีวิตกำเนิดอย่างไร มีเป้าหมายที่แท้จริงอย่างไร บอกตนได้ เป็นสำนึกตัวตนสืบต่อจากมองตนเอง บนหลักการว่าหากมองตนเองก็จะสามารถบอกตนได้ว่าควรหรือต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองอย่างไร และ ใช้ตนเป็น เป็นความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองบนฐานมองตนเองและบอกตนได้ให้บรรลุเป้าหมายทั้งด้านโลกียะและโลกุตระ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลที่ส่งเสริมให้ดำรงตนอยู่ได้ อยู่ดี อยู่รอด ร่วมมือกันสรรค์สร้างสังคมสันติสุขสืบไป

คำสำคัญ: พุทธอภิปรัชญา, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, สังคมดิจิทัล, คัมภีร์มิลินทปัญหา

* สาขาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Philosophy and Religion, Saint John's University

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the concept of enhancing the quality of life in a digital society 2) to explore the concept of Buddhist metaphysics as presented in the Milinda Panha 3) to apply the concepts of Buddhist metaphysics from the Milinda Panha to the context of a digital society, and 4) to develop new insights and models for enhancing the quality of life in a digital society through the lens of Buddhist metaphysics in the Milinda Panha scriptures. This research employed a qualitative approach.

The result of this research found that:

1. The concept of enhancing the quality of life in a digital society involves analyzing essential knowledge across four dimensions: physical, emotional, social, and intellectual, within the context of utilizing technological media.

2. The study involves analyzing the paramattha principles, namely citta, cetasika, rupa, and nirvana.

3. The application of Buddhist metaphysical concepts from the Milinda Panha contributes to the development of the quality of life in a digital society. This involves assessing ethical values within the contexts outlined in points 1 and 2.

4. The research results in the creation of a new knowledge framework and model for enhancing the quality of life in a digital society through the prism of Buddhist metaphysics from the Milinda Panha. This methodology introduces the C3 MODEL, which involves introspection and self-realization based on Buddhist metaphysics. It aids individuals in understanding the origins of life and identifying true goals. It fosters self-awareness, enabling individuals to assess themselves and determine necessary improvements for their quality of life. This process empowers individuals to enhance their quality of life in both mundane and spiritual aspects. This approach promotes individual existence, well-being, survival, and collaboration, ultimately contributing to the creation of a peaceful future society.

Keywords: Metaphysic, Quality of life development, Digital society, Milinda panha

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 เน้นการพัฒนาคนทุกมิติและในทุกช่วงวัยเน้นการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง คนมีคุณภาพ พัฒนาคอนไทยมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีการพัฒนาการที่ีรอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัยรักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 8) เพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ประเทศไทยได้กำหนดนโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้และทักษะเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นกรอบแนวคิด

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว เนื่องจากในอนาคตงานและอาชีพจำนวนหนึ่งจะถูกทดแทนที่ด้วยการใช้เทคโนโลยี/หรือเครื่องจักรกลระบบอัจฉริยะ (Intelligence manufacturing) จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนไทยให้มีทักษะเทคโนโลยีและนวัตกรรม (มณพีไลย นรสิงห์, 2560) จากยุทธศาสตร์และนโยบายดังกล่าว มีส่วนผลักดันให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัล (Digital society) ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจาก “Analog life” ที่ดำเนินชีวิตแบบสบาย ๆ เรียบง่าย อิงแอบแนบชิดกับธรรมชาติ สู่วิถีชีวิตดิจิทัล (Digital life) ที่พึ่งพาอาศัยเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก่อเกิดพฤติกรรมการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ (New normal) โดยที่กิจกรรมการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันจะถูกขับเคลื่อนผ่านเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล (Digital Media) เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน เป็นต้น จะเห็นว่า เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกที่กำลังขับเคลื่อนเปลี่ยนผ่านจากโลกยุค “Analog World” สู่โลกเทคโนโลยี “Digital World” โดยมุ่งหวังว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับมนุษย์ได้ จากความเจริญที่ผ่านมามีปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนส่งเสริมการดำเนินชีวิตให้สะดวกสบายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้ความเจริญทางเทคโนโลยีกลับพบปัญหาด้านคุณภาพชีวิตอยู่มาก อันเป็นผลสืบเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีที่เรียกว่าภาวะความเครียดจากเทคโนโลยี (Technology stress) เป็นปัญหาด้านสุขภาพจิต เช่น ความเครียด นอนไม่หลับ ความจำเสื่อม สมาธิสั้น อารมณ์ฉุนเฉียวแปรปรวน ฉุนเฉียวโมโหโกรธง่าย เป็นต้น และปัญหาด้านสุขภาพกาย เช่น โรคซึมเศร้า ออฟฟิศซินโดรม (Office syndrome) การเลียนแบบพฤติกรรม ปัญหาสุขภาพตา โรคอ้วน เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง ควรต้องแสวงหาชุดความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำถามสำคัญ คือ เราจะประยุกต์ใช้ชุดความรู้ใดผสมผสานกับเทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล หากมองทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแบบตะวันตก พบว่าองค์การอนามัยโลกกำหนดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพและสุขภาพร่างกาย รวมถึงบุคลิกภาพด้วย 2) ด้านจิตใจ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพและสุขภาพจิต รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรมด้วย 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต สถานะ บทบาท หน้าที่ทางสังคม และการมีมนุษย์สัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย การได้รับและเข้าถึงบริการสุขภาพ รวมถึงการมีรายได้ที่มั่นคงเพียงพอในการดำรงชีวิต (สุวรรณ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2557, น. 7) เมื่อมองย้อนมาที่พระพุทธศาสนาพบว่า ตัวชี้วัดพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภวนา 4 ในพระพุทธศาสนา คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 22 ข้อ 79) ต่างกันตรงที่ตะวันตกเป็นเรื่องที่บุคคลอื่นจัดสรรให้ ส่วนใน

พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาเอาเอง บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก เมื่อฝึกแล้วก็จะเป็นคนุศลที่ประเสริฐที่สุด ดีที่สุด”(พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 25 ข้อ 321) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ปัญญา ได้แก่ ความรู้ถึงความจริงของชีวิต ว่าชีวิตคืออะไร กำเนิดมาอย่างไร มีความเป็นไปอย่างไร มีเป้าหมายที่แท้จริงอย่างไร ชุดความรู้นี้เรียกว่า พุทธอภิปรัชญา แต่ด้วยเนื้อหาของพุทธอภิปรัชญาเป็นเรื่องทำความเข้าใจยาก เป็นนามธรรม เช่น เรื่องกำเนิดโลก กำเนิดจักรวาล กำเนิดชีวิต เป็นต้น จะทำอย่างไรจึงจะสามารถประยุกต์แนวคิดพุทธอภิปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม

ต่อประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แนวอธิบายคำสอนเชิงพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา ที่ยกตัวอย่างทำอุปมาอุปไมยเรื่องที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่ายอย่างเป็นรูปธรรมผ่านบทสนทนา ระหว่างพระเจ้ามิลินท์กับพระนาคเสน คำสอนเหล่านี้สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และให้ความหมายใหม่ที่เหมาะสมและประยุกต์สร้างเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ผู้วิจัยเห็นประโยชน์อันเกิดแต่การทำวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล มองผ่านพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหานี้ ว่าสามารถสร้างแนวทางได้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติของการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ ปัญญา หากทำการศึกษาทำความเข้าใจพิจารณาปัญหานั้น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วเลือกสรร คำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์มิลินทปัญหาที่เหมาะสมกับประเด็นปัญหานั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตามวิธีการวิจารณ์ญาณ คือ การวิเคราะห์เป็นแยกแยะคัดกรองจัดหมวดเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อกระบวนการในขั้นต่อไปคือ การวิจักษ์ เป็นการลงมือศึกษาเนื้อหาเหล่านั้นอย่างละเอียด เพื่อประเมินคุณค่าในเชิงจริยศาสตร์ เตรียมเนื้อหาในการนำสู่กระบวนการสร้างแนวทางในขั้นต่อไปคือ การวิชาน เป็นการประยุกต์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ และวิจักษ์มาผนวกผสมสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการศึกษาทั้งหมดเป็นการนำเอาหลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหามา เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ส่งเสริมการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน สามารถก้าวผ่านผ่านปัญหาอุปสรรคของชีวิต ดำรงตนอยู่ได้อย่างปกติสุขและมีความสุข กลายเป็นฟันเฟืองสำคัญในกระบวนการสร้างสังคมแห่งคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา
3. เพื่อประยุกต์ใช้พุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล มองผ่านพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary research) ภายใต้การใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณประกอบด้วยการวิเคราะห์ (Analysis) ด้วยการแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การวิพากษ์ (Appreciation) คือ การประเมินคุณค่าข้อมูลแต่ละประเด็นที่ได้วิเคราะห์ไว้และแสดงคุณค่านั้นออกมาในเชิงจริยศาสตร์ คือการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการวิธาน (Application) การนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ วิจัยมาประยุกต์ใช้ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามกรอบงานวิจัย ตามขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ คัมภีร์มีลิตท ปัญหาฉบับกรมศิลปากร ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2549

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย

3. ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วม นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการคิดแบบวิจารณ์ญาณ คือ วิเคราะห์ วิพากษ์ และวิธาน สรุปอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า สังคมดิจิทัล คือสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลในหลากหลายรูปแบบที่ผู้ใช้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของตน เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้มากที่สุด มีหลักการสำคัญ 2 ประการคือ 1) ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามบริบทและอัตภาพของตน 2) ต้องปฏิบัติตามกฎกติกา มารยาทในสังคมดิจิทัลอย่างเคร่งครัด เพราะสังคมดิจิทัลถือเป็นชุมชนเสมือนจริงที่มีการกำหนดกฎกติกา มารยาทให้สมาชิกได้ยึดถือปฏิบัติตาม การปฏิบัติตามกฎกติกาเหล่านั้น นอกจากเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองแล้ว ยังเป็นการป้องกันความเสียหาย อันเกิดจากการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลด้วย แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล คือการเสริมสร้างให้บุคคลรู้เข้าใจและมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายตามมิติการพัฒนา 4 ด้าน คือ กาย อารมณ์ สังคม และปัญญา โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต้น ได้แก่ การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย คือ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ ระดับสูง ได้แก่ การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ คือ ความรัก เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ การยกย่องสรรเสริญ เป็นต้น อันจะส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

2. แนวคิดพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา ผลการวิจัยพบว่า พุทธอภิปรัชญาเป็นปรัชญาที่มุ่งศึกษาค้นคว้าและตอบปัญหาเกี่ยวกับความจริงธรรมชาติของสรรพสิ่งว่ามีอยู่จริงหรือไม่ เช่น พระเป็นเจ้า โลก จักรวาล วิญญาณ เป็นต้น ส่วนคัมภีร์มิลินทปัญหาแต่งขึ้นเพื่อการอธิบายขยายความคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ยากให้ผู้อ่านทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นผ่านบทสนทนาระหว่างพระนาคเสนกับพระยามิลินท์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานคิดพุทธอภิปรัชญาเริ่มต้นจากมุมมองที่มีต่อชีวิตว่า ชีวิตเกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์ประกอบพื้นฐาน 5 ประการ เรียกว่า ชันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ โดยสภาวะชันธ์ทั้ง 5 เป็นของไม่เที่ยงไม่ยั่งยืน เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามกฎของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แนวคิดพุทธอภิปรัชญามุ่งเน้นให้แสวงหาความจริงของชีวิตให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และใช้ประโยชน์จากความจริงที่ได้มาพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตของตนโดยมีเป้าหมาย 2 ระดับ คือ 1) ระดับโลกียะ เป็นคุณภาพชีวิตระดับพื้นฐานที่ช่วยให้ชีวิตอยู่ได้ อยู่ดี และอยู่รอดตามหลัก คิหิสุข 4 ประการ คือ มีทรัพย์ ใช้จ่ายทรัพย์ ไม่มีหนี้ และทำงานที่ไม่ก่อโทษ แม้ว่าการพัฒนาระดับนี้จะช่วยให้มนุษย์มีความสุข แต่ในเชิงพุทธอภิปรัชญามองว่าไม่ใช่คุณภาพชีวิตที่ถาวร มีเสื่อมผันแปรไปตามปัจจัยเหตุปัจจัย ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ถาวรวงยังขึ้นต้องยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้นสู่ระดับที่ 2) ระดับโลกุตตระ การรับรู้เข้าใจความจริงของชีวิตตามหลักพุทธอภิปรัชญาคือปรมัตถธรรม 4 ได้แก่ จิต เจตสิก รูป นิพพาน ซึ่งเป็นการพัฒนายกระดับจิตให้อยู่เหนืออำนาจครอบงำของกิเลส เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจระบบคิดเชิงพุทธอภิปรัชญาที่ผ่านการวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน ที่ความประเมินค่าตามหลักพุทธจริยศาสตร์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้สร้างแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลตามประเด็นการวิจัยได้ ดังนี้

3.1 ประยุกต์ใช้หลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านพฤติกรรม ประเด็นนี้เน้นการส่งเสริมให้บุคคลได้รับการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองและหมั่นตรวจสอบตัวเองในด้านคุณธรรมอยู่เสมอ ดังข้อความในโฆรสูตรวรรคที่ 1 แห่ง เมณฑกปัญหา กล่าวถึง องค์คุณของกา 2 ประการ ได้แก่ กาเป็นสัตว์คอยระแวดระวังภัย และ กาเมื่อกินอาหารจะเผื่อเรียกเพื่อนมากินร่วมด้วย เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2549, น. 666) การส่งเสริมคุณธรรมเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานความเชื่อว่า หากบุคคลมีคุณธรรมแล้ว จะช่วยให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปในทางที่ดีถูกต้องเป็นคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้ ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์หลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา ความต้องการให้มีความสุข กรุณา ความต้องการให้พ้นทุกข์ มุทิตาความชื่นชมยินดีให้กำลังใจ และอุเบกขาการปล่อยวางดูท่าที่ไม่เข้าไยยุ่งหรือแทรกแซงในแง่ของการสนับสนุนหรือคัดค้าน หากบุคคลในสังคมได้รับการส่งเสริมในแนวทางที่ถูกต้องจะเกิดความตระหนักยึดมั่นปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามหลักพรหมวิหาร 4

จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของตนเองและสมาชิกร่วมสังคมให้มีความมั่นคงปลอดภัย และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม คือ การสร้างภาวะความรู้ตนเองที่เรียกว่า “คูตอนอก” (Concrete)

3.2 ประยุกต์ใช้หลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านทักษะสังคม ประเด็นนี้เน้นส่งเสริมทักษะสังคมในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นคุณต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีตัวอย่างในเมณทกปัญหาที่พระนาคเสนตอบปัญหาพระยามิลินท์ถึงสถานที่ 8 แห่ง และบุคคล 8 จำพวกที่ไม่ควรพูดจาสื่อสารด้วย เช่น สถานที่ที่ไม่ปลอดภัย สถานที่มีลมแรง บนถนน บริเวณเท่านั้น เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2549, น. 221-222) เพราะไม่สามารถสำเร็จเป้าหมาย และเสี่ยงต่อการเข้าใจผิดและนำไปสู่การทะเลาะวิวาทในที่สุด ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์หลักเบญจศีลเป็นกรอบกำหนดประเด็นการสื่อสารที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมอันเป็นเหตุปัจจัยนำภัยความเดือดร้อนมาสู่ผู้ส่งสารและผู้รับสาร เช่น ปัญหาการทำร้ายเบียดเบียน ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทำผิดหลักการอันดีของสังคม และปัญหาล่อลวง รวมถึงปัญหาอันเกิดจากการใช้สารเสพติด เป็นต้น และประยุกต์หลักเบญจธรรม เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมสื่อสารที่ดี สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สร้างความรักความสามัคคีและสันติสุขทั้งตนเอง คนอื่น และสังคม รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านจิตใจ คือ การสร้างภาวะการรับรู้ตนเอง เรียกว่า “คูตอนอก” (Concrete)

3.3 ประยุกต์ใช้หลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านจิตใจ ประเด็นนี้เน้นส่งเสริมทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจถูกต้องตรงตามความเป็นจริงทั้งการเข้าใจตนเอง และเพื่อนมนุษย์ ดังข้อความในนามปัญหาในปฐมวรรค ที่พระนาคเสนตอบคำถามพระยามิลินท์ถึงเรื่องชื่อว่า ท่านมีหลายชื่อ เช่น นาคเสน สุรเสน วีรเสน สีหเสน เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2549, น. 45-54) เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในงานวิจัยนี้ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเมตตามโนกรรม คือ การตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตามหลักมโนสุจริต 3 คือ ไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น และมีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นต้น เพื่อพัฒนาจิตให้มีคุณภาพดี มีสมรรถภาพดี และมีสุขภาพดี อันเหมาะสมต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “กัมมะนิยะ” รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านจิตใจ คือ การสร้างภาวะการเข้าใจตนเอง เรียกว่า “บอกตนได้” (Control)

4. ประยุกต์ใช้หลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านความรู้เท่าทันสื่อ ประเด็นนี้ เน้นส่งเสริมกระบวนการคิด คิดได้ คิดเป็น และรู้จักคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อโดยการประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ คือการคิดพิจารณาอย่างแยกแยะเป็นระเบียบและรอบคอบ การคิดอย่างถูกต้องเป็นการสร้างภาวะการปรับเปลี่ยนตนเองผ่านการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่มันเป็นของมันเป็นอย่างนั้น โดยไม่เอาความรู้สึกที่ถูกเคลือบด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าจับแปรเปลี่ยนให้เป็นไป

ตามความคิดของตน ตั้งข้อความในมนสิการลักชนปัญหาที่ 1 แห่ง จตุตถวรรค ที่กล่าวถึงลักษณะของมนสิการว่า หมายถึง การพิจารณา (กรมศิลปากร, 2549, น. 134) หลักการคิดตามแบบโยนิโสมนสิการนี้ถือเป็นเครื่องมือวิเคราะห์เลือกสรรข้อมูลที่ดีที่ปรากฏในสื่อดิจิทัลมาพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านความรู้เท่าทันสื่อคือ ภาวะการปรับเปลี่ยนตนเอง เรียกว่า “ใช้ตนเป็น” (Create)

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องพยายามพัฒนาตนเองให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในระดับพื้นฐาน คือ การมีคุณภาพกายที่ดีโดยการมีปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตอย่างพร้อมพร้อมสมบูรณ์ตามอัตภาพแห่งตน ในระดับที่สูงขึ้น คือ การมีคุณภาพจิตใจที่ดีปราศจากปัญหาหรือความทุกข์ การจะพัฒนาได้ดังกล่าวเบื้องต้นต้องรู้จักตนเองก่อนที่เรียกว่า ดูตนออก คือ การรู้จักวิเคราะห์ความเด่นความด้อยตน เพื่อปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิมบนพื้นฐานความเชื่อว่า คุณภาพชีวิตที่ดีไม่มีขาย อยากรได้ต้องพัฒนาขึ้นเอง และไม่ได้ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิดหรือวงศ์ตระกูล สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาส เครือเนตร (2541, น. 53) ที่กล่าวว่า คุณภาพหรือคุณค่าของชีวิตขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงและพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ ผู้ที่ปรับปรุงพัฒนาตนเองจนมีคุณภาพสามารถสร้างประโยชน์ตนและสังคมได้มาก ย่อมมีคุณค่าชีวิตที่สูงกว่าผู้ที่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนและสังคม...มีหลักความจริงของการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า “เมื่อพัฒนาสิ่งใด สิ่งนั้นย่อมจะมีคุณค่าเพิ่มขึ้นแม้แต่ก้อนกรวด ก้อนหิน ดิน ทราย และเศษไม้ ก็ยังสามารถพัฒนาให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้นได้”

2. แนวคิดพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา พุทธอภิปรัชญามองว่าชีวิตสามารถพัฒนาระดับคุณภาพที่ดีขึ้นได้ หากบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตอย่างถูกต้องแท้จริง และชัดเจนในลักษณะที่ว่า บอกตนได้ ในคัมภีร์มิลินทปัญหาปรากฏบทสนทนาระหว่างพระนาคเสนกับพระเจ้ามิลินท์ที่กล่าวถึงพุทธอภิปรัชญา หรือ ปรมัตถธรรม 4 คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพานไว้หลายแห่งดังที่ พระมหาวิสิษฐ์ ปญญาวฑฒโน (กฤษวิ) (2545, น. 45) สรุปผลการวิจัย เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอุปมาภพในมิลินทปัญหาว่า พระยามิลินท์ได้นำหลักปรมัตถธรรมขึ้นมาตั้งเป็นประเด็นคำถาม เพื่อแสวงหาความจริงหรือพุทธอภิปรัชญาทางพระพุทธศาสนาจากฝ่ายพระนาคเสน เช่น แนวคิดเรื่องเจตสิก เป็นหนึ่งในปรมัตถธรรม 4 คือ เจตสิกธรรม เป็นต้น

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธอภิปรัชญาในคัมภีร์มิลินทปัญหา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัล ผู้แต่งคัมภีร์มิลินทปัญหาได้นำคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เป็นปัญหาและยากแก่การทำความเข้าใจมาสาธยายอธิบายใหม่ในลักษณะการถามตอบผ่านตัวละคร คือพระนาคเสนกับพระเจ้ามิลินท์เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาริเรียนรู้และทำความเข้าใจ และเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนานไปพร้อมกัน ถือเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดีและได้ผลรูปแบบ

หนึ่งดังที่ ภิกขุเปสละ (2559, น. 224) กล่าวถึงลักษณะพิเศษของคัมภีร์มิลินทปัญหาไว้ในหนังสือ มิลินทปัญหา: กษัตริย์กรีกถาม- พระนาคเสนตอบ สรุปความว่า คัมภีร์มิลินทปัญหาเป็นปกรณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะคำตอบไม่ได้ออกนอกกรอบพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเลย เพียงแต่จัดเรียงนำเสนอรูปแบบใหม่ โดยตั้งเรื่องที่คนทั่วไปที่ไม่ค่อยรู้พระพุทธศาสนามักจะถามออกมาตั้งเป็นคำถาม แล้วท่านก็แต่งคำตอบจากพระไตรปิฎกนั่นเองเป็นคำตอบที่กระชับและความเปรียบที่เฉียบคม นอกจากความรู้ด้านธรรมวินัยแล้ว ผู้ศึกษายังสามารถนำเทคนิควิธีถามตอบหลักการวิเคราะห์วินิจฉัยหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลดังที่ ศรัณย์ เลิศรักษัณมงคล (2554 อ้างถึงใน พระมหาพจน กตสาโร (แสงย้อย), 2561, น. 8) สรุปไว้ในหนังสือเรื่อง การวิเคราะห์มิลินทปัญหาเกี่ยวกับปัญหาความไกลแห่งพรหมโลกว่า ลักษณะการตอบโต้ปัญหาระหว่างพระนาคเสนกับกษัตริย์เมณินเดอร์เป็นไปในหลายลักษณะ คือ การใช้อุমান (คาดคะเน), การอุปมา (การเปรียบเทียบ), การใช้วิธีย้อนถาม เพื่อให้ผู้ถามตอบเอง (ปฏิบัติจนพยายากรณียปัญหา) เป็นต้น ซึ่งแนวทางทั้งหลายเหล่านี้ ปรากฏอุปมาอุปไมยที่ท่านได้ยกคุณธรรมสัตว์ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น แบบแห่งการสร้างคุณธรรมของมนุษย์ทั้งในด้านส่วนตน และในการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น องค์คุณแห่งฟา องค์คุณแห่งไก่ 5 ประการ องค์คุณแห่งวานร 2 ประการ เป็นต้น ถือว่าส่วนนี้เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ท่านอง “รู้เท่าเอาไว้กัน รู้ทันเอาไว้แก้” ที่เรียกว่า ใช้ตนเป็น ดังที่กรมการศาสนา กล่าวไว้ในหนังสือ มิลินทปัญหา เล่ม 2 ว่า ในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่ครั้งโบราณกาล สมควรอย่างยิ่งที่คนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหนังสือมิลินทปัญหา ซึ่งให้ความรู้ความเข้าใจได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง (กรมการศาสนา, 2544)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ตั้งเป็นสูตรว่า C3 MODEL เป็นรูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์ วิเคราะห์คัมภีร์มิลินทปัญหาเป็นต้นแบบนำสู่การตีความด้วยหลักพุทธอภิปรัชญามีคำอธิบาย ดังนี้

C1 = Concrete ได้แก่ มองตนออก หมายถึง ภาวะการสำนึกรู้ตนเองตามความเป็นจริงบนฐานพุทธอภิปรัชญาว่า ชีวิตกำเนิดอย่างไร เป็นไปอย่างไร ต้องดำเนินชีวิตอย่างไร และมีเป้าหมายอะไรเป็นการมองตนออก บนฐานความเข้าใจพฤติกรรมของตนทั้งภาครับ คือการมีคุณธรรมประจำใจในการมองกรองข้อมูลที่จะรับเข้ามาในตน และภาคแสดงออกคือทักษะทางสังคม บนหลักการพื้นฐานว่า มนุษย์หากมองตนออก คือ เข้าใจชีวิตว่ามีความเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร และสามารถระบุได้ว่าปัญหาของตนคืออะไร จะช่วยให้สามารถพัฒนาได้ และ

พัฒนาได้ดี บรรลุเป้าหมายได้เร็ว เพราะมีเป้าหมายที่ชัดเจน ภาวะการรับรู้ตนหรือมองตนออกเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านพฤติกรรม และด้านทักษะทางสังคม

C2 = Control ได้แก่ บอกตนได้ หมายถึง ภาวะการสำนึกชีวิต อารมณ์ ความรู้สึกของตนอย่างชัดเจน บนหลักการพื้นฐานว่า หากสามารถมองตนออก ก็จะสามารถบอกตนได้ว่า จะจัดการชีวิตจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของตนได้อย่างไร จะมีปฏิสัมพันธ์หรือแสดงออกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในสังคมเสมือนจริงที่ต้องสื่อสารจากตนออกสู่สังคมได้ด้วยวิธีไหน การบอกตน หรือการควบคุมตนได้ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญในการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล ถือเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านจิตใจ

C3 = Create ได้แก่ ใช้ตนเป็น หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัล เป็นการนำความรู้ความเข้าใจเรื่องชีวิตในเชิงพุทธอภิปรายมาสู่หลักปฏิบัติคือพุทธจริยศาสตร์กระทำผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่เป็นการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง สร้างและเตรียมความพร้อมให้ตนเอง บนฐานการใช้ความรู้ความสามารถที่ตนมี มาสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง และสังคมให้น่าอยู่ ภาวะการปรับเปลี่ยนตนเองได้หรือใช้ตนเป็น ผ่านรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้านปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

องค์ความรู้ใหม่ในด้านรูปแบบวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลที่สร้างขึ้นภายใต้ขอบเขตเนื้อหาพุทธอภิปรายในคัมภีร์มิลินทปัญหาที่กล่าวถึง ความจริงของชีวิตในลักษณะวิชาการ ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาญาณ ประกอบด้วยการวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา การวิจัยประเมินคุณค่าความรู้ที่ได้ในเชิงพุทธจริยศาสตร์ซึ่งเป็นการเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมตามหัวข้อการวิจัยสำหรับสร้างแนวทางการปฏิบัติ และวิชาการประยุกต์เนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์ วิจัยสู่แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลผ่านกระบวนการที่เรียกว่า C3 MODEL ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และผู้ที่สนใจนำรูปแบบวิธีการไปสานสร้างปรับใช้หรือนำผลการวิจัยไปต่อยอดประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม ประชุมสัมมนาให้ความรู้กับบุคลากรในหน่วยงาน และบุคคลทั่วไป รวมถึงผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้านและทุกระดับต่อไป

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลที่ปรากฏในคำสอนพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลด้วยการถอดบทเรียนจากประวัติของพระสาวกสาวิกาและบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนาทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมดิจิทัลมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของคัมภีร์หลักในพระพุทธศาสนา เช่น วิสุทธิมรรค วิมุตติมรรค มังคลัตถทีปนี

แหล่งอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2544). *มิลินทปัญหา เล่ม 2*. โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2549). *มิลินทปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. สำนักศิลปาบรรณาคาร.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาปพน กตสาโร (แสงย่อ). (2561). *การวิเคราะห์อภิปรายที่ปรากฏในสารัตถะแห่งคัมภีร์มิลินทปัญหา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/164>
- พระมหาวิสิษฐ์ ปญฺญาวฑฒโน (ถุชวี). (2545). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอุปมาภพในมิลินทปัญหา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภิกขุเปสละ. (2559). *มิลินทปัญหา: กษัตริย์กรีกถาม-พระนาคเสนตอบ*. สำนักพิมพ์ปัญญาพลัส.
- มณฑิไลย นรสิงห์. (2560, 28 พฤศจิกายน). *การพัฒนาคนเพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ Thailand 4.0*. มติชนออนไลน์. <https://mgronline.com/daily/detail/9600000120293>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สุภาส เครือเนตร. (2541). *แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, ระวีวรรณ ตันติพิวัฒนสกุล, และวนิดา พุ่มไพศาลชัย. (2545). *เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย*. กรมสุขภาพจิต. <https://dmh.go.th/test/whoqol>

การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร: CLT
สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป: CEFR
MANAGEMENT OF ENGLISH LEARNING USING COMMUNICATIVE LANGUAGE
TEACHING: CLT ALIGNED WITH COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF
REFERENCE FOR LANGUAGES: CEFR

พลสุข กรณาริก *, ณรงค์ดี ลุนสำโรง *
นพรัตน์ กันทะพิกุล *, อาทิตย์ อินทร์ดีบ *

Phunsuk Kannarik, Narongsak Lunsamrong

Nopparat Kantapiku, Artit Intib

Corresponding Author E-Mail: kan.phunsuk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) ที่สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages: CEFR) เนื่องด้วยกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย และให้ปรับจุดเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นการสื่อสารให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ โดยปรับการเรียนการสอนจากการเน้นไวยากรณ์มาเป็นเน้นการสื่อสารที่เริ่มจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนตามลำดับ

สถาบันการศึกษาไทยได้มีความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา แต่ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนก็ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยตั้งแต่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงอุดมศึกษา เป็นการสอนแบบยึดหลักไวยากรณ์ การแปล และท่องจำมากกว่าสื่อสารได้ในชีวิตจริง ระบบการวัดผลทักษะภาษาอังกฤษเน้นการใช้ภาษาอังกฤษตามหลักไวยากรณ์ การอ่าน ซึ่งไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ดังนั้นแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ที่สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป จะเป็นประโยชน์สำหรับสถาบันการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ในการปรับปรุงพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การศึกษาค้นคว้าความรู้ที่เป็นสากล พร้อมที่จะเป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21

* สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Department of Teaching English, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร, กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป

ABSTRACT

This article aims to introduce an approach to managing English language learning through Communicative Language Teaching (CLT), in alignment with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). The Ministry of Education and the Office of the Higher Education Commission have initiated a policy to revamp English language education by adopting the CEFR, an international framework that defines English proficiency standards. This framework is central to English language education in Thailand and emphasizes a shift from grammar-centric teaching to communication-focused instruction, prioritizing listening, speaking, reading, and writing skills.

Despite the efforts of Thai educational institutions to enhance English language proficiency at all educational levels, learners' actual ability to use English remains less effective than desired. The predominant teaching methods in Thailand, spanning from basic to higher education, tend to emphasize grammar, translation, and rote memorization, rather than practical communication. Moreover, the English skills assessment system places a strong emphasis on grammar and reading, failing to motivate learners to engage with English for meaningful communication.

Consequently, adopting an approach to English language learning based on Communicative Language Teaching (CLT) and aligned with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) holds promise for educational institutions and educators. This approach will contribute to enhancing and refining the teaching and learning of English, in accordance with the educational reform policies of the Ministry of Education and the Office of Higher Education Commission. The ultimate goal is to elevate the quality of learners' English language knowledge and proficiency, enabling them to utilize English effectively as a tool for communication, studying, and universal knowledge exploration. This preparation is essential for nurturing global citizens in the 21st century.

Keywords: English learning management, Communicative language teaching, Common European framework of reference for languages

บทนำ

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทยตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างต่ำ ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการจัดอันดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ โดยดัชนี EF English Proficiency Index ปี 2019 (EF English Proficiency Index, 2019) เปรียบเทียบคะแนน

TOEFL ของบัณฑิตจากประเทศอาเซียน พบว่าประเทศสิงคโปร์ และประเทศฟิลิปปินส์ ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 550 คะแนน ประเทศเมียนมา ประเทศเวียดนาม และประเทศกัมพูชา ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 500 คะแนน ประเทศไทยและประเทศลาว คะแนนเฉลี่ยของบัณฑิตต่ำกว่า 500 คะแนน และจากการทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทั่วโลก (The World's largest ranking of countries and regions by english skills) วัดทักษะภาษาอังกฤษจากผู้ใหญ่ (Adult) ทั้งหมด 2.1 ล้านคนของประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักหรือภาษาราชการ โดยใช้หลักการวัดระดับภาษาของ CEFR ผลการทดสอบพบว่าประเทศไทยได้ 423 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 97 จาก 111 ประเทศที่เข้าร่วมการทดสอบ และจัดอยู่ในกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษระดับต่ำมาก (Very low proficiency) ปัญหาด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน เกิดจากระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยตั้งแต่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงอุดมศึกษา เป็นการสอนแบบยึดหลักไวยากรณ์ การแปล และท่องจำมากกว่าสื่อสารได้ในชีวิตจริง และระบบการวัดผลทักษะภาษาอังกฤษเน้นการใช้ภาษาอังกฤษตามหลักไวยากรณ์ การอ่าน ซึ่งไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (British Council, 2020) สอดคล้องกับผลการสำรวจของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2559) พบว่าเด็กไทยมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษค่อนข้างต่ำ ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสน้อยมากในการฝึกฝนทักษะในการสื่อสารทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน จึงไม่มีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับคำศัพท์ ไม่สามารถเลือกใช้คำที่เหมาะสม ไม่สามารถเรียบเรียงคำพูด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ที่เรียนมาได้

จากปัญหาด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนดังกล่าว ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงมีนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือเข้าถึงองค์ความรู้และก้าวหน้าไปทั่วโลก รวมถึงพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล คือกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages: CEFR) เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทยทั้งในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ การวัดผล การพัฒนาครู รวมถึงการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ปัจจุบันเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ ใช้การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) โดยปรับการเรียนการสอนจากการเน้นไวยากรณ์มาเป็นการเรียนรู้ภาษาเพื่อสื่อสารที่เริ่มจาก การฟัง ตามด้วยการพูด การอ่าน

และการเขียนตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดนโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษา โดยให้ทุกหลักสูตรและทุกระดับการศึกษา พัฒนาทักษะความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความพร้อมทั้งวิชาการ วิชาชีพ และทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานได้ (Working knowledge) พิจารณาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ และกำหนดให้นิสิตนักศึกษาทุกคนทดสอบความรู้ภาษาอังกฤษตามแบบทดสอบมาตรฐานระดับอุดมศึกษาที่สถาบันสร้างขึ้น และนำมาใช้วัดสมรรถภาพทางภาษาอังกฤษ (English proficiency) ซึ่งสามารถเทียบเคียงผลการวัดระดับภาษาอังกฤษตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) หรือมาตรฐานอื่น เพื่อให้ทราบระดับความสามารถของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน และสถาบันอุดมศึกษาอาจพิจารณานำผลการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษบันทึกในใบรับรองผลการศึกษาหรือจัดทำเป็นประกาศนียบัตร โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 เป็นต้นไป (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559)

แนวทางในการแก้ปัญหาด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษควรมุ่งเน้นการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative approach) โดยปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นไวยากรณ์ การท่องจำที่ผู้เรียนไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารได้ ให้เป็นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มีกิจกรรม เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative activities) ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในชั้นเรียนและชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุด เพื่อให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการ และแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้จริงนั้นคือ การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) เนื่องจากการสอนภาษาแนวสื่อสาร (CLT) เป็นแนวทางการสอนภาษาสมัยใหม่ที่ใช้หลักการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมาย การเรียนรู้เน้นทั้งทักษะทางภาษาและพฤติกรรมทางสังคมด้วยตามสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง เน้นกิจกรรมประเภทใหม่ ๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ เกม การโต้ว่าติ และการอภิปราย มาใช้ร่วมกับรูปแบบทางสังคมที่มีการโต้ตอบมากขึ้น ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนแบ่งปันความคิดเห็นเป็นคู่หรือกลุ่ม นอกจากนี้การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เน้นให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน พร้อม ๆ กันตั้งแต่เริ่มต้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการสอนภาษาแนวสื่อสาร มีลักษณะที่โดดเด่นคือกิจกรรมการเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสนในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง ช่วยให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้เรียน นำไปสู่การสร้างความสามารถในการสื่อสาร (Communicative competence) ซึ่งเป็นเป้าหมายของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Laumbourdi, 2018)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) ที่

สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages) หรือกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ต้องดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จ และเพื่อให้สถาบันการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนทุกระดับ เพื่อก้าวไปสู่ประชาคมโลกอย่างมั่นใจ

กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages: CEFR)

1. แนวคิดกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป CEFR

กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages) ซึ่งใช้อักษรย่อ CEFR คือ กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา ซึ่งเป็นมาตรฐานประเมินความสามารถทางภาษาที่สหภาพยุโรปจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ การสอน และการประเมินภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในทวีปยุโรปและได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นจากหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก (Council of Europe, 2018) กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 โดยสภายุโรปต้องการพัฒนาการศึกษาด้านภาษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างประเทศ และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้ได้จริง ในปี พ.ศ. 2533 ได้สภายุโรปกำหนดให้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการทำงานระหว่างผู้สอนภาษาทุกประเทศในสหภาพยุโรป และใช้เป็นเกณฑ์วัดระดับความสามารถทางด้านภาษา และในปี พ.ศ. 2539 – 2541 สภายุโรปได้นำกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ฉบับร่างมาทดลองใช้ และได้ถูกเปิดตัวอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เนื่องจากกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายบริบทและครอบคลุมภาษาได้มากถึง 40 ภาษา สภายุโรปได้พัฒนากรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR อย่างต่อเนื่อง ระหว่างปี พ.ศ. 2556 ถึงพ.ศ. 2566 (Council of Europe, 2001) ปัจจุบันกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ได้นำมาใช้ในการจัดลำดับความสามารถทางภาษาของผู้รับการทดสอบแต่ละบุคคล โดยการวัดระดับของกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ไม่ได้ยึดตามแบบทดสอบใดแบบทดสอบหนึ่งเป็นพิเศษ แต่เป็นการกำหนดทักษะต่าง ๆ 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ของผู้รับการทดสอบ ที่สามารถเทียบเคียงได้กับการทดสอบความสามารถทางภาษา TOEIC IELTS หรือ TOEFL (Council of Europe, 2018)

การวัดระดับของกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เป็นการกำหนดระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน แบ่งเป็นทั้งหมด 6

ระดับ ได้แก่ A1 A2 ระดับเริ่มต้น (Beginner) ระดับ B1 B2 ระดับกลาง (Intermediate) และ C1 C2 สำหรับระดับเชี่ยวชาญ (Advance) ซึ่งการสร้างมาตรฐานนี้ทำให้ง่ายต่อการเรียนและการสอนภาษาอังกฤษ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 (Council of Europe, 2018, pp. 34-36).

ระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ		คำอธิบายระดับความสามารถของ CEFR
ระดับเริ่มต้น (Beginner)	A1	สามารถใช้ประโยคง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน อ่านบทความสั้น ๆ และพูดประโยคสั้น ๆ ใช้คำที่คุ้นเคย หรือเนื้อหาที่ได้เตรียมมาแล้ว
	A2	สามารถแนะนำตัวเอง ครอบครัว การทำงานในอดีตและปัจจุบันในประโยคสั้น ๆ สื่อสารแสดงความต้องการอย่างง่าย ๆ และสามารถพูดและเขียนในหัวข้อที่สั้นและง่ายได้
ระดับกลาง (Intermediate)	B1	สามารถเข้าใจความสำคัญและหัวข้อทั่ว ๆ ไปที่ตนเองสนใจ ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน สามารถสื่อสารแบบลงรายละเอียดในเรื่องทั่ว ๆ ไปได้ชัดเจนมากขึ้น
	B2	สามารถที่จะเข้าใจความสำคัญของเนื้อหาที่มีความซับซ้อน เข้าใจและสามารถใช้คำศัพท์ได้มากขึ้นและหลากหลายขึ้น สามารถสื่อสารและนำเสนอได้อย่างคล่องแคล่ว
ระดับเชี่ยวชาญ (Advance)	C1	สามารถเข้าใจเนื้อหาที่ยาว จับใจความ วิเคราะห์และตีความได้ เข้าใจและสามารถสื่อสารในประโยคยาว ๆ ที่ท้าทายได้อย่างคล่องแคล่วง่ายดาย
	C2	สามารถเข้าใจโดยการฟังและการอ่านอย่างง่ายดาย พูดได้คล่องแคล่วมั่นใจเหมือนเจ้าของภาษา เข้าใจโครงสร้างไวยากรณ์ที่ซับซ้อนในบทความ วรรณกรรม หรือรายงานทางวิชาการต่าง ๆ

ตารางที่ 1 ระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR

จากแนวคิดข้างต้น กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR หนึ่งในแบบทดสอบประเมินความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ จัดทำขึ้นโดยสหภาพยุโรป ที่เป็นมาตรฐานสากลที่ใช้อธิบายระดับความเชี่ยวชาญทางภาษา แม้ CEFR จะยังไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนักเมื่อเทียบกับการทดสอบแบบอื่น เช่น IELTS, TOEFL หรือ TOEIC แต่กระทรวงศึกษาธิการของไทยนำระบบนี้เข้ามาเพื่อมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อยกระดับมาตรฐานความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน

2. ความสำคัญของกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR

กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ใช้เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนในการปฏิรูป

การศึกษาไทย ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ การวัดผล การพัฒนาครูรวมถึงการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางในการดำเนินการที่เป็นเอกภาพ มีเป้าหมายการเรียนรู้และการพัฒนาที่เทียบเคียงได้กับ มาตรฐานสากล ที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ซึ่งจะมีผลโดยตรงกับ 2 กลุ่มหลัก คือสถานศึกษา (ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา) และ ผู้รับใบอนุญาตวิชาชีพครู ทั้งนี้ ก็เพื่อยกระดับความสามารถและความเข้าใจในการใช้ภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ในการอบรมผู้สอนภาษาอังกฤษในทุกกระดับ ตลอดจนใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินสมรรถนะทางภาษาอังกฤษของผู้สอนภาษาอังกฤษทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) นอกจากนี้หน่วยงานราชการและเอกชนใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ในการคัดเลือกและอบรมความสามารถทางภาษาอังกฤษเจ้าหน้าที่และพนักงาน เพื่อพัฒนากำลังคนให้รองรับประชาคมเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 มาจนถึงปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่ากรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ได้ถูกกำหนดให้ใช้ในการตรวจสอบความสามารถทางภาษาโดยสภาแห่งสหภาพยุโรปมาเป็นระยะเวลานานมาแล้ว และปัจจุบันกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นมาตรฐานในการจัดลำดับความสามารถทางภาษาของแต่ละบุคคล และเป็นมาตรฐานการประเมินความสามารถทางภาษาที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้กำหนดให้ใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา

3. การนำกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR มาใช้ในระบบการศึกษาไทย

กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรปหรือกรอบอ้างอิง CEFR ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเพิ่มมากขึ้นจากหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ประเทศไทยจึงได้พิจารณาถึงประโยชน์ของการนำกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR มาใช้ เพื่อปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทุกระดับการศึกษา ดังนั้นในปี พ.ศ. 2557 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการสอนภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรปหรือกรอบอ้างอิง CEFR โดยกำหนดแนวทางไว้ดังนี้ คือ 1) ใช้ CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการกำหนดการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา 2) ใช้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยนำกรอบอ้างอิง CEFR เป็นตัวกำหนดหลักสูตร และใช้ความสามารถทางภาษาในระดับนั้น ๆ มากำหนดกรอบเนื้อหาในการเรียนการสอน 3) ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยนำค่ากรอบอ้างอิง CEFR ใน

แต่ละระดับมาพิจารณาการจัดกระบวนการเรียนการสอน 4) ใช้ในการทดสอบและการวัดผล โดยใช้แบบทดสอบที่สามารถเทียบเคียงผลกับกรอบอ้างอิง CEFR ได้ และ 5) ใช้ในการพัฒนาครูผู้สอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

สำหรับระดับอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2559 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษา ได้ประกาศนโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดนโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับใช้งานได้ (Working knowledge) 2) ให้มีตัวชี้วัดและมีการประเมินผลที่ชัดเจน 3) พิจารณาปรับปรุงการจัดการเรียนโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนด 4) ให้จัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเพิ่มโอกาสผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และ 5) จัดให้ผู้เรียนทุกคนทดสอบความรู้ภาษาอังกฤษตามแบบทดสอบมาตรฐานระดับอุดมศึกษาที่สถาบันสร้างขึ้น หรือที่เห็นสมควรจะนำมาใช้วัดสมรรถภาพทางภาษาอังกฤษ (English proficiency) โดยสามารถเทียบเคียงผลกับ Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) หรือมาตรฐานอื่น เพื่อให้ทราบระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน และนำผลการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษบันทึกในใบรับรองผลการศึกษาหรือจัดทำเป็นประกาศนียบัตร โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 เป็นต้นไป (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559)

สภาแห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดเกณฑ์การทดสอบตามกรอบอ้างอิง CEFR ในการตรวจสอบความสามารถทางด้านภาษา โดยใช้ข้อสอบมาตรฐานอื่น ๆ เช่น TOEIC, TOEFL, IELTS และ CU-TEP ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

CEFR Level	TOEIC	TOEFL Paper	TOEFL CBT	TOEFL IBT	IELTS	CU-TEP
A1	0 – 110	0 – 310	0 - 30	0 - 8	0 - 1	N / A
A2	110 – 250	310 - 343	33 - 60	9 - 18	1 - 1.5	N / A
ระดับปริญญาตรี B1	*380 400 - 255	393 - 347 433 - 397	63 - 0 120 - 93	29 - 19 30 - 40	2 - 2.5 5.3 - 3	N / A N / A
ระดับปริญญาโท B2	450 600 - 255	473 - 437 510 - 477	150 - 123 180 - 153	52 - 41 64 - 53	4 5 - 5.4	N / A ประมาณ 60
ระดับปริญญาเอก C1	*520 780 - 605	513 - 547 587 - 550	210 - 183 240 - 213	78 - 65 95 - 79	6 - 5.5 7 - 5.6	ประมาณ 75 ประมาณ 90
C2	990 - 785	677 - 590	300 - 243	120 - 96	9 - 5.7	ประมาณ 120
Top Score	990	677	300	120	9	120

ตารางที่ 2 การเทียบเคียงผลคะแนนการทดสอบ CEFR กับ TOEIC, TOEFL, IELTS, CU-TEP

สรุปได้ว่ากรอบอ้างอิงทางภาษา CEFR ได้ถูกนำมาใช้ในระบบการศึกษาของไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดให้กรอบอ้างอิงทางภาษา CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย ทั้งในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ การวัดผล รวมถึงการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ โดยใช้ระดับความสามารถ 6 ระดับเป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ในระดับเริ่มต้น A1 – A2 ถึงระดับกลาง B1 และคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาทุกคนต้องมีผลการทดสอบความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐาน CEFR คือตั้งแต่ระดับกลาง B2 ถึงระดับเชี่ยวชาญ C1

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT)

1. พัฒนาการของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

พัฒนาการของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสามารถย้อนไปในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ที่มีความไม่พอใจอย่างกว้างขวางต่อวิธีการสอนภาษาแบบดั้งเดิม (Traditional language teaching approaches) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนภาษา ตามสถานการณ์ในสหราชอาณาจักร และไวยากรณ์ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเน้นการเรียนรู้ โครงสร้างไวยากรณ์ หรือรายการคำศัพท์ (Grammatical structures or lexical item) แต่ล้มเหลวในการเตรียมผู้เรียนสำหรับการสื่อสารจริงนอกห้องเรียน (Celce-Murcia, et al, pp. 141-142) ซึ่งนักภาษาศาสตร์อเมริกันกล่าวว่า ทฤษฎีโครงสร้างของภาษาไม่ได้อธิบายถึง ลักษณะพื้นฐานของภาษา ความคิดสร้างสรรค์ และความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประโยค และในช่วงเวลานั้นมีผู้อพยพจำนวนมากเข้าไปอาศัยในยุโรป จึงมีแนวคิดเพื่อช่วยให้ผู้อพยพสามารถใช้ภาษาที่สองในการสื่อสาร สมพันธ์ยุโรป (Council of Europe) จึงพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาที่สองแบบเน้นแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาษาตามหน้าที่และความหมาย (Functional-notional concepts of language use) โดยมุ่งเน้นที่การสื่อความหมายมากกว่าการเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว (Richards & Rogers, 2003, p. 204) สำหรับในอเมริกาเหนือได้พัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาแนวสื่อสาร (Communicative Competence) ซึ่งเน้นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ความสามารถทางด้านภาษาเพื่อการสื่อสารที่สำคัญที่สุดคือ ความสามารถในการพูดหรือเข้าใจคำพูดที่อาจไม่ถูกหลักไวยากรณ์ แต่มีความหมายเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ใช้คำพูดนั้น ๆ (Savignon, 1997, p. 66) การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) จึงเป็นการสอนมุ่งเน้นที่การสื่อความหมายมากกว่าการเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์อย่างเดียว ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อันสามารถตอบสนองความต้องการด้านการสื่อสารของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Richards & Rogers, 2006, p. 204)

จากแนวคิดข้างต้น พัฒนาการของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มาจากแนวคิดที่ว่าภาษา คือระบบที่ใช้ในการสื่อสาร หรือสื่อความหมายได้ ภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์ที่ประกอบด้วยเสียง คำศัพท์ โครงสร้างเท่านั้น และความหมายของภาษาเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ภาษา จึงควรจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้ในการสื่อสาร หรือสื่อความหมายได้ ผู้เรียนต้องสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ได้จริง การสอนภาษา ในต่างประเทศปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมากขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ ที่มีโอกาสพบจริงในชีวิตประจำวัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการใช้ภาษาทุกทักษะ โดยเชื่อมโยงความสามารถทางไวยากรณ์เข้ากับการสื่อสารด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนต้องพบเจอการสื่อสาร ซึ่งเป็นการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย

2. ความสำคัญของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

Brown (2007, p. 285) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร 7 ประการดังนี้ 1) การมุ่งเน้นที่องค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสาร (Communicative competence) ได้แก่ ไวยากรณ์ (Grammatical) วาทกรรม (Discourse) หน้าที่ (Functional) ภาษาสังคม (Sociolinguistic) และเชิงกลยุทธ์ (Strategic) 2) การมุ่งเน้นที่ใช้ภาษาในเชิงปฏิบัติ การใช้งานจริง และการใช้ภาษาตามหน้าที่ (Pragmatic, authentic, functional use of language) ที่มีความหมาย ซึ่งไม่ละเลยความสำคัญของรูปแบบภาษา 3) การเน้นทั้งความคล่องแคล่วและความถูกต้อง (Fluency and accuracy) ซึ่งเป็นสิ่งเสริมกัน ไม่แยกจากกัน 4) การเน้นงานในชั้นเรียน (Classroom task) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็น สำหรับการสื่อสารในบริบทนอกชั้นเรียน 5) การมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีอิสระในการเรียนรู้ (Autonomous learners) และสามารถใช้อย่างนอกเหนือจากบริบทในชั้นเรียน 6) การให้ความสำคัญกับบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกและคำแนะนำ (Facilitator and guide) ไม่ใช่ผู้ให้ความรู้เพียงอย่างเดียว และ 7) การให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้เรียน ที่มีความกระตือรือร้นในชั้นเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning)

Larsen-Freeman (2008, pp. 121-122) ได้กล่าวว่าการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นการสอนภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered) โดยให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้ง 4 ทักษะ คือการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ให้ความสำคัญกับความคล่องแคล่ว (Fluency) และความถูกต้อง (Accuracy) ในการใช้ภาษาของผู้เรียน โดยไม่เน้นไวยากรณ์ในช่วงแรก ๆ เมื่อผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้แล้ว จึงเพิ่มความถูกต้องทางไวยากรณ์ เป็นการนำหลักไวยากรณ์ไปใช้เพื่อการสื่อความหมายมากกว่าเน้นโครงสร้างทางไวยากรณ์ ดังนั้นการเรียนการสอนแนวนี้จะเน้นกิจกรรมเพื่อการฝึกฝนการใช้ภาษาให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริงมากที่สุด การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารจึงเป็นแนวทางการสอนภาษาสมัยใหม่ ที่ใช้หลักการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมาย การเรียนรู้อาศัยการเชื่อมความรู้ทางภาษา

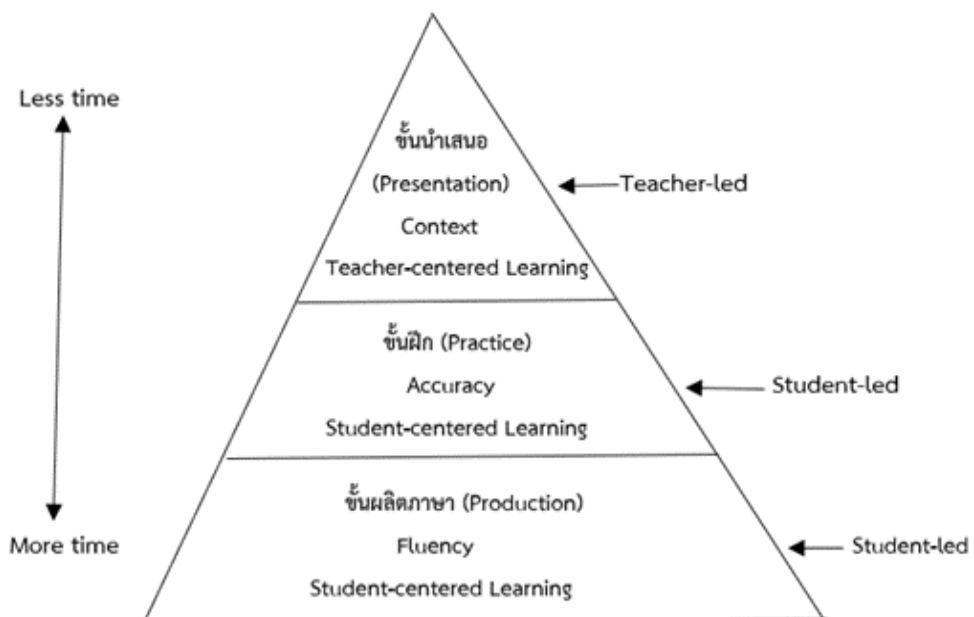
(Linguistic knowledge) ทักษะทางภาษา (Language skill) และความสามารถในการสื่อสาร (Communicative ability) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โครงสร้างภาษาเพื่อสื่อสาร

Richards and Rodgers (2003, p. 161) กล่าวถึงการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามทฤษฎีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งประกอบด้วยการจัดกิจกรรม 3 รูปแบบคือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารจริง กิจกรรมการใช้ภาษาที่มีการฝึกปฏิบัติหรือทำงานอย่างมีความหมาย และกิจกรรมการใช้ภาษาที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

อาจกล่าวได้ว่าการสอนภาษาตามแนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น เน้นการใช้ภาษาของผู้เรียนมากกว่าเน้นโครงสร้างทางไวยากรณ์ แต่ก็ไม่ได้ละเลยโครงสร้างทางไวยากรณ์ เพียงแต่เน้นการนำหลักไวยากรณ์เหล่านี้ไปใช้เพื่อสื่อความหมายหรือการสื่อสาร จึงเป็นการให้ความสำคัญ กับความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (Fluency) และความถูกต้อง (Accuracy) ด้วย ดังนั้น การเรียนการสอน แนวนี้จะต้องเน้นการทำเพื่อการฝึกฝนการใช้ภาษาให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริงมากที่สุด

3. ขั้นตอนการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

Mugableh and Khreisat (2019, pp. 189-218) ได้นำเสนอขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวทางการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเสนอ (Presentation) ขั้นฝึก (Practice) และ ขั้นผลิตภาษา (Production) โดยมีรายละเอียดแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอ (Presentation) ผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้ทางภาษา (Informant) และเป็นแบบอย่างที่ต้อง รูปแบบของภาษาจึงเน้นที่ความถูกต้อง (Accuracy) เป็นหลัก ผู้สอนจะนำเสนอ ศัพท์ใหม่ เนื้อหาใหม่ และให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของรูปแบบภาษา โครงสร้างไวยากรณ์และรูปประโยคต่าง ๆ รวมถึงความหมายของคำศัพท์ ขั้นที่ 2 ขั้นฝึก (Practice) ผู้เรียนจะใช้ภาษาที่เรียนมาแล้วในขั้นนำเสนอ ในการฝึกพูด (Oral practice) โดยเน้นความถูกต้อง (Accuracy) และความคล่องแคล่ว (Fluency) การฝึกอาจจะฝึกทั้งชั้น เป็นกลุ่ม เป็นคู่ หรือเป็นรายบุคคล โดยผู้สอนจะยังไม่แก้ไขข้อผิดพลาดระหว่างที่ผู้เรียนกำลังฝึกใช้ภาษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนใช้ภาษาให้คล่องแคล่วก่อน แล้วผู้สอนจึงแนะนำให้ผู้เรียนแก้ไขข้อผิดพลาดหลังจากการฝึก ขั้นที่ 3 ขั้นผลิตภาษา (Production) ผู้เรียนนำคำหรือประโยคที่ฝึกมาแล้วในขั้นฝึก ไปใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว (Fluency) โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้กำหนดสถานการณ์ ชี้แนะแนวทางและช่วยเหลือเท่านั้น ถ้าผู้เรียนมีข้อผิดพลาดผู้สอนจะไม่ขัดจังหวะ เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการใช้ กิจกรรมการใช้ภาษาในขั้นนี้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) การแสดงในสถานการณ์จำลอง (Simulation) โดยให้ผู้เรียนฝึกการใช้ภาษาด้วยการอภิปราย (Discussion) การเขียนความเรียง (Composition)

ทั้ง 3 ขั้นตอนในการสอนภาษาอังกฤษตามแนวทางการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ครอบคลุมการฝึกภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการพูดและการเขียน เป็นทักษะการส่งสาร (Productive skill) ทักษะการฟังและการอ่าน เป็นทักษะการรับสาร (Receptive skill) ในกระบวนการผลิตภาษา ในขั้นนำเสนอผู้สอนจะใช้เวลาน้อยกว่าขั้นฝึกและขั้นผลิตภาษา ซึ่งเป็นขั้นที่เน้นบทบาทของผู้เรียนมากกว่า

สรุปได้ว่าขั้นตอนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวทางการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เริ่มต้นด้วยการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งจัดว่าเป็นขั้นตอนสำคัญในการสอนภาษาต่างประเทศ โดยผู้สอนให้ข้อมูลทางภาษาแก่ผู้เรียน เป็นการเริ่มต้นการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ ตามด้วยขั้นฝึก ซึ่งให้ผู้เรียนฝึกจดจำรูปแบบการใช้ภาษา พร้อมเข้าใจความหมาย แล้วจึงเปลี่ยนสถานการณ์การฝึกจนใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว ทั้งในการพูดและการเขียน และขั้นสุดท้ายคือขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ โดยผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างที่จำลองจากสถานการณ์จริงด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะแนวทาง

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

องอาจ นามวงศ์ (2554, น. 6) ได้สรุปบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนตาม 3 ขั้นตอนในการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ ขั้นนำเสนอ (Presentation) ขั้นฝึก (Practice) และ ขั้นผลิตภาษา (Production) โดยบทบาทผู้สอนในขั้นนำเสนอ ผู้สอนอธิบายความหมายของเนื้อหาใหม่ และตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจ ความหมาย การสะกดคำ ไวยากรณ์และการออกเสียง และอธิบายข้อผิดพลาดของผู้เรียน ในขั้นฝึกผู้สอนเป็นต้นแบบการฝึกใช้ภาษา แล้วให้ผู้เรียนฝึกทักษะการพูด การฟัง การเขียนและการอ่านโดยการแนะนำและกึ่งควบคุม โดย

การฝึกพูดซ้ำ ๆ และชั้นผลิตภาษา ผู้สอนจัดกิจกรรมการฝึกแบบอิสระ และกิจกรรมฝึกความคล่องในการใช้ภาษาตรวจสอบการทำกิจกรรม บันทึกข้อผิดพลาดของผู้เรียน ส่วนบทบาทผู้เรียนในชั้นนำเสนอ ผู้เรียนฟังและทำความเข้าใจ ความหมายของเนื้อหาใหม่ ในชั้นฝึกผู้เรียนฝึกการพูด การเขียน การอ่าน และการฟังซ้ำ ๆ เป็นคู่ หรือเป็นกลุ่ม และชั้นผลิตภาษาผู้เรียนฝึกใช้เนื้อหาใหม่และภาษาที่ได้ฝึกแล้ว กับคู่หรือกลุ่ม ในกิจกรรมการฝึกอิสระและกิจกรรมฝึกความคล่องในการใช้ภาษา

Richards and Rodgers (2003, p. 4) กล่าวว่าในการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญ 3 บทบาทคือ ผู้ดำเนินการ (Organizer) ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) สำหรับเตรียมและดำเนินการจัดกิจกรรม และ ผู้แนะนำ (Guide) ขั้นตอนและกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้สอนอาจมีบทบาทอื่น ๆ เช่น ผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) ผู้จัดการกระบวนการกลุ่ม (Group process manager) ผู้สอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นผู้สอนที่เป็นศูนย์กลางน้อยที่สุด (Less teacher-centered) กล่าวคือมีจัดกิจกรรมเพื่อการสื่อสาร และในช่วงที่ผู้เรียนทำกิจกรรม ผู้สอนจะกระตุ้นให้กำลังใจช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถใช้ความสามารถทางไวยากรณ์ (Grammar competence) และความสามารถทางด้านสื่อสาร (Communicative competence) ของผู้เรียนในการสื่อสาร บทบาทของผู้เรียนคือผู้ขอคำปรึกษา (Negotiator) การเรียนรู้เกิดจากการปรึกษาหารือในกลุ่มผู้เรียน โดยผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จุดมุ่งหมายหลักในการทำกิจกรรมกลุ่ม คือมุ่งให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักทั้งการให้และการรับ

สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558, น. 44 - 45) ได้นำเสนอบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ไว้ว่าผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนมีโอกาใช้ภาษาให้มากที่สุด ผู้สอนจะกระตุ้น ให้กำลังใจ ช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้ได้ ความหมายและถูกต้อง ตามหลักไวยากรณ์ซึ่งเป็นการเชื่อมระหว่างความสามารถทางไวยากรณ์ (Grammar competence) และความสามารถทางด้านสื่อสาร (Communicative competence) ของผู้เรียน ผู้สอนจะควบคุมการเรียนในช่วงที่มีการฝึกรูปแบบภาษาเท่านั้น ในช่วงที่ให้ผู้เรียนใช้ภาษา ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้คอยให้ความสะดวก และให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ และผู้สอนจะไม่ขัดจังหวะในขณะที่ผู้เรียนกำลังใช้ภาษา แม้ว่าผู้เรียนจะใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ครูจะช่วยอธิบายและให้ความช่วยเหลือต่อการสื่อสารของผู้เรียนหยุดชะงัก ครูผู้สอนยังคงเป็นแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนเมื่อเขาต้องการ เตรียมผู้เรียนให้พร้อมก่อนการเรียนรู้ รวมทั้งให้ข้อมูลทางภาษาแก่ผู้เรียน ผู้สอนต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในห้องเรียนให้มากที่สุด เป็นผู้สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียน

ตามแนวคิดด้านบทบาทของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร สามารถสรุปรายละเอียดในตารางที่ 3 ดังนี้

ขั้นตอน การเรียนการสอน	จุดมุ่งหมาย	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ขั้นนำเสนอ (Presentation)	เพื่อให้ข้อมูลทางภาษาแก่ผู้เรียน เช่น นำเสนอศัพท์ใหม่ / เนื้อหาใหม่ให้เข้าใจทั้งรูป แบบ และ ความหมาย	- เป็นผู้ให้ความรู้ทางภาษาที่ถูกต้อง - เป็นแบบอย่างที่ต้องใช้ในการออกเสียง คือ เป็น ผู้ให้ความรู้ (Informant) - เน้นความถูกต้องของรูปแบบภาษา (Accuracy)	- ฟังและทำความเข้าใจ ความหมายของเนื้อหาใหม่ - พูด / ออกเสียงตาม
ขั้นฝึก (Practice)	เพื่อให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาที่เรียนมาแล้วในขั้นนำเสนอ อย่างได้ถูกต้อง	- ให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาที่เรียนมาแล้วในขั้นนำเสนอ อย่างได้ถูกต้อง - เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกอย่างอิสระ (Learning by doing) - แก้ไขข้อผิดพลาดนั้นควรทำหลังการฝึก	- ฝึกใช้ภาษาที่เรียนมาแล้วในขั้นนำเสนอ - ฝึกทั้งชั้น เป็นกลุ่มเป็นคู่ หรือรายบุคคล
ขั้นผลิตภาษา (Production)	เพื่อให้ผู้เรียนนำคำหรือประโยคที่ฝึกมาแล้ว มาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในรูปแบบกิจกรรมหลากหลาย เพื่อให้ เกิดความคล่องแคล่ว และเกิดความสนุกสนาน	- จัดสถานการณ์และบรรยากาศการเรียน ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว	- นำคำหรือประโยคที่ฝึกมาแล้วมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในรูปแบบกิจกรรมหลากหลาย

ตารางที่ 3 ขั้นตอนในการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารกับบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีข้อดีที่เห็นได้ชัด คือภาษาที่ผู้เรียนได้เรียนเป็นภาษาที่ใช้จริง ๆ ในการสื่อสารในสถานการณ์ที่เหมาะสม จุดเน้นอยู่ที่การนำภาษาที่เรียนไปใช้ประโยชน์ได้ในสถานการณ์จริง ดังนั้น การเรียนการสอนแนวนี้จะต้องเน้นการทำกิจกรรมเพื่อการฝึกฝนการใช้ภาษาให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริงมากที่สุด เช่น มีการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้สนทนาโต้ตอบกันเป็นคู่ กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ มีการสวมบทบาท เป็นต้น การจัดการเรียนรู้แบบนี้ ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีแนวจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสถานการณ์ และบรรยากาศการเรียนที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษให้มากที่สุด โดยใช้รูปแบบและสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมจะผสมผสาน การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ

สรุป

กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages: CEFR) หรือกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ถือได้ว่าเป็นเกณฑ์สำคัญที่ได้มาตรฐานในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ได้รับการยอมรับจากวงการศึกษานานาชาติทั่วโลก จึงถูกนำมาใช้ในนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาทุกระดับออกแบบหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน เพื่อให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้ในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ได้กำหนดให้ใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร CLT ดังนั้นการสอนภาษา ภาษาต่างประเทศในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมากขึ้น โดยมีกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้ฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ที่มีโอกาสพบจริงในชีวิตประจำวัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการใช้ภาษาทุกทักษะ โดยเชื่อมโยงความสามารถทางไวยากรณ์เข้ากับการสื่อสาร ด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนต้องพบเจอการสื่อสาร ซึ่งเป็นการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ให้เป็นไปตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการด้านการศึกษาอย่างกว้างขวาง ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาวิจัยจำนวนมากว่า สามารถยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในฐานะภาษากลาง

ของโลก และสามารถใช้อังกฤษในการแสวงหาคำความรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพร้อมที่จะเป็นพลเมืองโลกในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร CLT ที่สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันการศึกษาควรกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดแผนกลยุทธ์หรือแผนปฏิบัติการ สร้างระบบและกลไก กำหนดตัวชี้วัดและมีวิธีการประเมินผลที่ชัดเจน ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด โดยมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย
2. ใช้เกณฑ์การทดสอบตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR ในการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ระดับความสามารถทางภาษา 6 ระดับ เป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับ
3. นำระดับความสามารถทางภาษา 6 ระดับ มากำหนดเป้าหมายของหลักสูตร และใช้คำอธิบายความสามารถทางภาษาของระดับนั้น ๆ มากำหนดกรอบเนื้อหาสาระที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยการสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษที่มีการเรียนการสอน หรือสร้างรายวิชาเพิ่มเติมใหม่ หรือจัดเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม
4. ดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีทักษะทางภาษาและองค์ความรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้
5. จัดการสอบวัดความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษโดยใช้แบบทดสอบที่สามารถเทียบเคียงผลได้กับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับความสามารถของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร CLT ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษา CEFR เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังเร่งด่วนและต่อเนื่อง

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*. จามจุรีโปรดักส์.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). *ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาเรื่อง นโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา*. คณะกรรมการ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2559). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558*. http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/PDF/SummaryONETM6_2558.pdf

- สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล*. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- องอาจ นามวงศ์. (2554). Active 3Ps: บทบาทการจัดการเรียนรู้ที่ครูควรเปลี่ยน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 34(3-4), 1-9.
- British Council. (2020). *4 Obstacles in teaching english in Thailand “teaching until the exam”*. <https://www.britishcouncil.or.th/about/press>
- Brown, H. D. (2007). *Teaching by principles: an interactive approach to language pedagogy* (3rd ed.). Pearson Education.
- Celce-Murcia, M., Dörnyei, Z., & Thurrell, S. (1997). Direct approaches in L2 instruction: a turning point in communicative language teaching?. *TESOL Quarterly*, 31(1), 141-152.
- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, and assessment*. Cambridge University Press.
- Council of Europe. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment-companion volume with new descriptors*. Council of Europe
- EF English Proficiency Index. (2019). *The World’s largest ranking of countries and regions by english skills*. <https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2019/ef-epi-2019-english.pdf>
- Larsen-Freeman, D. (2008). *Techniques and principles in language teaching* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Laumbourdi, L. (2018). *Communicative language teaching*. Wiley online library. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781118784235.eelt0167>
- Mugableh, A. I., & Khreisat, M. N. (2019). Employing TBL and 3PS learning approaches to improve writing skill among Saudi EFL students in Jouf University. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT)*, 2(1), 189-218.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2003). *Communicative language teaching* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2006). *Communicative language teaching Today*. Cambridge University Press.
- Savignon, S. (1997). *Communicative competence: theory and classroom practice*. McGraw-Hill.

สงครามรัสเซีย-ยูเครน กับความท้าทายของรัฐบาลไทย
สู่ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายสมดุลในการเมืองระหว่างประเทศ
THE CHALLENGE FACED BY THE THAI GOVERNMENT IN IMPLEMENTING A
BALANCED POLICY IN INTERNATIONAL POLITICS: AN ANALYSIS
OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR

อัญชลี แสงเพชร *

Anchalee Seangphet

พระพิทักษ์ แผงโกฏิ **

Phra Phithak Faengkot

Corresponding Author E-mail: anchalee.sea@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ปมความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนที่กำลังดำเนินอยู่ และขยายผลเป็นความกังวลถึงแนวโน้มการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 กำลังเป็นประเด็นร้อนที่หลายประเทศทั่วโลกจับตามอง เพื่อดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศคู่กรณีอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้ เกิดคำถามว่า เพราะเหตุใดความขัดแย้งของทั้งสองประเทศจึงเป็นที่สนใจของประชาคมโลก สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากปัจจัย 2 ข้อ คือ 1) การคว่ำบาตรรัสเซียซึ่งเป็นมหาอำนาจด้านพลังงานกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก และ 2) ยูเครนเปรียบเสมือนสงครามตัวแทนด้านภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจ ดังนั้น กรณีความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครน จึงเป็นความท้าทายต่อการดำเนินนโยบายภายในประเทศและนโยบายระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

ขณะเดียวกันประเทศไทยอาจจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งหมดจากสถานการณ์ดังกล่าว แต่ไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามาเป็นรัฐบาล ต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อสถานการณ์ของรัสเซีย-ยูเครน เพื่อดำเนินนโยบายของไทยต่อประชาคมโลกด้านเศรษฐกิจและการเมืองอย่างรัดกุม ปลอดภัย คงไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคง มั่งคั่ง และเกียรติภูมิของชาติ

คำสำคัญ: สงครามรัสเซีย-ยูเครน, การคว่ำบาตรรัสเซีย, นโยบายสมดุล, รัฐบาลไทย, ผลประโยชน์แห่งชาติ

ABSTRACT

The ongoing and escalating conflict between Russia and Ukraine has garnered significant international attention, raising concerns about the potential for a third world war. As foreign policies toward the involved parties undergo careful deliberation, the question

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

emerges: why does the international community take a keen interest in the dispute between these two nations? The primary reasons for this heightened concern are twofold: 1) The sanctions imposed on Russia, a dominant energy superpower, have exerted a substantial impact on global supply chains. These sanctions have disrupted trade flows, sending reverberations throughout the global economy. 2) The conflict in Ukraine serves as a geopolitical proxy war involving major global powers. Consequently, the Russian-Ukrainian conflict presents a considerable challenge to the execution of domestic and international policies, encompassing economic and political spheres within the 21st-century global society.

While Thailand may not experience direct ramifications from these developments, it remains imperative for any governing body, irrespective of political affiliation, to possess a comprehensive understanding of the situation. This comprehension is essential to navigate Thai policies toward the international community prudently and securely. It also serves to safeguard national interests encompassing security, prosperity, and the nation's dignity.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Russian sanctions, Balance policy, Thai government, National interests

บทนำ

จุดเริ่มต้นความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคสหภาพโซเวียตล่มสลาย ค.ศ. 1991 และเมื่อโซเวียตกำลังฟื้นฟูประเทศ บรรดาอดีตประเทศในโซเวียต หนึ่งในนั้น คือ ยูเครน ได้ดำเนินนโยบายการทูตด้วยสนธิสัญญาบูดาเปสต์ (ค.ศ. 1994) โดยส่งมอบอาวุธสงคราม จรวดมิสไซล์ โครงสร้างพื้นฐานด้านอาวุธนิวเคลียร์ ให้กับสหรัฐฯ สหราชอาณาจักร และรัสเซีย เพื่อแลกกับการที่มหาอำนาจทั้งสาม “ต้องเคารพความเป็นอิสระและอธิปไตยและพรมแดนที่มีอยู่ของยูเครน” ดังนั้นยูเครนนับตั้งแต่ประกาศเอกราชจากโซเวียตจนถึงปี ค.ศ. 2004 อยู่ในช่วงการพัฒนาประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ จึงยังไม่มี ความขัดแย้งกับรัสเซียเด่นชัด แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา หลายประเทศในยุโรปตะวันออกเข้า ร่วมเป็นสมาชิกนาโต้ ทำให้รัสเซียเกิดความหวาดระแวง จึงเริ่มนโยบายแทรกแซงทางการเมือง ภายในประเทศต่าง ๆ ที่เห็นเด่นชัด คือ กรณีการเลือกตั้งประธานาธิบดีของยูเครนในปี ค.ศ. 2004 โดยผู้ที่ได้รับชัยชนะ คือ นายวิกเตอร์ ยานูโควิช เพราะรัสเซียหนุนหลัง ส่งผลให้ ประชาชนชาวยูเครนออกมาประท้วง นำไปสู่การเลือกตั้งซ่อมและประกาศให้ นายวิกเตอร์ ยูช เชนโก เป็นฝ่ายมีชัย และดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในเวลาต่อมา ซึ่งบุคคลนี้มีส่วนสำคัญ ผลักดันให้ยูเครนเข้าเป็นสมาชิก นาโต้ จนได้รับสถานะ “ประเทศหุ้นส่วน” คือยังไม่ใช่สมาชิก นาโต้ แต่อาจได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในอนาคต และยังคงสถานะนี้มาจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและยูเครน จึงอยู่บนพื้นฐานของความหวาดระแวงนับแต่นั้นมา จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2013 เกิดการประท้วงครั้งใหญ่ทั่วประเทศยูเครน เนื่องจากนายวิกเตอร์ ยานูโควิช ปรับท่าทีเอาใจต่อรัสเซียอย่างเห็นได้ชัด สวนทางกับท่าทีในช่วงการเข้ารับตำแหน่ง ประธานาธิบดีระยะแรก ๆ และอีกเหตุการณ์ที่เป็นชนวนเหตุความขัดแย้งของสองประเทศให้

บานปลาย คือ ในช่วงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2014 กองทหารรัสเซียเข้าประชิดและควบคุมคาบสมุทร รัฐสภาไครเมียจึงมีมติให้แยกตัวจากยูเครนและเข้าร่วมกับรัสเซีย ทำให้รัสเซียผนวกไครเมียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศได้สำเร็จ นับเป็นครั้งเดียวที่พรมแดนของประเทศในยุโรปมีการเปลี่ยนแปลงโดยกองกำลังทหารตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 และแม้จะได้ไครเมียมาแล้ว รัสเซียก็ยังคงส่งกองกำลังรัสเซียประมาณ 40,000 นาย มาประจำการยังชายแดนตะวันออกของยูเครน เกิดการปะทะกันตามแนวชายแดนมาโดยตลอด จนนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงมินสค์ฉบับที่ 1 (Minsk I Agreement) และข้อตกลงมินสค์ฉบับที่ 2 (Minsk II Agreement) เพื่อยุติความรุนแรงแต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ สถานการณ์ความขัดแย้งยูเครน-รัสเซีย บานปลายครั้งใหญ่ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 หลังรัสเซียส่งทหารประมาณ 100,000 นาย มายังชายแดนยูเครนโดยใช้ข้ออ้างว่า เพื่อซ้อมรบทางทหาร และช่วงปลายเดือนมีคำสั่งถอนทหารออกไปบางส่วน แต่ยังเหลืออยู่อีกหลายหมื่นนาย ต่อมาในช่วงเดือนพฤศจิกายน รัสเซียนำกำลังทหาร 100,000 นาย พร้อมรถถังและยุทโธปกรณ์ มาประชิดชายแดนยูเครนอีกครั้ง จนหลายฝ่ายกังวลว่าจะเกิดสงครามขึ้นมาจริง ๆ (พีพีทีวีออนไลน์, 2565)

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 การเปิดฉากทำสงครามระหว่างทั้งสองประเทศเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นับได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่หลายประเทศทั่วโลกได้รับผลกระทบไม่มากนักน้อย ผลกระทบที่ว่ามีใช้ผลกระทบด้านสงคราม เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1-2 หรือสงครามเย็น เช่นในอดีต หากแต่เป็นผลกระทบด้านห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศชะลอตัว บางประเทศในทวีปยุโรป เศรษฐกิจภายในชะงักงัน ต้องรีบฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน ทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจโลกยังไม่ฟื้นตัวเท่าที่ควร ความร้ายแรงจากสงครามในครั้งนี้ นักวิชาการหลายสำนักได้ออกมาแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน อาทิเช่น

Lévesque and Chapman (2022) นักประวัติศาสตร์สงครามและศาสตราจารย์กิตติคุณ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้ให้สัมภาษณ์ในวารสาร The Conversation UK กล่าวว่า สถานการณ์การสู้รบระหว่างทั้งสองฝ่ายยังคงยืดเยื้อต่อไป แนวโน้มที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยอมแพ้เป็นเรื่องที่ยังไม่น่าจะเป็นไปได้ เมื่อวิเคราะห์จากสงครามหลายครั้งในอดีต บางทีปัจจัยที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งถึงคราวยุติ หรือคู่ขัดแย้งจะยอมหันหน้ามาเจรจากัน อาจมาจากแรงกดดันภายนอก เช่น นาโตยื่นมือเข้าไปแทรกแซงด้วยปฏิบัติการทางอากาศ แต่นั่นอาจจะสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจระยะยาวที่ยังไม่เห็นว่าฟื้นตัวขึ้นได้อย่างไร ยุโรปจะต้องเผชิญความยากลำบากด้านพลังงานต่อไป เกิดวิกฤตด้านอาหาร ความอดอยาก ซึ่งเลวร้ายมากกว่าสงครามที่กำลังดำเนินอยู่ขณะนี้

Morris (2022) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาสถานการณ์ทั่วโลก มหาวิทยาลัยออร์ฮุส ในเดนมาร์ก กล่าวว่า หากเปรียบเทียบระหว่างสงครามรัสเซีย-ยูเครน กับสงครามระหว่างอิรัก-อิหร่าน ในช่วงทศวรรษที่ 1980 ครั้งนั้น ซาตัตะวันตกเข้ามามีบทบาทในสมรภูมิเช่นเดียวกัน สิ่งที่เหมือนกันระหว่างสงครามทั้งสองครั้งนี้ คือ “มีสงครามตัวแทนเกิดขึ้นทับซ้อนอยู่” สหรัฐฯ และซาตัตะวันตกได้เข้าไปช่วยเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตัวเองใน

ประเทศคู่สงคราม ทั้งนี้เพราะสงครามไม่ว่าเกิดขึ้นที่ใด ย่อมส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานทั้งระบบ สงครามรัสเซีย-ยูเครน จึงกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของยุโรปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

Slantchev (2022) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเจรจาสงครามและยุติความขัดแย้ง มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานดิเอโก กล่าวว่า “เมื่อชาติตะวันตกตัดสินใจแล้วว่ายูเครนมีความสำคัญ ก็จะทำให้การสนับสนุนต่อไปจนถึงที่สุด ซึ่งนั่นหมายความว่า ชาวยูเครนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าพวกเขาจะหยุดความขัดแย้งครั้งนี้ลงเมื่อไหร่” แต่การกระทำดังกล่าวไม่ได้เป็นผลดีต่อประเทศใดเลย ไม่ว่าจะเป็นประเทศผู้สนับสนุน หรือประเทศคู่สงคราม เพราะผลกระทบด้านเศรษฐกิจจะฉุดรั้งให้ทุกประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องตกอยู่ในวังวนของการทำสงคราม การเรียกร้องอธิปไตยไม่สิ้นสุด และอย่าลืมนักรัสเซียเป็นมหาอำนาจด้านพลังงานของโลก เศรษฐกิจภายในของรัสเซียชะงักเพียงร้อยละ 2 แต่กลับส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของยุโรปมากกว่าร้อยละ 20

หลากหลายทัศนะของนักวิชาการ ล้วนมีมุมมองต่อสถานการณ์สงครามที่แสดงถึงความยืดเยื้อ ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก สภาวะสงครามตัวแทน ซึ่งเป็นสถานการณ์การเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐบาลหรือภาคประชาชน จำเป็นต้องต้องเรียนรู้ เตรียมรับมือ เพราะมิใช่เพียงสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสถานการณ์การเมืองโลกอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะคล้ายคลึงกัน การรู้เท่าทันจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับรัฐบาลไทยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้เหมาะสม ขณะที่ภาคประชาชนสามารถรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจได้อย่างรู้เท่าทัน โดยในบทความวิชาการนี้ จะกล่าวถึงปมความขัดแย้งหรือฉนวนเหตุของการเกิดสงครามผลกระทบต่อสังคมระหว่างประเทศในระบบการเมืองแบบหลายขั้วอำนาจ ความท้าทายของรัฐบาลไทยในการดำเนินนโยบายสมดุลในเวทีระหว่างประเทศ ศักยภาพของผู้นำประเทศไทยภายใต้การดำเนินนโยบายสมดุลภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน และแนวโน้มทิศทางการทูตของไทยภายใต้สถานการณ์การเมืองโลกยุคดิจิทัล ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ปมความขัดแย้งรัสเซีย-ยูเครน

สิ่งแรกที่เราควรเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ คือ ความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ประเทศหนึ่งประเทศใดที่มีความโดดเด่น โดยความโดดเด่นนี้ต้องสามารถเป็นจุดแข็งเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ เช่น ประเทศไทย มีภูมิศาสตร์ติดชายฝั่งทะเล 2 ด้าน ทั้งฝั่งอ่าวไทย ฝั่งอันดามันและช่องแคบมะละกา จึงเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก สามารถสร้างท่าเรือน้ำลึก เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อการขนส่งทางเรือนานาชาติ (คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ทางทะเล, 2563, น. 33) กลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่แห้งแล้ง แต่กลับมีทรัพยากรด้านพลังงานปิโตรเลียมมหาศาล ปัจจุบันหลายประเทศในตะวันออกกลาง ได้แก่ คูเวต อิหร่าน อิรัก กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

บาห์เรน และประเทศสมาชิกกลุ่มโอเปก หรือประเทศผู้ส่งออกน้ำมันรายใหญ่ของโลกทั้งหมด ต่างก็ใช้ช่องแคบฮอร์มุซเป็นเส้นทางหลักเพื่อส่งออกน้ำมันดิบไปยังตลาดโลก หรือประมาณ 21 ล้านบาร์เรลต่อวัน หรือคิดเป็นประมาณ 21 % ของการซื้อขายน้ำมันทั่วโลก (นรินทร์รัตน์ พรหมพิทักษ์, 2563) หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศหนึ่งมีความสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติของอีกประเทศหนึ่ง เช่น ในกรณีของยูเครน ด้วยภูมิศาสตร์ของประเทศที่เชื่อมต่อกับทวีปยุโรปผ่านประเทศโปแลนด์ ทำให้ยูเครนมีความสำคัญต่อรัสเซียทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง กล่าวคือ

ด้านเศรษฐกิจ ยูเครนตั้งอยู่ทางตะวันออกของทวีปยุโรป ชายแดนด้านตะวันออกติดรัสเซีย ในขณะที่ด้านตะวันตกติดกับประเทศในสหภาพยุโรป เช่น โปแลนด์ ฮังการี และโรมาเนีย ส่วนทางตอนใต้เป็นชายฝั่งทะเลดำ และทะเลอาซอฟ ด้วยทำเลที่ตั้งที่ยูเครนมีท่าเลอยู่ตรงกลางระหว่างรัสเซียกับทวีปยุโรป จึงเปรียบเสมือนรัฐกันชนและยังเป็นที่ตั้งของท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียเข้าสู่ทวีปยุโรป ถึงแม้ว่าปัจจุบันท่อส่งก๊าซที่ผ่านจากยูเครนจะลดความสำคัญลง เนื่องจากมีท่อส่งก๊าซแห่งใหม่ทางตอนเหนือ นอกจากนี้การที่ยูเครนมีชายฝั่งทะเลยาว 2,700 กิโลเมตร ทำให้ยูเครนมีความสำคัญอย่างมาก คือ เป็นทางออกสู่ทะเลที่สำคัญของรัสเซียสำหรับการขนส่งสินค้าไปยังภูมิภาคต่าง ๆ (Kinzer, 2022)

ด้านการเมือง ยูเครนมีทำเลที่ตั้งเป็นรัฐกันชนของรัสเซียต่อยุโรปและพันธมิตรของยุโรป ซึ่งการที่รัสเซียออกมาวิจารณ์ว่า “การขยายตัวของนาโตเป็นภัยคุกคามต่อรัสเซีย เช่นเดียวกัน การป้องกันพื้นที่ให้มีทหารนาโตมาตั้งกองกำลังในบริเวณหลังบ้าน คือ การป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงของประเทศ จึงห้ามมิให้ยูเครนเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหาร และนาโตไม่ควรพยายามสร้างเงื่อนไขให้ยูเครนเข้าร่วมทุกกรณี” (Anieri, 2015) สอดคล้องกับคำประกาศของประธานาธิบดีปูติน ในยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศฉบับใหม่ที่ระบุว่า สหรัฐอเมริกา เป็น “แหล่งที่มาหลักของภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัสเซีย” (Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union, 2023)

ฉะนั้น ปมความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนจนนำไปสู่สงครามยืดเยื้อตั้งแต่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 เป็นต้นมา กล่าวได้ว่า เพราะยูเครนเป็นประเทศที่มีความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ต่อรัสเซีย จากการกำหนดนโยบายต่างประเทศของยูเครน ที่ออกห่างรัสเซียของประธานาธิบดีโวลอดิเมียร์ เซเลนสกี ทั้งยังเอนเอียงไปทางมหาอำนาจตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา รวมถึงการแสดงออกถึงความต้องการเข้าร่วมนาโต เพื่อต่อต้านอำนาจของรัสเซีย ทำให้รัสเซียต้องแสดงอำนาจเหนือยูเครน เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคงปลอดภัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติ ผ่านภูมิรัฐศาสตร์จากยูเครนสู่มหาอำนาจตะวันตก

ผลกระทบต่อสังคมระหว่างประเทศในระบบการเมืองแบบหลายขั้วอำนาจ

การรวมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ในสังคมโลกระหว่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การสร้างกฎกติกาที่เป็นธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันได้ ตามแต่วัตถุประสงค์ที่แต่ละกลุ่มจะกำหนด

ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ จึงก่อเกิดเป็นระบบการเมืองหลายขั้วอำนาจ อาทิ ขั้วการเมืองที่มีประเทศมหาอำนาจโลกเป็นผู้นำ เช่น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย ขั้วการเมืองแบบรวมกลุ่มภายในภูมิภาค เช่น European Union: EU, ASEAN, OPEC, CIS ขั้วการเมืองแบบรวมกลุ่มระหว่างภูมิภาค เช่น United Nations: UN, NATO, BRICs, APEC, ASEM เป็นต้น ซึ่งขั้วอำนาจแต่ละระบบการเมืองจะผันแปรผลประโยชน์แห่งชาติ ตามสถานการณ์โลกที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลให้ยามใดที่สถานการณ์การเมืองโลกเกิดความตึงเครียด ขั้วอำนาจเหล่านี้ จะจับตามองและอาจสร้างขั้วอำนาจใหม่ขึ้นมาได้ตลอดเวลา เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของรัฐตนเองให้ได้มากที่สุด

หากแต่ในสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ครั้งนี้ เสมือนสงครามตัวแทนระลอกใหม่ระหว่างมหาอำนาจโลก คือ สหรัฐอเมริกาและรัสเซียโดยมียูเครนเป็นสมรภูมิประลองกำลังขนาดใหญ่ สิ่งที่น่ากังวล คือ ความยึดเยื้อของสถานการณ์สงคราม เพราะรัสเซียต้องการผนวกดินแดนบริเวณชายแดนยูเครนให้เป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย เพื่อปิดช่องทางการแทรกแซงความมั่นคงทางการทหารโดยสหรัฐอเมริกาในดินแดนยูเครน ขณะเดียวกันการกระทำดังกล่าวของรัสเซีย ถือเป็นการละเมิดอธิปไตยของรัฐอื่นโดยใช้อำลักรุกราน ซึ่งผิดหลักการการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ นานาประเทศจึงออกมาตอบโต้ ต่อด้านประณาม รวมถึงการคว่ำบาตรการกระทำของรัสเซียที่กระทำต่อยูเครน ฉะนั้น ขั้วอำนาจทั้งหลายในระบบการเมืองโลก จึงผลิตเปลี่ยนการจับกลุ่มขั้วอำนาจใหม่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน เพื่อมิให้เสียเปรียบหรือเพลี่ยงพล้ำในสถานการณ์การเมืองโลก ที่ยังไม่เห็นว่าทั้งรัสเซียและยูเครนจะมีชัยชนะตามเจตนารมณ์เดิมอย่างไร ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายภาพรวมผลกระทบที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

ด้านการเมือง

1. กลุ่มประเทศสนับสนุนสหรัฐอเมริกา

1.1 สหรัฐอเมริกาและนาโต้ มาตรา 5 ของนาโต้ ระบุว่า “การโจมตีสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่ง ถือเป็นการโจมตีสมาชิกทุกประเทศ” ซึ่งเป็นพันธกรณีที่มิผลผูกพันให้สมาชิกทุกประเทศจะต้องปกป้องซึ่งกันและกัน ทว่ายูเครนไม่ใช่สมาชิกของนาโต้ เสมือนเป็นความย้อนแย้งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา เพราะท่าทีของประธานาธิบดีไบเดน ได้ดำเนินการสั่งการให้ส่งความช่วยเหลือทางการทหารมากกว่า 35,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับตั้งแต่รัสเซียเปิดปฏิบัติการพิเศษทางทหารในยูเครน เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 เพื่อช่วยให้ยูเครนสามารถต้านทานการรุกรานจากรัสเซีย และในปี ค.ศ. 2023 ได้ประกาศแผนการสนับสนุนทางการทหารให้แก่ยูเครน ผ่านโครงการริเริ่มความช่วยเหลือด้านความมั่นคงยูเครนของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เพิ่มอีก 2,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนระบบเรดาร์สอดแนมทางอากาศ จรวดต่อต้านรถถัง และรถบรรทุกน้ำมัน ให้กองกำลังยูเครน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดปฏิบัติการโต้กลับกองทัพรัสเซีย จากการกระทำดังกล่าว จึงเป็นการยั่วยุให้รัสเซียตอบโต้ยูเครนด้วยความรุนแรง

เท่าทวีคูณ ทำให้สงครามยืดเยื้อ ส่งผลต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยจะชะลอตัวอีกยาวนาน โดยเฉพาะปัญหาด้านพลังงานซึ่งเป็นยุทธปัจจัยการผลิตที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในระบบห่วงโซ่อุปทาน (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2566)

1.2 สหภาพยุโรป เกิดผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ รัฐที่วางตนเป็นกลาง 2 รัฐ คือ ฟินแลนด์และสวีเดน ยอมละทิ้งบรรทัดฐานเดิม ทั้งยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกนาโต้ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 2022 เพื่อสนับสนุนการไม่ใช้กำลังทหารแทรกแซงกิจการภายในของยูเครนจากรัสเซีย และเป็นการปกป้องตนเองจากการถูกรุกรานของรัสเซีย ส่งผลให้ประเทศในสหภาพยุโรป ต้องมีมาตรการด้านพลังงานทดแทนอย่างเร่งด่วน เพื่อลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียและยูเครน เพราะผลกระทบด้านพลังงานส่งผลต่อต้นทุนการผลิตทั้งระบบในภาคเศรษฐกิจ และไทยจะได้รับผลกระทบทางตรงจากกรณีส่งสินค้าไปยังภูมิภาคยุโรป ทำให้ต้นทุนของไทยสูงขึ้นอาจจะแข่งขันได้ยากในภูมิภาคดังกล่าว ในทิศทางเดียวกัน ประเทศคู่ค้าสำคัญในภูมิภาคนี้อาจลดการนำเข้าจากไทย เพื่อประหยัดต้นทุนการขนส่งและเพิ่มการอุดหนุนสินค้าในภูมิภาคเดียวกันทดแทน (Liptak, 2022)

1.3 ฝรั่งเศส และเยอรมนี โดยนายตีแยรี มาตู และ นายเกออร์ก ชมิดท์ (2566) เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสและเอกอัครราชทูตเยอรมนีประจำประเทศไทย ได้เขียนบทความพิเศษในวาระครบรอบ 1 ปี การรุกรานยูเครนของรัสเซีย สรุปสาระสำคัญได้ว่า “สงครามยูเครนถูกนำเสนอว่าเป็นปฏิบัติการพิเศษ เพื่อปกป้องประชากรที่พูดภาษารัสเซีย 12 เดือนผ่านมา กองทัพรัสเซียยังคงละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและยังคงก่ออาชญากรรมสงครามต่อผู้คนที่ตนเองอ้างว่าต้องการปกป้อง ฝรั่งเศสและเยอรมนีรวมถึงประชาคมระหว่างประเทศ จะทำทุกอย่างเพื่อให้รัสเซียรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยเฉพาะในประเด็นความมั่นคงทางอาหาร ทั้งสองประเทศได้ตอบโต้การกล่าวอ้างของรัสเซียต่อกรณีการคว่ำบาตรจากนานาชาติ เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหารของผู้คนโดยเฉพาะในแอฟริกา 12 เดือนผ่านมา ความจริงที่ปรากฏคือ การคว่ำบาตรไม่ได้เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและประเทศตะวันตกแต่อย่างใด กลุ่มประเทศตะวันตกเป็นผู้ดำเนินโครงการที่เป็นรูปธรรมเพื่อต่อสู้กับผลกระทบจากสงครามการรุกรานของรัสเซียที่สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประเทศที่เปราะบางที่สุด โดยเฉพาะในด้านอาหารและพลังงาน ด้วยการสนับสนุนของสหภาพยุโรป ทำให้ยูเครนสามารถส่งออกธัญพืชไปยังทวีปแอฟริกาได้ ในขณะที่รัสเซียก็ยังคงนำประเด็นความมั่นคงทางอาหารมาใช้ประโยชน์เพื่อขู่กรรโชกทางการเมือง และให้ความร่วมมือเพียงเล็กน้อยในการดำเนินการตามข้อริเริ่มว่าด้วยการขนส่งธัญพืชในพื้นที่ทะเลดำ (Black sea grain initiative) ในขณะที่ฝรั่งเศสและเยอรมนีได้เพิ่มเงินบริจาคให้แก่โครงการอาหารโลก (World Food Programme) ทั้งการบริจาคในรูปแบบต่างฝ่ายต่างบริจาคและในรูปแบบทวิภาคี และไทยจะได้รับผลกระทบทางอ้อม คือ ราคาวัตถุดิบบางชนิดที่นำเข้าจากฝรั่งเศส เยอรมัน จะมีต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นจากราคาพลังงานการขนส่ง มิใช่จากกรณีความมั่นคงทางอาหารของประเทศพหุภาคีต่อรัสเซีย

2. กลุ่มประเทศสนับสนุนสหพันธรัฐรัสเซีย

2.1 จีน จากกรณีสงครามครั้งนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนแน่นแฟ้น จากการที่รัสเซียต้องพึ่งพาจีนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ท่าทีของจีนก็ไม่ได้สนับสนุนรัสเซียอย่างชัดเจนและเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ต่อต้านการกระทำของรัสเซียอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน (ไทย พีบีเอส, 2566)

2.2 อินเดีย เป็นชาติที่ดำเนินนโยบายการต่างประเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ที่กล่าวชัดเจนว่า “จะยืนยันว่าอะไรที่เป็นการสร้างสรรค์ อินเดียจะเข้าร่วม แต่จะไม่ร่วมมือกับกิจกรรมที่เป็นทางลบหรือเผชิญหน้ากับอีกขั้วอำนาจโดยเฉพาะจีน” ฉะนั้น อินเดียจึงไม่ประณามรัสเซียในการบุกยูเครน ขณะที่การเป็นสมาชิกของกลุ่ม QUAD ที่ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และอินเดีย ที่เราอาจเรียกว่าจตุรมิตร ทำให้อินเดียยังคงได้รับสิทธิประโยชน์ (GSP) ในการส่งสินค้าไปขายยังสหรัฐอเมริกา ได้เท่า ๆ กับที่อินเดีย สามารถซื้อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียในราคาถูกมาใช้พัฒนาประเทศ และส่งขายต่อเอากำไรได้ (สยามรัฐออนไลน์, 2565)

2.3 เกาหลีเหนือ ซีเรีย เบลารุส มาลี นิการา กัว และเอริเทรีย พันมิตรเหนียวแน่นของรัสเซีย จากกรณีการลงมติต่อต้านการรุกรานของรัสเซียต่อยูเครนในการประชุมของสหประชาชาติหลายต่อหลายครั้ง พันมิตรเหล่านี้จะออกเสียงต่อต้านมติของสหประชาชาติทุกครั้ง (United Nations, 2023)

2.4 เวียดนามและลาว จากกรณีการลงมติต่อต้านการรุกรานของรัสเซียต่อยูเครนในการประชุมของสหประชาชาติหลายต่อหลายครั้ง ทั้งสองประเทศตัดสินใจ “งดออกเสียง” ทุกครั้ง เพราะ “เกรงใจรัสเซีย” อันเป็นแนวทางเดียวกับจีนและอินเดียที่งดออกเสียงเช่นกัน (Saha, 2022)

ด้านเศรษฐกิจมหภาค

1. กลุ่มพลังงาน ความตึงเครียดของสถานการณ์ในยูเครนส่งผลกระทบต่อตลาดพลังงานตั้งแต่ช่วงแรก ๆ ของเหตุการณ์ และมีแนวโน้มปรับราคาเพิ่มสูงขึ้นจากมาตรการการคว่ำบาตรรัสเซียหรือการตอบโต้จากรัสเซีย ส่งผลกระทบต่อการผลิตของโลกทำให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยุโรป เพราะนำเข้าพลังงานจากรัสเซียเป็นหลัก โดยตัวเลขจาก European Union และ OPEC ระบุว่ากลุ่มประเทศยุโรปนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากรัสเซีย 155 พันล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็น 37.5 % ของการบริโภคทั้งหมด และนำเข้าน้ำมันดิบจากรัสเซีย 2.44 ล้านบาร์เรลต่อวัน หรือคิดเป็น 19.6 % ของการบริโภคน้ำมันทั้งหมด วิจัยกรุงศรีใช้แบบจำลองเศรษฐกิจ ประเมินผลกระทบจากการหายไปของปริมาณน้ำมัน พบว่า หากอุปทานน้ำมันโลกหายไป 1 ล้านบาร์เรลต่อวัน (คิดเป็นประมาณ 1 % ของการผลิตโลกทั้งหมด) จะทำให้ราคาน้ำมันดิบสูงขึ้น 7.5 % ในช่วง 1-2 ไตรมาสแรก หลังจากนั้นราคาน้ำมันที่สูงขึ้นทำให้ความต้องการใช้น้ำมันลดลง ในขณะที่ผู้ผลิตน้ำมันมี

แรงจูงใจที่จะเพิ่มกำลังการผลิต ดังนั้น ในระยะยาวราคาน้ำมันจึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประมาณ 4 % (รชฎ เลียงจันทร์, 2565)

2. กลุ่มตลาดเงิน-ตลาดทุน ความเสี่ยงในตลาดการเงินพุ่งสูงขึ้น ซึ่งวัดจาก CBOE Volatility Index (VIX) โดยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 ระดับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจากระดับ 15 เป็นระดับ 36 ซึ่งใกล้เคียงกับช่วงที่เกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี ค.ศ. 1990 ทำให้นักลงทุนเทขายสินทรัพย์เสี่ยงเพื่อลดการขาดทุน และปรับเงินลงทุนมายังสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำมากขึ้น ซึ่ง บลจ.ยูโอบี ได้แสดงความคิดเห็นว่า “หากสงครามยืดเยื้อ เพราะนาโต้ อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการเผชิญหน้าทางการทหาร และรัสเซียตอบโต้โดยการลดการส่งออกพลังงานหรือมีการแทรกแซงจะทำให้ราคาพลังงานพุ่งสูงขึ้นจากระดับที่สูงอยู่แล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อตลาดเงิน - ตลาดทุน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว” (จาวรรรณ เอี่ยมยิ่งพานิช, 2565)

3. กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก-นิกเกิล-อะลูมิเนียม ปัญหาความยืดเยื้อจากสงครามและการคว่ำบาตรรัสเซีย ทำให้อุตสาหกรรมเหล็กโลกได้รับผลกระทบทั้งในด้านราคาและปริมาณการส่งออก เนื่องจากในปี ค.ศ. 2022 รัสเซียและยูเครนมีกำลังการผลิตรวมกันสูงถึง 58 ล้านตันต่อปี ในด้านราคาเหล็กปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากทั้งสองประเทศลดปริมาณการส่งออก ทำให้ราคาเหล็ก เช่น ในตลาดยุโรป ปรับตัวสูงขึ้น จาก 843 เป็น 1,100 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) นอกจากนี้ รัสเซียเป็นผู้ส่งออก นิกเกิลชนิดที่ใช้ผลิตเหล็ก บรรจุภัณฑ์จากกระป๋อง และแบตเตอรี่สำหรับรถยนต์ไฟฟ้า รัสเซียซึ่งมีกำลังการผลิตอะลูมิเนียมและนิกเกิล คิดเป็น 6 % ของตลาดโลก ราคานิกเกิล ค.ศ. 2022 ปรับตัวสูงขึ้นจาก 25,020 เป็น 25,170 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน และในปี ค.ศ. 2023 อาจเพิ่มสูงขึ้นเป็น 28,185 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน (อินเวสติง, 2565) ขณะที่ราคาอะลูมิเนียม ค.ศ. 2022 ราคา 2,595 ดอลลาร์ต่อตัน ปรับตัวสูงขึ้นเฉลี่ย 3,125 ดอลลาร์ต่อตัน ในปี ค.ศ. 2023 (การเงินธนาคาร, 2566)

4. กลุ่มภาคการเกษตร (แม่ปุ๋ย) รัสเซียเป็นผู้ส่งออกปุ๋ยเกือบ 1 ใน 5 ของโลก ในปี ค.ศ. 2021 มีสัดส่วนการส่งออกธาตุอาหาร 3 ชนิด คือ ไนโตรเจน, ฟอสเฟส, โพแทช จากมาตรการคว่ำบาตรทำให้รัสเซียหยุดผลิตและงดการส่งออกทันที ภาวะดังกล่าวทำให้ประเทศที่มีอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่ เช่น บราซิล สหรัฐอเมริกา และแอฟริกาใต้ อินเดีย จะประสบปัญหาหาปุ๋ยที่จำเป็นต่อการเพาะปลูกมาใช้ในภาคการเกษตรของประเทศตนเอง และทำให้สินค้าทางการเกษตรอื่น ๆ จะยังมีราคาสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรไม่สามารถแบกรับภาระราคาต้นทุนและอาจลดการเพาะปลูกเพื่อให้อายุทุนมากที่สุด (นรินทร์ ทุนไพบูลย์, 2566)

5. กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร (ข้าวสาลี) ผลกระทบจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน ทำให้พื้นที่การผลิตข้าวสาลีเสียหาย ไม่สามารถเพาะปลูกและส่งออกได้ ซึ่งทั้งสองประเทศมีมูลค่าการส่งออกข้าวสาลีรวมกัน ประมาณ 25 - 30 % ของมูลค่าการค้าข้าวสาลีทั่วโลก ทั้งนี้นับแต่เกิดสงครามราคาข้าวสาลีปรับจาก 800 ดอลลาร์เป็น 1,240 ดอลลาร์ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ราคาอาหารทั่วโลกปรับตัวสูงขึ้น เกิดวิกฤตการณ์ขาดแคลนอาหารในบางประเทศ (โพสต์ทูเดย์, 2565)

ด้านเศรษฐกิจจุลภาคและด้านสังคมต่อประเทศไทย

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจุลภาค ความผันผวนด้านพลังงานโลก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคในระดับจุลภาคของไทยได้รับผลกระทบ อาทิ การส่งออกสินค้าไปยังภูมิภาคยุโรป โดยประเทศไทยมีส่วนการส่งออกไปรัสเซียเพียง 0.4 % แต่ส่งออกไปสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรรวมกันมากถึง 10.4 % ในขณะที่ ภาคการท่องเที่ยว ในปี ค.ศ. 2021 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไทย 554,078 คน ในจำนวนนี้ 58.7 % เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากยุโรป โดย 12.3 % มาจากรัสเซีย ซึ่งนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออกและอาเซียนที่เคยเป็นตลาดหลักของไทยมาท่องเที่ยวเพียง 12 % จากผลกระทบด้านราคาพลังงาน ส่งผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว และโลจิสติกส์การขนส่งทั้งระบบ จะเห็นว่า หากวิกฤติในยูเครนลุกลามกลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจในยุโรปก็อาจจะกระทบต่อการส่งออกและการท่องเที่ยวของไทยได้ (ธนาคารกสิกรไทย, 2565)

2. ผลกระทบด้านสังคม แนวโน้มความยืดเยื้อจากสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน กำลังดำเนินไปเรื่อย ๆ ทั้งรัสเซียและยูเครนมิใช่ประเทศคู่ทวีภาคีที่มีความสำคัญต่อไทยมากนัก การปรับตัวเพื่อรับมือด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ ปัจจัยที่สำคัญ คือ การจัดตั้งรัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้ง ในขณะที่ปัจจัยภายนอกประเทศ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากนัก อาจจะมีความเสี่ยง หากนาโตประกาศเข้าร่วมกับยูเครนเพื่อทำสงครามต่อต้านรัสเซีย ทั้งนี้ ผลกระทบด้านสังคมที่สำคัญ คือ 1) ความพร้อมเชิงนโยบายของภาครัฐ เพื่อรับมือความผันผวนด้านราคาพลังงานในตลาดโลก ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศไทยทั้งระบบ 2) ความพร้อมในระดับพฤติกรรมของประชาชน เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงด้านราคาที่สูงขึ้นของสินค้าอุปโภคบริโภค (Neuman & Hurt, 2023)

ความท้าทายของรัฐบาลไทยสู่ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายสมดุลในเวทีระหว่างประเทศ

สถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ยังคงดำเนินต่อไปและยังไม่มีท่าทีว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ขณะที่ผลกระทบต่อประชาคมโลกในด้านเศรษฐกิจนับเป็นความท้าทายของหลาย ๆ รัฐบาลทั่วโลก จะต้องบริหารประเทศท่ามกลางสถานการณ์ไม่แน่นอน เพราะนั่นหมายถึงผลประโยชน์แห่งชาติด้านความอยู่รอดของรัฐและความกินดีอยู่ดีของประชาชนภายในประเทศเป็นเดิมพัน ขณะที่หลายประเทศกำลังเผชิญวิกฤตการณ์การบริหารประเทศ ทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ อันสืบเนื่องจากสงครามที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนี้ ประเทศไทยก็กำลังเผชิญวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเช่นเดียวกันนับตั้งแต่มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) ให้ถือวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) เป็นวันยุบสภา ซึ่งกำหนดให้ กกต. ต้องออกประกาศกำหนดวันเลือกตั้งและวันรับสมัคร ส.ส. ภายในวันที่ 25 มีนาคม เป็นอย่างช้า และได้มีการกำหนดให้วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 (ค.ศ. 2023) เป็นวันเลือกตั้ง (พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร, 2566) ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสออกมาใช้สิทธิ

เลือกตั้งอีกครั้ง หลังจากที่เกิดสถานการณ์การเลือกตั้งเพื่อสืบทอดอำนาจมาแล้วก่อนหน้านี้ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่การเลือกตั้งอันเป็นการคืนอำนาจให้แก่ประชาชนตามหลักการของประชาธิปไตย และไม่ว่าพรรคใดจะเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ ล้วนต้องเผชิญกับสถานการณ์คุกรุ่นในเวทีระหว่างประเทศจากสงครามรัสเซีย-ยูเครนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัจจัยท้าทายศักยภาพความสามารถการบริหารประเทศของรัฐบาลใหม่ด้านเศรษฐกิจ คือ สิ่งที่ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่ารอคอย ซึ่งหมายถึงความสามารถในด้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อสถานการณ์สงครามฯ เพื่อให้ประเทศไทยอยู่ในเวทีโลกอย่างสมเกียรติภูมิ ทั้งยังได้ประโยชน์ในทุกด้านอย่างเท่าเทียมจากทุกขั้วอำนาจทั้งพหุภาคีและทวิภาคี

การดำเนินบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศหลังจากนี้ รัฐบาลไทยในอนาคตจะต้องมองทิศทางกระแสลมสอดคล้องกับความเป็นจริง การที่ไทยมีจุดยืนที่ชัดเจน คือ ยุทธศาสตร์การนำพาประเทศไทยให้รอดพ้นจากการถูกดึงเข้าสู่ขั้วอำนาจที่ต้องการโค่นรัสเซีย คำถามคือ จุดยืนที่ชัดเจน คือ อะไร? ในสถานการณ์เช่นนี้ ความชัดเจน คือ ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุล (Balance foreign policy) ซึ่งการดำเนินนโยบายแบบสมดุลนี้ หมายรวมถึง การใช้เครื่องมือทางการทูตอย่างสร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้งกับประเทศคู่สงคราม (กรณีนี้หมายถึงรัสเซียและยูเครน) รวมถึง ขั้วอำนาจทั้งหลายที่สนับสนุนประเทศคู่สงครามอย่างเปิดเผย ทั้งยังไม่สนับสนุนการรุกรานอธิปไตยของประเทศอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจากกรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งเริ่มปะทุตั้งแต่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 รัฐบาลไทยในขณะนั้นมีได้หนึ่งนอใจ ได้ดำเนินยุทธศาสตร์นโยบายสมดุล ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพึ่งพาตนเอง กล่าวคือ รัฐบาลไทยได้ประสานกับสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอร์ซอ ประเทศโปแลนด์ เพื่อให้ความช่วยเหลือคนไทยในยูเครน โดยออกประกาศ เรื่องการดูแลคนไทยในยูเครนในสถานการณ์ฉุกเฉิน ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 กล่าวว่า ขณะนี้ได้เร่งประเมินสถานการณ์และดำเนินการที่เหมาะสมในการดูแลความปลอดภัยของคนไทยในยูเครน จำนวน 253 คน ร่วมกับนายจ้างในเมืองต่าง ๆ โดยตรง โดยมีการตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือคนไทยในยูเครน ณ เมืองลวิฟ” เพื่อเป็นที่พักชั่วคราวของคนไทยจากพื้นที่เสี่ยงภัย และเป็นศูนย์ประสานงานกับฝ่ายยูเครนในการช่วยเหลือคนไทย สำหรับเดินทางกลับประเทศโดยเครื่องบินหรือกลับที่อยู่อาศัย ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความปลอดภัย ณ ขณะนั้น (รัฐบาลไทย, 2565)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ธรรม กล่าวคือ รัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมให้แก่ยูเครน โดยมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผ่านสภาทนายความโปแลนด์ไปยังสภาทนายความยูเครนแล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ได้แก่

1. เดือนเมษายน ค.ศ. 2022 รัฐบาลไทยได้บริจาคสิ่งของ อาทิ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็กเล็ก ผลิตภัณฑ์ด้านสุขอนามัย เวชภัณฑ์ และเครื่องปฐมพยาบาล ในวงเงิน 2 ล้านบาท

2. เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2022 รัฐบาลไทยร่วมกับเอกชนไทยในโปแลนด์บริจาคเงินรวม 1.4 ล้านบาท เพื่อนำไปจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อส่งต่อให้สภาภาษาดูเครนนำไปใช้ประโยชน์

3. เดือนมกราคม ค.ศ. 2023 กระทรวงการต่างประเทศได้มอบหมายให้นายรัฐพงศ์ สุวรรณภักดี อุปทูตรักษาการแทนเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอร์ซอ และ Ms. Katarzyna Mikolajczyk ผู้อำนวยการใหญ่สภาภาษาโปแลนด์ ร่วมลงนามในความตกลงการบริจาคเงิน จำนวน 5 ล้านบาท ในนามรัฐบาลไทยผ่านสภาภาษาโปแลนด์ เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ยูเครน ณ สำนักงานใหญ่สภาภาษาโปแลนด์ กรุงวอร์ซอ ทั้งนี้ สภาภาษาโปแลนด์จะนำเงินช่วยเหลือดังกล่าวไปจัดซื้อเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (Power Generators) เพื่อส่งมอบให้สภาภาษาดูเครน นำไปติดตั้งให้ประชาชนกรุงเคียฟได้ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากขณะนี้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าเป็นสิ่งของบรรเทาทุกข์ที่เป็นอย่างมากในยูเครน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565ก)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเคารพหลักอธิปไตย กล่าวคือ รัฐบาลไทยแถลงการณ์แสดงท่าทีในทุกเวที สนับสนุนให้มีการเจรจาเพื่อหาข้อยุติสงครามโดยสันติวิธี โดยใช้กลไกขององค์กรสหประชาชาติหรือกลไกที่ยอมรับร่วมกันเป็นทางออก ไม่สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และไม่สนับสนุนการใช้กำลังทางทหารแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น (สุทธิชัย หยุ่น, 2566)

ฉะนั้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุลของไทย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ การจัดการแก้ไขปัญหา สืบเนื่องจากสงครามที่ส่งผลกระทบต่อคนไทยในประเทศคู่สงคราม นับเป็นสิ่งแรกที่รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญ ในลำดับถัดมา คือ การให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรมทุกรูปแบบ และการวางตนเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ยังคงยึดถือหลักการไม่รุกรานอธิปไตยรวมถึงไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่น เพื่อดำรงตนไม่เป็นปฏิปักษ์กับชั่วอำนาจใดทั้งสิ้น เพราะไทยเป็นประเทศเล็กที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติด้านความความอยู่รอดของรัฐเป็นสำคัญ

ศักยภาพของผู้นำประเทศไทยภายใต้การดำเนินนโยบายสมดุลภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน

จากการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุลของไทย กรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครน ไม่เพียงแต่ในเวทีระหว่างประเทศที่ไทยต้องยืนหยัดเพื่อรักษาสันติภาพและผลประโยชน์แห่งชาติด้านความอยู่รอดของรัฐและความกินดีอยู่ดีของประชาชน หากแต่ในการทูตภายในภูมิภาคไทยเองยังต้องดำเนินนโยบายสมดุลจากภายในประเทศสู่ภูมิภาคอาเซียนเช่นเดียวกัน ทั้งนี้พิจารณาได้จาก รัฐมนตรีต่างประเทศไทยประจำอาเซียน ได้มีถ้อยแถลงการณ์ต่อสถานการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ว่า “ขอให้ทุกฝ่ายใช้การหารือในทุกช่องทาง เพื่อแสวงหาการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ” (สำนักงานเลขาธิการความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง จีน, 2565) นอกจากนี้ ท่าทีล่าสุด

ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่แสดงออกต่อกรณีครบรอบ 1 ปี สงครามรัสเซีย-ยูเครน ได้มีการลงนามใน การประชุมฉุกเฉินสมัยพิเศษ ครั้งที่ 11 ณ สำนักงานใหญ่ของสหประชาชาติในนครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2023 สมาชิกสหประชาชาติลงมติอีกครั้งเพื่อเรียกร้องให้รัสเซียถอนตัวออกจากยูเครน เสียงที่เห็นด้วยคือ 141 ต่อเสียงค้าน 7 เสียงที่ “งดออกเสียง” อยู่ที่ 32 ชาติ โดยรัฐบาลไทยตัดสินใจลงคะแนนสนับสนุนข้อมตินี้ ซึ่งลงมติทางเดียวกับประเทศอาเซียนอีก 7 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน สิงคโปร์ กัมพูชาและเมียนมา

ในการประชุมฉุกเฉินสมัยพิเศษ ครั้งที่ 11 นายสุรียา จินดาวงษ์ เอกอัครราชทูตและผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ได้กล่าวคำอธิบายถึงเหตุผลในการลงคะแนนของไทยครั้งนี้มีความสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ประเทศไทยยืนหยัดแน่วแน่ต่อกฎบัตรสหประชาชาติ ทั้งในตัวอักษรและในจิตวิญญาณ รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องยึดมั่นในหลักปฏิบัติอันเป็นมาตรฐานของนานาชาติอารยประเทศ

ประการที่ 2 ประเทศไทยยึดมั่นในสิทธิของประชาชนต่อการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันเป็นสากลและไม่อาจต่อรองได้ ข้อพิจารณาในมนุษยธรรมจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือการเลือกปฏิบัติ

ประการที่ 3 ประเทศไทยขอเรียกร้องให้สหประชาชาติดำเนินความพยายามในเรื่องการทูตเชิงป้องกันอย่างเต็มที่และทำให้ดีที่สุด เพื่อปกป้องพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนทั่วโลก และไม่ปล่อยให้อันเป็นส่วนหนึ่งของละครเกี่ยวกับศีลธรรมที่เปลี่ยนสถานการณ์อันซับซ้อนอย่างยิ่ง ให้กลายเป็นเพียงเรื่องของความดีและความชั่ว ตามด้วยการขึ้นเวทีและการประณาม

ประการที่ 4 ประเทศไทยขอให้ทุกประเทศใช้ความพยายามอย่างถึงที่สุด เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการเจรจาพูดคุยเพื่อยุติข้อพิพาท เพราะเมื่อมันปะทุขึ้นแล้ว เราจะต้องไม่เติมน้ำมันเข้าไปในกองไฟ ความพยายามทั้งหมดของสหประชาชาติควรมุ่งเน้นไปที่ “การไม่กระทำให้เกิดอันตราย” ดังคำปฏิญาณของฮิปปોકเรติส

ประการที่ 5 ประเทศไทยได้กล่าวว่า ในวันครบรอบ 1 ปีของสงครามยูเครน เราเรียกร้องให้ชาติสมาชิกขององค์กรอันทรงเกียรตินี้ทำสิ่งที่ถูกต้องต่อโลกโดยรวม และเพื่อคนกว่า 8 พันล้านคน ที่เป็นเพียงผู้ไม่มีส่วนรับรู้ต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น แต่ต้องแบกรับผลกระทบจากสงครามในหนทางที่ต่างกันไป เพื่อให้กระบวนการสันติภาพได้เริ่มต้น เราต้องพยายามที่จะเข้าใจถึงต้นตอของความขัดแย้ง บนพื้นฐานของความเป็นจริงและไม่มองอย่างคับแคบ และหลีกเลี่ยงความคิดเห็นเพียงในเชิงอำนาจและศีลธรรม โลกนี้กว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์เพียงพอสำหรับประเทศที่มีอุดมการณ์และรูปแบบการเมืองการปกครองที่หลากหลายจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ถ้าเราเรียนรู้ที่จะเคารพความแตกต่างและสถานภาพในการดำรงอยู่

ประการที่ 6 ประเทศไทยไม่สนับสนุนให้มีอาวุธเพิ่มขึ้นจะทำให้การต่อสู้ยิ่งรุนแรงขึ้น ยิ่งการต่อสู้ย่ำแย่ลง ผู้คนก็ทุกข์ทรมานมากขึ้นเท่านั้น การคว่ำบาตรที่เพิ่มขึ้นก็จะยิ่งทำให้ความ

เจ็บปวดของผู้คนรุนแรงขึ้น และมันไม่เคยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง การประณามก็ได้ส่งผลในการสร้างน้ำหนักเชิงบวกต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการปฏิบัติ

ประการที่ 7 ประเทศไทยเรียกร้องให้ทุกฝ่ายยกระดับความพยายามทางการทูต เพื่อให้เกิดการเจรจาที่จะนำไปสู่ทางออกสำหรับความขัดแย้งในยูเครน สงครามในยูเครนเป็นความท้าทายที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และยังเป็นอันตรายอย่างที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อภูมิรัฐศาสตร์ การเงินการคลัง เศรษฐกิจ ความมั่นคง และต่อสมดุลของโลกในภาพรวม

ประการที่ 8 ประเทศไทยได้กล่าวว่า การทูต คือ การต่อยอดให้สงครามยืดเยื้อต่อไป ในอีกรูปแบบหนึ่ง สงครามไม่อาจยุติลงได้ด้วยการส่งมอบอาวุธที่ร้ายแรงยิ่งกว่า มันจะไม่ยุติลง เว้นแต่จะเป็นการทำลายล้างและการล้มตายของผู้คนทั้งหมด ซึ่งเป็นเพียงจุดประสงค์และตัวเลือกเดียวเท่านั้นที่มีอยู่ สงครามสามารถยุติลงได้จากการหาข้อตกลงและการเจรจาด้วยการยึดแนวทางที่ทำให้เกิดผลขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงแค่แนวคิดในเชิงอุดมคติ และไม่ใช่แนวคิดที่ว่าผู้ชนะจะต้องได้ทุกอย่าง (มติชนออนไลน์, 2566)

ถ้อยแถลงทั้ง 8 ประการข้างต้น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนของไทยตามแนวทางนโยบายต่างประเทศอย่างสมดุล ซึ่งสะท้อนให้เห็นศักยภาพของประเทศไทยในขณะปี ค.ศ. 2022-2023 ก่อนที่จะมีรัฐบาลจากการเลือกตั้ง การดำเนินนโยบายอย่างสมดุลแตกต่างจากการดำเนินนโยบายไม่ถ่วง ซึ่งบ่อยครั้งที่ผู้นำไทยเลือกใช้ในสถานการณ์ที่ล่อแหลมจึงจำเป็นต้องพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสทางรอดสำหรับไทย ถึงแม้ว่าเวทีอาเซียนจะเป็นการทูตภายในภูมิภาค แต่การที่หลายประเทศในอาเซียนออกเสียงสนับสนุนมติข้างมากในการสนับสนุนยูเครน ย่อมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มประเทศที่ออกเสียงสนับสนุนยูเครนในอาเซียนย่อมมองการดำเนินนโยบายอย่างสมดุลในทิศทางเดียวกัน คือ สนับสนุนการไม่รุกรานอธิปไตยประเทศอื่น ด้วยการสนับสนุนให้รัสเซียถอนทหารออกจากยูเครน อันจะนำไปสู่การแสวงหาหนทางในการเจรจาอย่างสันติวิธี ซึ่งเป็นสันติภาพที่หลายฝ่ายเฝ้ารอคอย เพื่อลดความตึงเครียดจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศขณะนี้ให้ลดน้อยลง ซึ่งเป็นบทบาทการทูตของไทยในทุกเวทีที่สามารถทำได้ดีในขณะนี้

แนวโน้มทิศทางการทูตของไทยภายใต้สถานการณ์การเมืองโลกยุคดิจิทัล

กระทรวงการต่างประเทศ (2565ข) มีนโยบายการต่างประเทศว่าด้วย “คำแถลงการณ์ของคณะรัฐมนตรี ข้อ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก สมัยของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี” ได้กล่าวถึงการสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ข้อแรก คือ การสร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในภูมิภาคและสังคมระหว่างประเทศ โดยการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ อย่างสมดุล และมีเสถียรภาพบนพื้นฐานของหลักการการไว้เนื้อเชื่อใจกัน การเคารพซึ่งกันและกัน และการสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน เน้นย้ำความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริม

บทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในประชาคมโลก รวมทั้งมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ

ข้อสอง คือ การเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะภายใต้การเป็นประธานอาเซียนของไทย ผลักดันให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่ทวิภาคี เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวคิด “ร่วมมือ ร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน” และเป็นแกนกลางของอาเซียนในการสนับสนุนให้เกิดสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนในภูมิภาค

ข้อสาม คือ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแสวงหาโอกาสทางการค้า การลงทุน องค์ความรู้และนวัตกรรม กับประเทศที่มีศักยภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก อาทิ ยุโรป ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ ฯลฯ สนับสนุนการขยายธุรกิจในสาขาที่ผู้ประกอบการไทยมีศักยภาพ ส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมของไทยด้วยการส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างการรับรู้ที่กว้างขวางมากขึ้นในเวทีโลก

ข้อสี่ คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคง เพื่อรับมือกับภัยความมั่นคงในรูปแบบใหม่ อาทิ ความมั่นคงทางไซเบอร์ การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ ความมั่นคงปลอดภัยทางทะเล การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ และปัญหาข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยและความมั่นคงของมนุษย์

ข้อห้า คือ การขับเคลื่อนงานการทูตเชิงรุกเพื่อประชาชน เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ ส่งเสริมบทบาทของชุมชนไทยในการร่วมเชิดชูผลประโยชน์ของไทยในต่างประเทศ

จากเอกสารรายงานของกระทรวงการต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนของประเทศไทยในการดำเนินต่างประเทศแบบสมดุล เพื่อรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของไทยต่อประเทศอื่น ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งการดำเนินนโยบายแบบสมดุลนี้จะกลายเป็นทิศทางการทูตของไทยในเวทีระหว่างประเทศทุกระดับ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเล็กที่ต้องพึ่งพาและพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี จึงไม่อาจดำเนินนโยบายแบบโดดเดี่ยวได้ การทูตของรัฐบาลไทยจึงต้องระมัดระวังในการลงมติเห็นชอบหรือไม่ชอบ ตลอดจนการแสดงจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจนต่อประชาคมโลกในเวทีของสหประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลไทยต้องยึดมั่นในการแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง กับบรรดาประเทศมหาอำนาจ เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักการไม่รุกรานอธิปไตยสร้างการมีอิทธิพลเหนือดินแดนอื่น ผ่านการแทรกแซงกิจการภายในหรือการคว่ำบาตรทุกรูปแบบ

อีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมระหว่างประเทศยุคดิจิทัล คือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของมหาอำนาจโลกผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อสร้างความได้เปรียบ ความเป็นผู้นำทางการเมืองโลก เช่น สหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย ฯลฯ ต่างนำเสนอนโยบายต่างประเทศผ่านสื่อ

สมัยใหม่ ทำให้เรารับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะอย่างง่ายดาย ไม่มีการปกปิดเป็นเอกสารลับเช่นในอดีต เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างด้วยข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย รัฐบาลไทยควรเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจอย่างทันทั่วทั้งที่โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศของรัสเซีย ซึ่งเป็นมหาอำนาจที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมจากไทยมากนัก เพื่อตระหนักถึงข้ออำนาจโลกที่ทรงอิทธิพลในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

สถานการณ์ความขัดแย้งในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ จากหลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมานับครั้งไม่ถ้วน ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีข้อพิพาทด้านดินแดน สงครามแบ่งแยกดินแดน ข้อพิพาทด้านชาติพันธุ์จนกลายเป็นสงครามกลางเมือง ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้ ล้วนมีปัจจัยแทรกแซง คือ สงครามตัวแทนของประเทมหาอำนาจในระบบการเมืองหลายขั้วอำนาจทั้งสิ้น ผลกระทบที่ตามมา คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ เศรษฐกิจโลกชะลอตัว ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในของประเทศที่เกี่ยวข้องชะลอตัวตามอย่างเลวร้ายที่สุด ระบบเศรษฐกิจภายในของประเทศที่เกี่ยวข้องอาจจะพังทลาย เช่น กรณีของประเทศที่เกิดสงคราม ประชาชนอดอยาก ล้มตาย ไร้บ้าน ต้องอพยพโยกย้ายไปประเทศที่สามเพื่อความปลอดภัย ฉะนั้น ในสถานการณ์เช่นนี้ การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจึงยากจะเกิดขึ้น ความน่ากังวลของสถานการณ์ความขัดแย้งของรัสเซีย-ยูเครน คือ แนวโน้มการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 และการใช้อาวุธนิวเคลียร์ของมหาอำนาจ เช่น รัสเซีย เพราะฉะนั้นกรณีของรัสเซีย-ยูเครน ในประวัติศาสตร์การเมืองโลก จึงมีใช่เหตุการณ์ใหม่สำหรับประเทศไทย การเรียนรู้เหตุการณ์ในสังคมการเมืองระหว่างประเทศ จึงเป็นการเรียนรู้ปัจจัยภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทย พรรคการเมืองใดก็ตามที่ได้รับคัดเลือกเข้ามาบริหารประเทศ จำเป็นต้องเรียนรู้เหตุการณ์ภายนอกเพื่อกำหนดการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในเวทีโลก จะต้องเป็นไปอย่างสมดุล รู้เท่าทัน ไม่เสียเปรียบ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติด้านความอยู่รอดของรัฐ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความกินดีอยู่ของประชาชน คงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิของไทย

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (2565ก, 22 มิถุนายน). *การให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ยูเครน*. <https://www.mfa.go.th/th/content/ukraine-humanitarian?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2565ข, 30 พฤศจิกายน). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ข้อ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก*. <https://www.mfa.go.th/th/page/นโยบายการต่างประเทศ-2?menu=5d5bd3d615e39c306002aa96>

- การเงินธนาคาร. (2566, 16 มกราคม). จับตา “ราคาอะลูมิเนียม” Goldman Sachs คาดพุ่งแตะ 3,750 ดอลลาร์ เหตุดีมานด์ฟื้นในยุโรป-จีน. <https://moneyandbanking.co.th/2023/19153/>
- คณะกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ทางทะเล. (2563). ทะเลและมหาสมุทร และผลประโยชน์ของชาติทางทะเล. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <https://www.dmc.go.th/detailLib/5094>
- จากรูรณ เอี่ยมยิ่งพานิช. (2565, 24 กุมภาพันธ์). ตลท. หวั่นสงครามรัสเซีย-ยูเครน กระทบตลาดหุ้นไทย. สำนักข่าวอีไฟแนนซ์ไทย. <https://www.efinancethai.com/LastestNews/LatestNewsMain.aspx?release=y&ref=M&id=Q2pMRlBQekI4Vkk9>
- ดีแยรี มาตู และเกออร์ก ชมิดท์. (2566, 29 มีนาคม). การรุกรานยูเครนของรัสเซีย: 12 เดือนผ่านมว. สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย. <https://th.ambafrance.org/การรุกรานยูเครนของรัสเซีย-12>
- ไทย พีบีเอส. (2566, 24 กุมภาพันธ์). จีนแสดงจุดยืน 12 ข้อ วาระ 1 ปี สงครามรัสเซีย-ยูเครน. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=kh09AEBJuUY>
- ธนาคารกสิกรไทย. (2565, 7 เมษายน). ประเมินผลกระทบ “ส่งออก-ท่องเที่ยว” ของไทย ย่ำแย่ ผลพวงจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน. https://www.kasikornbank.com/th/personal/the-wisdom/articles/Pages/Onward64_Economic-Horizon_2022.aspx
- นรินทร์ ทนไพบูลย์. (2566, 30 มีนาคม). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2566-2568 อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/chemicals/chemical-fertilizers/io/io-chemical-fertilizers-2023-2025>
- นรินทร์รัตน์ พรหมพิทักษ์. (2563, 8 มกราคม). ช่องแคบฮอร์มุซ จุดยุทธศาสตร์น้ำมันโลกในมืออิหร่าน. StockRadars. <https://stockradars.news/2020/01/08/hormuz-important-oilprice/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2565, 15 มีนาคม). ผู้ผลิตเหล็กปรับราคาขึ้นไตรมาส 2 นี้ เหตุสงครามรัสเซีย-ยูเครนดันวัตถุดิบพุ่ง. <https://mgronline.com/business/detail/9650000025532>
- พระราชกฤษฎีกายกผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2566. (2566, 20 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140 ตอนที่ 22 ก. หน้า 1-2.
- พีพีทีวีออนไลน์. (2565, 15 กุมภาพันธ์). สาเหตุ “รัสเซียบุกยูเครน” ไทยมีแนวโน้มเศรษฐกิจที่ซบเซา. PPTV. <https://www.pptvhd36.com/news/ต่างประเทศ/166435>
- โพสต์ทูเดย์. (2565, 13 มีนาคม). นำเข้าข้าวสาลีแพงขึ้น จากสงครามรัสเซียยูเครน. <https://www.posttoday.com/economy/news/678020>
- มติชนออนไลน์. (2566, 24 กุมภาพันธ์). เปิดเหตุผลผู้แทนถาวรไทยประจำยูเอ็น ก่อนโหวตหนุนข้อมติยูเครน 23 ก.พ. https://www.matichon.co.th/foreign/news_3840537

- รชฏ เลียงจันทร์. (2565, 11 มีนาคม). ผลกระทบของวิกฤตรัสเซีย-ยูเครนต่อเศรษฐกิจไทย. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/Russia-Ukraine-Impacts>
- รัฐบาลไทย. (2565, 25 กุมภาพันธ์). ก.ต่างประเทศ ตั้ง “ศูนย์ช่วยเหลือคนไทยในยูเครน” ณ เมืองลวิฟ. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/51934>
- สยามรัฐออนไลน์. (2565, 8 กันยายน). ท่าทีของอินเดียต่อการเผชิญหน้าของ 2 ขั้วอำนาจ. <https://siamrath.co.th/n/380737>
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2566, 5 เมษายน). สหรัฐฯ เตรียมจัดสรรความช่วยเหลือทางทหารให้ยูเครน เพิ่มอีก 2,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ. <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230405112704232>
- สำนักงานเลขาธิการความร่วมมือแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง จีน. (2565, 30 มีนาคม). บทวิเคราะห์: ประเทศสมาชิกอาเซียนมีปฏิกริยาต่างกันต่อสถานการณ์ยูเครน-รัสเซีย. LMC. http://www.lmcchina.org/tha/2022-03/30/content_41920945.html
- สุทธิชัย หยุ่น. (2566, 28 กุมภาพันธ์). ข้อสังเกตการปรับท่าทีของไทยต่อสงครามยูเครนในสหประชาชาติ. ไทยโพสต์. <https://www.thaipost.net/columnist-people/332436>
- อินเวสติง. (2565, 3 มีนาคม). ขาขึ้นครั้งใหญ่ของนิเกิลอาจได้ไปต่อจากการคว่ำบาตรรัสเซีย. <https://th.investing.com/analysis/article-200439515>
- Anieri, P. D. (2015, May 11). *Democracy and geopolitics: understanding Ukraine's threat to Russia*. E-International Relations. <https://www.e-ir.info/pdf/56025>
- Kinzer, S. (2022, October 28). *When pipeline politics go boom*. Responsible Statecraft. <https://responsiblestatecraft.org/2022/10/28/when-pipeline-politics-go-boom>
- Lévesque, S. G., & Chapman, A. (2022, May 9). *Ukraine Invasion: how history can empower people to make sense of Russia's war*. The Conversation. <https://theconversation.com/ukraine-invasion-how-history-can-empower-people-to-make-sense-of-russias-war-181999>
- Liptak, K. (2022, June 29). *NATO formally invites Finland and Sweden to join alliance*. CNN Politics. <https://edition.cnn.com/2022/06/29/politics/joe-biden-nato-day-2/index.html>
- Morris, J. (2022, March 9). *Putin, the Russians and the Ukrainian war*. The Rosa-Luxemburg-Stiftung's (RLS) Geneva office. <https://rosalux-geneva.org/putin-the-russians-and-the-ukrainian-war>
- Neuman, S., & Hurt, A. (2023, February 22). *The Ripple effects of Russia's war in Ukraine continue to change the world*. NPR. <https://www.npr.org/2023/02/22/1157106172/ukraine-russia-war-refugees-food-prices>

- Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union. (2023, March 31). *The Concept of the foreign policy of the Russian federation*. <https://russiaeu.ru/en/news/concept-foreign-policy-russian-federation>
- Saha, P. (2022, December 16). *Understanding ASEAN's non-Linear approach to the Russia-Ukraine war*. Observer Research Foundation. <https://www.orfonline.org/research/aseans-non-linear-approach-to-the-russia-ukraine-war>
- Slantchev, B. L. (2022, September 13). *Six months of war: the struggle for Ukraine, Europe, and the World*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kEXMvnxho6M>
- United Nations. (2023, February 23). *UN General assembly calls for immediate end to war in Ukraine*. <https://news.un.org/en/story/2023/02/1133847>

ท้องถิ่นกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 LOCAL AND THE EPIDEMIC SITUATION OF COVID-19

พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (รอดจากทุกข์) *

Phrakhrukasemwacharadhit (Rodjaktook)

พระครูวินัยธรอิษฐ์ สุวฑฒ (สุขพานิช) *

Phrakhruvinaithon Athit Suvaddho (Sookpanich)

Corresponding Author E-mail: athit.sookpanieh@gmail.com

บทคัดย่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโคโรนาไวรัสอุบัติใหม่หรือโควิด-19 นับได้ว่าเป็นโรคระบาดของโลกที่มีความรุนแรงในระดับ และถึงแม้ว่าในปัจจุบันทั่วโลกจะสามารถชะลอการติดเชื้อโรคโควิด-19 ได้จากการผลิตและรับวัคซีน แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นเพียงการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้นให้แก่ร่างกายมนุษย์แต่ก็ยังไม่มีการรายงานถึงยารักษาโรคให้หายขาดได้ จากการระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมาของประเทศไทยพบว่า บทบาทหนึ่งที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้เกิดการลดการแพร่ระบาดของโรคนั้น มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น บทบาทของท้องถิ่นผูกพันอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่เหล่านั้นโดยตรง มีความยึดโยงต่อประชาชน บทบาทของท้องถิ่นในการจัดการโควิด-19 สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยและผลประโยชน์ต่อประชาชน การควบคุมผ่านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนนั้นที่ผ่านมาใช้กลไกหลาย ๆ ด้าน ผสมผสานระหว่างการใช้อำนาจที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนดไว้กับอำนาจที่ไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายความร่วมมือในหลายระดับ จนสามารถทำผลงานในการป้องกันการแพร่ระบาดได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งตัวชี้วัดในความสำเร็จนี้คือการไม่มีการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของพื้นที่ท้องถิ่นนั้น

คำสำคัญ: ท้องถิ่น, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ชุมชนท้องถิ่น, สถานการณ์ระบาด, โควิด-19

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic has emerged as a global crisis of unprecedented magnitude, impacting nations worldwide. Although significant progress has been made in curbing COVID-19 through measures such as production and vaccination, a definitive cure for the disease has yet to be reported. Despite these challenges, various countries, including Thailand, have achieved a degree of infection control. This accomplishment is attributed, in part, to the pivotal role played by local governments and communities. Throughout the COVID-19 outbreak, Thailand has recognized that local governance and community involvement have been instrumental in mitigating the epidemic's impact. The engagement of local entities is intrinsically linked to the well-being of the populace within those regions, fostering connections with the people. The active role of local bodies in pandemic

* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

management not only underscores democratic principles but also ensures benefits for the community. This is achieved by employing a combination of formal powers prescribed by law and informal authorities facilitated through multi-level cooperative networks. These mechanisms have proven effective in preventing widespread outbreaks, resulting in successful containment efforts within designated local areas.

Keywords: Local, Local government organization, Local communities, Pandemic situation, COVID-19

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกยังอยู่ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโคโรนาไวรัสอุบัติใหม่หรือโควิด-19 แม้ว่าสถานการณ์การระบาดจะไม่รุนแรงเท่ากับเมื่อสองปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าทั่วโลกได้พ้นวิกฤตการณ์การระบาดของโรคดังกล่าวได้ โดยองค์การอนามัยโลกได้ตั้งชื่อไวรัสใหม่นี้ว่า SARS-CoV-2 และตั้งชื่อโรคที่เกิดขึ้นจากเชื้อไวรัสใหม่นี้ว่า COVID-19 ซึ่งย่อมาจาก Coronavirus Disease of 2019 โรคโควิด-19 เกิดขึ้นครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2562 หลังจากระบาดครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนก็พบการระบาดอย่างรวดเร็วจนลามไปทั่วโลก พบผู้เสียชีวิตและผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นจำนวนมากในแต่ละวัน ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุและผู้มีโรคประจำตัวเป็นกลุ่มเสี่ยง และถึงแม้ว่าในปัจจุบันทั่วโลกจะสามารถชะลอการติดเชื้อโรคโควิด-19 ได้จากการผลิตวัคซีน แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นเพียงการสร้างภูมิคุ้มกัน ปัจจุบันยังไม่มีวิธีการรักษาโรคให้หายได้และการระบาดของโรคโควิด-19 นี้ก็นับได้ว่าเป็นการระบาดของโรคระบาดของโลกที่มีความรุนแรงในระดับศตวรรษ (รุ่งทิพา มากอิม และคณะ, 2563) ณ วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ทั่วโลกพบผู้ติดเชื้อโควิด-19 544,054,540 คน พบผู้ติดเชื้อในประเทศไทย 4,499,044 คน และมีผู้เสียชีวิตในประเทศไทย 30,470 คน (กรมควบคุมโรค, 2565) การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงการระบาดระลอกที่หนึ่งและสองในปี 2020 ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่ติดอันดับต้น ๆ ที่สามารถคุมอัตราการติดเชื้อได้ดี แต่อย่างไรก็ตามในระยะเวลาดังกล่าวที่มีการระบาดระลอกที่สามและสี่ก็กระทบกับการคลายพันธู์ของเชื้อโควิด-19 ตลอดจนการขาดแคลนวัคซีนทั่วโลกส่งผลให้ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบอย่างมากทั้งระบบเศรษฐกิจและสังคม (กฤษฎา บุญชัย และคณะ, 2563) จากการระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมาพบว่าบทบาทหนึ่งที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้เกิดการลดการแพร่ระบาดของโรคนั้น มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น บทบาทของท้องถิ่นผูกพันอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่เหล่านั้นโดยตรง มีความยึดโยงต่อประชาชน ซึ่งบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการโควิด-19 สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยและผลประโยชน์ต่อประชาชน การควบคุมการระบาดของโรคโควิด-19 ผ่านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนนั้นที่ผ่านมาใช้กลไกหลาย ๆ ด้านผสมผสานระหว่างการใช้อำนาจที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนดไว้กับอำนาจที่ไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายความร่วมมือในหลายระดับ จนสามารถทำผลงานในการป้องกันการแพร่

ระบาดได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งตัวชี้วัดในความสำเร็จนี้คือ การไม่มีการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของพื้นที่นั้น ๆ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564ข)

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

เป็นที่ทราบกันดีว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นมิได้เริ่มต้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยมีการปฏิรูประบบราชการ มีการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพขึ้นเป็นครั้งแรก และต่อมาได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม ขึ้นที่จังหวัดสมุทรสาคร แต่ต่อมาได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่าง ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง, 2565) ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย คณะราษฎรได้ปฏิรูประบบราชการใหม่ทั้งหมด โดยแบ่งการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และ ราชการส่วนท้องถิ่น โดยคณะราษฎรได้จัดตั้ง “เทศบาล” เป็นรูปแบบการปกครองของราชการส่วนท้องถิ่นและมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นตามลำดับ ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 มีการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน มีการกระจายอำนาจให้ราชการส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2542 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 นับเป็นการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นครั้งสำคัญของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561ก)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 250 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจ โดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบหรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ๆ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561ข) ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 67 (3) บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (6) และ (39) บัญญัติให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจ

หน้าที่ในการส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพการสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล (องค์การบริหารส่วนตำบลรามแก้ว, 2562)

ทั้งนี้ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 ที่มีการพบเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศจีน และเริ่มมีการระบาดจากคนสู่คน ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน การระบาดในครั้งนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและยากต่อการควบคุม ต่อมาในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีผู้ป่วยรายแรกที่เข้ารับการรักษาโดยติดเชื้อมาจากประเทศจีน และเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2563 มีการรายงานพบผู้ติดเชื้อภายในประเทศ (จิราภรณ์ ศรีแจ่ม, 2563) หลังจากนั้นก็พบการระบาดอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย ในช่วงการระบาดนั้น มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รัฐบาลต้องออกมาตรการและแนวทางในการป้องกันและหยุดยั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทุกส่วนราชการจะต้องร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคอย่างจริงจัง เพื่อกำจัดการระบาดและลดจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องแต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 ข้อ 7 แต่งตั้งให้ข้าราชการสังกัดราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ เป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เฉพาะในเขตที่ที่ตนมีอำนาจหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ (2) ข้าราชการสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหาร ส่วนตำบล ซึ่งดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ (2.3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องแต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2563 ข้อ 5 แต่งตั้งให้ข้าราชการสังกัดราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ เป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เฉพาะในเขตที่ที่ตนมีอำนาจหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ (2) ข้าราชการสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ (2.3) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2563, 2563) ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย จึงถือได้ว่าเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญในการร่วมแก้ปัญหาวิกฤตดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องเผชิญกับความท้าทายมากมายในการปฏิบัติภารกิจ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง (ทุกจังหวัดในประเทศไทย เว้นกรุงเทพมหานคร) เทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 187 แห่ง เทศบาลตำบล 2,237 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5,320 แห่ง รวมกับกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ในฐานะองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จึงเป็นตัวเลข 7,852 โดยประมาณ ซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น หมายถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในภาพรวมของจังหวัดและในภาพรวมของชุมชนเมืองใหญ่ เมืองระดับกลาง และเมืองเล็ก รวมไปถึงในชนบท (ศิริวิดี วิวิธคุณากร และคณะ, 2563) ซึ่งเมื่อพิจารณาตัวเลขขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้นำเสนอไปแล้ว จะพบว่าในความเป็นจริง

หน่วยการปกครองในระดับเมืองและชนบทของไทยอาจมีความคาบเกี่ยวกันอยู่มากและมีปัญหาอื่นที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน หากไล่เรียงตัวอย่างตั้งแต่การที่พื้นที่เทศบาลอาจจะเล็กเกินไปกว่าพื้นที่ที่ชุมชนเมืองนั้นตั้งอยู่และขยายตัวออกมา พื้นที่เทศบาลนั้นอยู่ติดกันมาก รวมเป็นพื้นที่เดียวกันเพื่อบูรณาการระบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือพื้นที่เมืองที่ซ่อนตัวอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล รวมไปถึงพื้นที่ที่ผสมทั้งเมืองและชนบทซึ่งความต้องการด้านบริการสาธารณะอาจจะไม่ตรงกัน และอาจมีความตึงเครียดหรือความขัดแย้งที่เปิดเผยของชุมชนที่แตกต่างกัน ซึ่งหมายรวมประเด็นที่ว่าประชากรในพื้นที่นั้นอาจจะมีมากหรือน้อยกว่าประชากรที่ลงทะเบียนไว้ ด้วยกฎหมายเรื่องของการย้ายถิ่นที่อยู่ตามภูมิลำเนาของไทยนั้นไม่มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง และไม่มีการสร้างแรงจูงใจในการลงทะเบียนย้ายถิ่นอย่างเป็นทางการ เช่น การลดภาษีที่จะต้องจ่ายของคนที่มาจากพื้นที่อื่น การบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสุขภาวะจากภัยโควิด-19 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมีบทบาทอย่างมากที่จะเข้าร่วมสนับสนุนและทำตามคำสั่งของรัฐบาลผ่านการทำงานภายใต้การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการควบคุมและระงับโรคติดต่อ อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมด้านงบประมาณ ถือเป็นหน่วยงานที่สามารถนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติและมีอิสระในการกำหนดนโยบายและนำนโยบายนั้นไปสู่การปฏิบัติ ตามหลักการกระจายอำนาจ อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับบทบาทเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ บทบาทใหม่ ดังเช่นการเตรียมความพร้อมท้องถิ่นกับการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขรับรองโดยพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 นั่นคือการเป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อที่ให้มีอำนาจ ซึ่งจากประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว ทำให้บุคลากรในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นระดับเทศบาลนคร เทศบาลตำบล รวมไปถึงองค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อด้วยนี้ นับว่าเป็นการเพิ่มอำนาจให้กับท้องถิ่นอย่างมาก และทำให้เทศบาลมีความคล่องตัวมากขึ้นในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2563, 2563) ประกอบกับการที่เทศบาลมีเครือข่ายประชาชนที่ใกล้ชิดและมีความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยแล้ว จึงทำให้เทศบาลสามารถปรับตัว และฉวยใช้บทบาทของเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อกลายเป็นตัวแสดงหลักในการจัดการกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในท้องถิ่นได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ให้บุคลากรในท้องถิ่นระดับเทศบาล เป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อด้วยนี้เป็น การเพิ่มอำนาจให้กับท้องถิ่นอย่างมาก และทำให้เทศบาลมีความคล่องตัวมากขึ้นในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบบทบาทใหม่ ๆ ที่พนักงานของเทศบาลสามารถทำได้ เช่น การใช้เทคนิคที่ปกติทำหน้าที่จัดระเบียบหาบเร่แผงลอยตามถนน มาจัดระเบียบให้มี Social distancing ในจุดแจกอาหาร หรือทำรถโดยสาร เป็นต้น (รุ่งทิพา มากอิม และคณะ, 2563)

ความสามารถเชิงสถาบัน (Institutional capacity) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

การควบคุมการระบาดของโรคโควิด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถใช้กลไกหลาย ๆ ด้าน ผสมผสานระหว่างการใช้อำนาจที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนดไว้กับอำนาจที่ไม่เป็นทางการ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือในหลายระดับ จนสามารถทำผลงานในการป้องกันการแพร่ระบาดได้อย่างประสบผลสำเร็จ สิ่งที่สำคัญมาก คือ ประเด็นในเรื่องความสามารถเชิงสถาบันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2564) ความสามารถเชิงสถาบัน (Institutional capacity) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หากพิจารณาในขีดความสามารถในการตอบสนองต่อท้องถิ่นแล้ว จะพบว่างานสาธารณสุขเป็นงานที่สะท้อนเรื่องนี้ได้ดีที่สุด และเป็นงานที่ส่งผลต่อประชาชนอย่างเห็นได้เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องน่าสนใจว่าเทศบาลนครมีความรู้ความชำนาญ จากการทำงานด้านสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่อง (ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ และ ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา, 2556) เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด เทศบาลก็สามารถดำเนินการได้เลย เพราะสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และความชำนาญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อเกิดการแพร่ระบาดขึ้น โดยมีรายงานพบผู้ป่วยในประเทศไทยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2562 เทศบาลจึงสามารถดำเนินการได้เลย โดยใช้งบประมาณจากแผนรายจ่ายของงานสาธารณสุข และงบกลางร่วมกันก่อนที่รัฐบาลกลางจะมีประกาศหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ในหลายพื้นที่ในระดับท้องถิ่นเริ่มดำเนินการด้วยการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ และแนะนำการปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน ผ่านทางป้ายบิลบอร์ด, จอ LED, แผ่นพับความรู้, การจัดรายการเสียงตามสายในเขตชุมชนดั้งเดิม และสื่อสารคมออนไลน์อย่าง เว็บไซต์ และ Official Facebook Fan page ของท้องถิ่น ตลอดจน Line Group ของชุมชนที่ประชาชนเข้าถึงได้มากที่สุด และช่วยให้เกิดการสื่อสารสองทาง ซึ่งกลายเป็นแหล่งพึ่งพิงด้านข้อมูลข่าวสารอย่างดีสำหรับประชาชนที่เต็มไปด้วยความกังวลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดในระยะแรก (Vongsayan & Nethipo, 2021) บทบาทต่อมา คือการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ และสิ่งของจำเป็นต่อการป้องกันตนเอง เช่น ชุด PPE (Personal Protective Equipment), หน้ากากอนามัย N95, แว่นตาป้องกัน เป็นต้น ซึ่งดำเนินการผ่านหน่วยงานที่ให้บริการรักษาพยาบาลในสังกัดของท้องถิ่นผ่านศูนย์บริการสาธารณสุขในเขตพื้นที่ ทำให้ใช้ภาระงานของหน่วยบริการสาธารณสุขเหล่านี้นี้ดำเนินการไปก่อน โดยในเบื้องต้นได้ไต่ไลน์ที่ท้องถิ่นมีอยู่แล้ว และต่อมาจึงได้ปรับให้สอดคล้องกับคำแนะนำของกรมควบคุมโรค อีกกลไกหนึ่งที่สะท้อนการสร้างขีดความสามารถเชิงสถาบัน (Institutional Capacity

Building) ของเทศบาล คือการใช้กองทุนหลักประกันสุขภาพในการบริหารงานด้านสุขภาพ กองทุนนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ซึ่งก่อตั้ง กองทุนหลักประกันสุขภาพในท้องถิ่นหรือพื้นที่ (กปท.) ตั้งแต่ปี 2006 โดยให้เงินทุนแก่องค์กร ปกครองท้องถิ่นระดับเทศบาล และ อบต. เป็นรายหัวในอัตรา 45 บาท ต่อประชากร 1 คน และองค์กรปกครองท้องถิ่นสมทบทุนในสัดส่วนตามขนาดขององค์กร ซึ่งเทศบาลนครต้อง สมทบไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และบริหารจัดการโดยคณะกรรมการขององค์กรปกครองท้องถิ่น เอง โดยมีนายกฯ อบท.เป็นประธาน (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2564)

การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมีผลอย่างมากในการบริหารจัดการ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เพราะตลอดช่วงระยะเวลาของสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา สิ่งที่ประจักษ์ให้เห็นชัดแจ้งมาอย่างต่อเนื่อง คือ บทบาทการมีส่วนร่วมของภาค ประชาสังคม ประชาชน ที่กลายมาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญต่อการรับมือกับเครือข่ายที่สำคัญ สำหรับท้องถิ่นลำดับแรก ๆ คือ อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) เป็นกลไก เครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งที่สุดในงานด้านสาธารณสุข และอสม.ทำงานร่วมกับเทศบาล นครอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกันและประเด็นนี้จะเป็นคำตอบสำคัญที่ชุมชนต่าง ๆ ทั่ว ประเทศไทยสามารถยับยั้งการแพร่กระจายของโรค และสามารถป้องกันไม่ให้ชุมชนเป็นแหล่ง เกิดเหตุ Big spreader ขึ้นในที่หลายชุมชนได้สำเร็จ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2564)

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) คือ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน และผ่านการฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุข มีหน้าที่และความรับผิดชอบตาม ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข พวกเขาเป็นส่วนสำคัญของระบบสุขภาพปฐมภูมิ มีจุดแข็งอยู่ ความสามารถในการเข้าถึงชุมชน เป็นรายครัวเรือน (อสม. 1 คน ดูแลประมาณ 10-20 ครัวเรือน) โดยเฉพาะการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค การเผยแพร่ข่าวสารที่จำเป็น การสำรวจข้อมูลด้านสาธารณสุข การรวบรวมบันทึกด้านสุขภาพของครอบครัว และการรณรงค์ เกี่ยวกับการป้องกันโรค เครือข่าย อสม. เป็นกลไกเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งที่สุดในงาน ด้านสาธารณสุข และอสม.ทำงานร่วมกับเทศบาลนครอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกัน และประเด็น นี้จะเป็นคำตอบสำคัญที่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย สามารถยับยั้งการแพร่กระจายของโรค และสามารถป้องกันไม่ให้ชุมชนเป็นแหล่งเกิดเหตุ big spreader ขึ้นตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2020 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นกรมที่อสม. สังกัดอยู่ ได้ ประกาศจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินโควิด-19 ให้คำแนะนำเตรียมพร้อมรับมือสถานการณ์ จึง ทำให้ อสม. ตื่นตัวและเริ่มปฏิบัติการด้วยการเตรียมตั้งฐานข้อมูลสุขภาพของสมาชิกในชุมชน เพื่อติดตามผู้สัมผัสโรค พร้อมทั้งจะนำไปสู่กระบวนการกักตัวและรักษาได้อย่างรวดเร็ว การ ดำเนินการนี้ทำเป็นรูปธรรมร่วมกับโรงพยาบาลที่สังกัดการปกครองส่วนภูมิภาค และเชื่อมต่อ

กับกระทรวงสาธารณสุขระดับชาติมากขึ้น ซึ่งหน้าที่ทำงานกับชุมชนนี้ อสม. ทำอยู่แล้ว แม้ว่า จะไม่ได้รับคำสั่งจากส่วนกลาง โดยเฉพาะด้านการเฝ้าระวัง ติดตาม และป้องกันในระดับพื้นฐาน และถึงแม้ว่า อสม. จะรับเงินเดือนและสวัสดิการจากกระทรวงสาธารณสุข ไม่ใช่บุคลากรของ ท้องถิ่นโดยตรง แต่พวกเขากลับทำงานประสานกันได้อย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ในสังกัดของ เทศบาล ด้วยความรู้สึผูกพันและเป็นกันเองมากกว่าที่มีต่อโรงพยาบาลในสังกัดการปกครอง ส่วนภูมิภาค หรือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

นอกจากการร่วมมือของเครือข่าย อสม. แล้ว ในท้องถิ่นก็มีการร่วมมือกับภาคี เครือข่ายอื่น ๆ ทั้งในและนอกชุมชน เพื่อบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด- 19 จากการถอดบทเรียนในพื้นที่ชุมชนในกรุงเทพมหานครของ พอช. (สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน) ขบวนการองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่าย พบว่าเครือข่ายในกรุงเทพมหานครในระดับ ชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแลจัดการ Covid-19 ต้องดำเนินการในส่วนของการสร้างความเข้าใจ เรื่องการอยู่ร่วมกันแบบเข้าใจ ไม่ตีตรากัน การส่งเสริมให้เข้าถึงวัคซีนในชุมชน การดูแลคน และเข้าถึงคนที่เสี่ยงสูงให้ได้รับการตรวจหาเชื้อ และรวมไปถึงการดูแลคนที่ติดเชื้อ เพื่อเข้าถึง การรักษาที่รวดเร็ว เน้นไปที่ระบบ Home Isolation กรณีรุนแรงส่งต่อไปที่สถานพยาบาล (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564ก) โดยความร่วมมือในระดับภาคีเครือข่ายนั้นเกิดขึ้นใน ระดับท้องถิ่นและชุมชน เริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อมของชุมชน คือ เตรียมแกนนำชุมชน ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องโควิด-19 ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะความรู้มีการพัฒนา ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยตามสถานการณ์ มีการวิเคราะห์สถานการณ์ ความเสี่ยงของชุมชน ทำ ฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการรับมือ มีการประชุมทำความเข้าใจกับชุมชนและชุมชนรอบ ข้างด้วย สำรวจพื้นที่ในชุมชนว่าในชุมชนมีพื้นที่ในการจัดทำศูนย์พักคอย เพื่อแยกคนที่มีความ เสี่ยงสูงออกมาโดยใช้พื้นที่ชุมชนให้เกิดประโยชน์ มีคลังยาหรืออุปกรณ์สำรองไว้ที่ชุมชน พัฒนาศักยภาพแกนนำ ทีมดูแลผู้ป่วย ทีมสนับสนุนอาหาร ทีมรับ - ส่งผู้ป่วย ทีมประสานงาน หน่วยงาน การทำความสะอาดเรื่องสถานที่ ตลอดจนจัดให้มีระบบการคัดกรอง โดยวิธีการ ตรวจแบบเร็ว ATK โดยฝึกให้ชุมชนตรวจได้เอง จะได้รู้ว่าใครเสี่ยงจะได้นำมาแยกตัว จัดการ เข้าถึงระบบการรักษาลดการแพร่กระจายเชื้อ ทำให้ชุมชนสามารถควบคุมเรื่องการติดเชื้อได้ เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนท้องถิ่นตลอดจนช่องทางการเข้าถึงการรักษาผู้ติดเชื้อ (พิมพ์พิพา มาลาหอม และคณะ, 2564) นอกจากนี้การร่วมมือของภาคีเครือข่ายในระดับท้องถิ่นก็นำไปสู่ การช่วยเหลืออื่น ๆ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น เรื่องอาหาร อุปกรณ์การป้องกัน การลงทะเบียนฉีดวัคซีน การคัดกรอง หากเจ็บป่วยจะเข้าถึง สถานพยาบาลได้อย่างไร เป็นต้น

การเตรียมความพร้อมในการรับมือของท้องถิ่นกับสถานการณ์ใหม่ในอนาคต

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ ป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการ

แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทั่วทุกพื้นที่ ดังนั้น การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมามีถือเป็นการดำเนินการที่มีความสำคัญและสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทั่วถึงมากที่สุด นอกจากนี้ที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังได้ดำเนินการอีกมากมายที่สามารถช่วยป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด และช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19 ทั้งนี้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ หากเกิดกรณีฉุกเฉินดังเช่นการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการการบรรเทาปัญหาโรคโควิด-19 ของประเทศไทย (มัทยา บุตรงาม, 2563) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโคโรนาไวรัสอุบัติใหม่หรือโควิด-19 ทำให้หน่วยงานวิชาการในส่วนกลางและพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถทบทวนและถอดบทเรียนการจัดการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมา เพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน และวิธีการในการดำเนินการ และบันทึกเป็นหลักฐานวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการในการรับมือกับโรคระบาดอื่น ๆ ในอนาคต (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564ก) บทเรียนที่สำคัญคือความเข้าใจในกลไกการดำเนินการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 และ ความเข้าใจปัจจัยความสำเร็จผ่านศิลปะในการดำเนินการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 ของแต่ละท้องถิ่น การร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายภายในท้องถิ่นสร้างกำลังที่สำคัญในการจัดการควบคุมโรคโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของพลวัตการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิม บทเรียนที่สำคัญนี้เผยให้เห็นวิถีทางในการรับมือกับภาวะโรคระบาดในระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพไปพร้อมกับการออกแบบแนวทาง เพื่อดูแลประชาชนให้มีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยและอุ่นใจในเวลาเดียวกัน ซึ่งบทเรียนเหล่านี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนานโยบายการควบคุมโรคระบาดในระดับพื้นที่และประเทศให้ดียิ่งขึ้นไปในอนาคต (รุ่งทิพา มากอิม และคณะ, 2563)

บทสรุป

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สะท้อนให้เห็นถึงการควบคุม การระบาดของโรคโควิด-19 ผ่านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนผ่านกลไกหลาย ๆ ด้าน การผสมผสานระหว่างการใช้อำนาจที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนดไว้กับอำนาจที่ไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายความร่วมมือในหลายระดับ จนสามารถทำผลงานในการป้องกันการแพร่ระบาดได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งตัวชี้วัดในความสำเร็จนี้ คือการไม่มีการแพร่ระบาดเกิดขึ้นในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของพื้นที่ท้องถิ่นนั้น กลไกต่าง ๆ เกิดขึ้น รวมถึงนวัตกรรมต่าง ๆ ในการทำให้ประชาชนร่วมมืออย่างดีกับระบบและกลไกการป้องกันการติดเชื้อของจังหวัดที่ได้วางไว้ บทบาทของท้องถิ่นผูกพันอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

เหล่านั้นโดยตรง มีความยืดหยุ่นต่อประชาชน บทบาทของท้องถิ่นในการจัดการโควิด-19 สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยและผลประโยชน์ต่อประชาชน การควบคุมการระบาดอย่างโรคโควิด-19 ผ่านการบริหารจัดการขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนนั้นที่ผ่านมาใช้กลไกหลายๆ ด้าน ผสมผสานระหว่างการใช้อำนาจที่เป็นทางการตามที่กฎหมายกำหนดไว้กับอำนาจที่ไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายความร่วมมือในหลายระดับ จนสามารถทำผลงานในการป้องกันการแพร่ระบาดได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งจากการรับมือกับภาวะโรคระบาดโควิด-19 ในระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพนี้เอง จะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการรับมือของท้องถิ่นกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ในอนาคต

แหล่งอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2565). รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. กระทรวงสาธารณสุข. <https://ddcportal.ddc.moph.go.th/portal/apps/opsdashboard/index.html#/20f3466e075e45e5946aa87c96e8ad65>.
- กฤษฎา บุญชัย, จุฑาทิพย์ มณีพงษ์, ปิโยรส ปานยงค์, ภัทรพร แต้ใจ, ประภาศ ปิ่นตบแต่ง, วิฑูรย์ เลี่ยมจำรูญ, และสุภา ไยเมือง. (2563). การประเมินความเสียหาย ผลกระทบ และการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นต่อภาวะโรคระบาด COVID 19. สถาบันพระปกเกล้า.
- จิราภรณ์ ศรีแจ่ม. (2563, 28 มีนาคม). วันที่ไทยรู้จัก COVID-19. ไทยพีบีเอส. <https://news.thaipbs.or.th/content/290347>.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2563. (2563, 13 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 58ง. หน้า 8-9.
- พิมณทิพา มาลาหอม, พนมวรรณ สว่างแก้ว, และวิจิต พุ่มจันทร์. (2564). พลังชุมชนกับการเฝ้าระวัง ควบคุม และป้องกันการระบาดของโควิด-19 ในชุมชนชายแดนไทย - ลาว. คลังข้อมูลจดหมายเหตุดิจิทัล โควิด-19. https://db.sac.or.th/covid-19/th/article-details.php?atc_id=3
- มัทยา บุตรงาม. (2563). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบรรเทาปัญหาโรคโควิด 19. การเงินการคลัง. <http://www.fpojourn.com/thailand-local-authority-covid-measures/>
- รุ่งทิพา มากอิม, จิตติกร โตโพธิ์ไทย, และชมพูนุท โตโพธิ์ไทย. (2563). บทเรียนจากการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองอ่างทอง. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 14(4), 489-507.

- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2564, 18 พฤศจิกายน). บทบาทของท้องถิ่นกับการป้องกันโควิด-19 ที่รัฐราชการทำให้ล้ม แต่ voter ไม่ล้ม. ประชาไท. <https://prachatai.com/journal/2021/11/96008>
- ศิริวดี วิวิธคุณากร, ภัคดี โพธิ์สิงห์, และสัญญา เคนาภูมิ. (2563). การปกครองท้องถิ่นไทยในยุคพลิกผันการเปลี่ยนแปลง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(2), 357-374.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์นวนสุ และธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา. (2556). *ศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคประชาชนในการจัดการสุขภาพ*. โครงการระบบสื่อสารออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558. https://oer.learn.in.th/search_detail/result/175883
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2564ก). *สานพลังสังคม-ชุมชนท้องถิ่นใช้พื้นที่ต้นแบบ 5 จังหวัดวิจัยแก้ปัญหา-ลดผลกระทบจากโควิด-19-สร้างวัดขึ้นทางสังคม*. <https://web.codi.or.th/20210731-26067>
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2564ข). ‘2 ปีโควิด-19’ (2)พอช. -ชบวนองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่าย: ถอดบทเรียนการจัดการโควิดโดยชุมชน “ชุมชนจัดการได้ อยู่ร่วมกันได้”. <https://web.codi.or.th/20211126-28866>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561ก). *ระบบบริหารราชการของราชอาณาจักรไทย*. <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/thailand.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561ข). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 205*. OCSC Wiki. [http://wiki.ocsc.go.th/องค์ความรู้กฎหมาย/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560/มาตรา 205](http://wiki.ocsc.go.th/องค์ความรู้กฎหมาย/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย_พุทธศักราช_2560/มาตรา_205)
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง. (2565). *วันท้องถิ่นไทย*. http://www.banyangburiram.go.th/index.php?op=dynamiccontent_detail&dynamiccontent_id=92379
- องค์การบริหารส่วนตำบลรามแก้ว. (2562). *อำนาจหน้าที่โครงสร้างรวมและอำนาจหน้าที่ของ อบต. ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562*. <https://www.ramkaew.go.th/content/cate/2>
- Vongsayan, H. & Nethipo, V. (2021). The Roles of Thailand's City Municipalities in the COVID-19 Crisis. *Contemporary Southeast Asia*, 43(1), 15-23

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

- รูปแบบการเขียนบทความวิจัย (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK) (จำนวนหน้า 8-15 หน้า)

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)
(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด 14 pt (ผู้เขียนไม่เกิน 5 ท่าน)	→	ชื่อ-สกุลผู้เขียน * ชื่อ-สกุลผู้เขียนภาษาอังกฤษ ชื่อ-สกุลผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ** ชื่อ-สกุลผู้เขียนร่วมภาษาอังกฤษ ชื่อ-สกุลผู้เขียนร่วมภาษาอังกฤษ Corresponding Author E-mail: ABC@mail.com (เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)
--	---	---

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)..... 2)..... 3).....เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ/คุณภาพ
ผลการวิจัยพบว่า (ตอบตามวัตถุประสงค์) (ประมาณ 320 คำ) (ขนาด 14 pt)
คำสำคัญ:,, (จำนวน 3-5 คำ)

ABSTRACT (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

The objectives of this research were: 1) 2) 3)
The results of this research found that: (สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt)
Keywords:,, (จำนวน 3-5 คำ)

บทนำ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 16 pt)

วัตถุประสงค์ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(วัตถุประสงค์) (ขนาด 16 pt)

* คณะ..... มหาวิทยาลัย..... (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) (ขนาด 14 pt)

Faculty..... University.....

** หน่วยงาน..... (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) (ขนาด 14 pt)

หน่วยงานภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(รูปแบบการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 16 pt)

สรุปผลการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(ตอบวัตถุประสงค์) (ขนาด 16 pt)

อภิปรายผลการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(อภิปรายเฉพาะประเด็นสำคัญ) (ขนาด 16 pt)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ทั้งรูปแบบของแผนภูมิรูปภาพและข้อความ) (ขนาด 16 pt)

ข้อเสนอแนะ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 16 pt)

สรุป (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt) (ถ้ามี)

(ระบุข้อสรุปที่สำคัญ) (ขนาด 16 pt)

แหล่งอ้างอิง (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt)

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ

- รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK) (จำนวนหน้า 8-15 หน้า)

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด 14 pt
(ผู้เขียนไม่เกิน 3 ท่าน)

ชื่อ-สกุลผู้เขียน *

ชื่อ-สกุลผู้แต่งภาษาอังกฤษ

ชื่อ-สกุลผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) **

ชื่อ-สกุลผู้เขียนร่วมภาษาอังกฤษ

Corresponding Author E-mail: ABC@mail.com

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หน้า)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 16 pt)

คำสำคัญ:,, (จำนวน 3-5 คำ)

Abstract (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หน้า)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 16 pt)

Keywords:,, (จำนวน 3-5 คำ)

บทนำ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

หลักการและเหตุผลของบทความที่เขียน (ขนาด 16 pt)

เนื้อหา (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 16 pt)

สรุป (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 16 pt)

แหล่งอ้างอิง (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt)

* คณะ..... มหาวิทยาลัย..... (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) (ขนาด 14 pt)

Faculty..... University.....

** หน่วยงาน..... (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) (ขนาด 14 pt)

หน่วยงานภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนการทำวารสารปัญญา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากผู้เขียน (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้ผู้เขียนนำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้ผู้เขียนนำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่ผู้เขียนแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์และนำเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศาสนา และปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจสอบถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ

หลักเกณฑ์ในการเขียนแหล่งอ้างอิง

ใช้รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแบบ APA (American Psychological Association style) 7th edition

1. การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

- 1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)...

ตัวอย่าง แสง จันทร์งาม (2539) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติกรรมฐาน.....

1.2 การอ้างอิงหลังข้อความ (ชื่อผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์,/น.)

ตัวอย่าง พร้อมกับความรู้อย่างน้อย ๆ เท่านั้น (พระสัทธัมมโชติกะ, 2510, น. 55),
(Paul, 2019, pp. 15-19)

หมายเหตุ ภาษาไทย ระบุเลขหน้า น. (ถ้ามี)

ภาษาอังกฤษ ใช้ p. อ้างอิงเพียงหน้าเดียว และใช้ pp. อ้างอิงหลายหน้า

รูปแบบ	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
ผู้แต่ง 1 คน	ชื่อ/สกุล/(ปี,/น.) หรือ (ชื่อ/สกุล, ปี,/น.)	สกุล/(ปี,/p./pp.) หรือ (สกุล,/ปี,/p.)
	แสง จันทร์งาม (2539, น. 5)	(Jones, 2007, pp. 9-10)
ผู้แต่ง 2 คน	ชื่อ/สกุล ^{1/} และชื่อ/สกุล ^{2/} (ปี,/น.) หรือ (ชื่อ/สกุล ^{1/} และชื่อ/สกุล ^{2/} ,ปี, น.)	สกุล ^{1/} and/สกุล ^{2/} (ปี,/p.) หรือ (สกุล ^{1/} &/สกุล ^{2/} ,ปี,/p.)
	ชำนาญ เกียรติ และ รัตนะ วิไลศักดิ์ (2565)	Williams and Hori (2019)
ผู้แต่ง 3 คน ขึ้นไป	ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ สกุล และคณะ, ปี, น.)	สกุล/et al./(ปี,/p.) หรือ (สกุล/et al.,ปี,/p.)
	สถาพร พงษ์พิบูล และคณะ (2559)	(Singleton et al., 2021, p. 15)
นิติบุคคล	ชื่อหน่วยงาน/(ปี) หรือ (ชื่อหน่วยงาน,/ปี)	
	Meta Corporation (2022)	
นิติบุคคล (อักษรย่อ)	ครั้งแรก >> ชื่อหน่วยงาน/(อักษรย่อ,/ปี) ครั้งถัดไป >> อักษรย่อ/(ปี) หรือ ครั้งแรก >> (ชื่อหน่วยงาน/[อักษรย่อ],/ปี) ครั้งถัดไป >> (อักษรย่อ,/ปี)	
	World Health Organization (WHO, 2019) ครั้งถัดไป >> (WHO, 2019) (กระทรวงศึกษาธิการ [สธ], 2565) ครั้งถัดไป >> (สธ, 2565)	
การ สัมภาษณ์เชิง ลึก	ชื่อ/สกุล/(การสื่อสารส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล,/การสื่อสารส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ปี)	
	อักษรย่อชื่อ/สกุล/(personal/communication,/เดือน/วัน/ปี) หรือ (อักษรย่อชื่อ/สกุล,/personal/communication,/เดือน/วัน/ปี)	
	แสง จันทร์งาม (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 กุมภาพันธ์ 2559) (J. Hernandez, personal communication, May 25, 2018)	
ราชกิจจานุ เบกษา	* เขียนอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น ไม่ต้องใส่ในรายการอ้างอิง	
	ชื่อกฎหมาย/(ปี) หรือ (ชื่อกฎหมาย,/ปี)	
	ตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) ได้กำหนด ...	

รูปแบบ	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
คัมภีร์ทางศาสนา	ชื่อคัมภีร์/(เล่ม,/ข้อ) หรือ (ชื่อคัมภีร์,/เล่ม,/ข้อ) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่ม 15 ข้อ 9) (King James Bible, 1769/2017, Song of Solomon 8:6)	
การอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ	ชื่อ/สกุล ¹ /(ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล ²) หรือ (ชื่อ/สกุล ¹ /(ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล ²) สกุล ¹ /(ปี,/as/cited/in/สกุล ² ,/ปี) หรือ (สกุล ¹ /(ปี,/as/cited/in/สกุล ² ,/ปี) (เทวินทร์ เหลืองศักดิ์ดา, 2561 อ้างถึงใน พระเกียรติศักดิ์ กิตติวฑฒโน (หลวงอิน), 2565) Allport's diary (2000, as cited in Nicholson, 2003)	
* กรณีไม่ปรากฏปีพิมพ์ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)		
* กรณีไม่ปรากฏผู้แต่ง ให้ใส่ชื่อเรื่อง ชื่อบท หรือชื่อบทความ ถ้าชื่อเรื่องมียาวเกินมากเกินไป ให้ใส่เฉพาะ คำแรก ๆ ของชื่อเรื่องเท่านั้น		
* กรณีผู้แต่งคนเดียว แต่หลายชื่อเรื่องในปีเดียวกัน แสง จันทรงาม (2544ก, 2544ข) (Department of Veterans Affairs, n.d., 2017a, 2017b, 2017c)		
• กรณีอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูล ให้เขียนเรียงตามลำดับตัวอักษร เช่น ... สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ เสียงประชา (2541) และ พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์ (2556) ... การเรียนรู้แบบร่วมมือ (ทิตินา แชนมณี, 2547; ภูรินทร์ แดงน้อย, 2560) ... out in research (Banks, 2002; Dilevko & Gottlieb, 2003; Orzechowski, 2022)		

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเรื่อง

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./สำนักพิมพ์.

กรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 2 คน (ผู้เขียน1 และผู้เขียน2)

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 3-20 คน (ใส่ชื่อผู้แต่งทุกคน)

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวน 21 คนขึ้นไป ใส่ชื่อผู้แต่งคนที่ 1-19 ตามด้วยเครื่องหมาย .

. . ก่อนคนสุดท้าย (ผู้เขียน¹, ผู้เขียน², ³, ⁴, ⁵, ⁶, ⁷, ⁸, ⁹, ¹⁰, ¹¹, ¹², ¹³, ¹⁴, ¹⁵, ¹⁶, ¹⁷, ¹⁸, ¹⁹, .

. . ผู้เขียน²⁴)

* ภาษาอังกฤษใช้ &

ตัวอย่าง

แสง จันทรงาม. (2544). *พุทธศาสนาวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สร้างสรรค์บุ๊คส์.

หมายเหตุ

* กรณีที่ผู้แต่งเป็นนิติบุคคลและเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์

ใส่ชื่อย่อในส่วนของสำนักพิมพ์ เช่น WHO, มหาวิทยาลัย, สถาบัน, กรม, โรงพยาบาล
กรมวิชาการ. (2518). *กรมวิชาการในปัจจุบัน*. กรม.

* ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะอักษรตัวแรก หากมีชื่อเรื่องรองใช้ เครื่องหมายทวิภาค (:) คั่นเว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วยอักษร ตัวแรกเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ นอกนั้นใช้ ตัวพิมพ์เล็ก Controlling uncertainty: A review of human ...

2.2 บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)/ชื่อหนังสือ ../(น./เลขหน้า)/ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูตร. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของ
คนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูตร, เสวนิจ รัตนวิจิตร, ธัญญา
สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และขวัญรัก สุขสมฤทัย (บ.ก.). *รายงานการวิจัยคุณธรรม
พฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย* (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

2.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต/ไม่ได้ตีพิมพ์]/ ชื่อมหาวิทยาลัย.
--

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสาร นิพนธ์/[Unpublished doctoral/dissertation หรือ Unpublished/master's/thesis]/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). *การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน
ในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ออนไลน์

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต/ชื่อ มหาวิทยาลัย]/ ชื่อเว็บไซต์./URL
--

ตัวอย่าง

สุชาวดี ตันติศักดิ์. (2550). การตรวจจับฮาร์ดมอมิกในระบบจำหน่ายโดยใช้ซอฟต์แวร์แอสซิน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. คลังสารสนเทศดิจิทัล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:108574>

2.4 บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(1), 32-48.

2.5 รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)/สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

พระมหาภาสิต สุขวรรณดี (สุภาสโต). (2547). รายงานการวิจัยการรักษาศีล 5 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2547 (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.6 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง/ชื่อเว็บไซต์/URL

ตัวอย่าง

นักร้องในตำนาน. (2565, 11 กรกฎาคม). 30 แคปชั่นโดนใจ สำหรับทาสแมว คนรักแมวโดน ๆ. ทรูไอดี. <https://women.trueid.net/detail/E7kjm1nDq9dv>

Victoria University. (2023, January 19). APA 7th Referencing: Reports & Grey Literature. <https://libraryguides.vu.edu.au/apa-referencing/7ReportsGreyLiterature>
หมายเหตุ กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

2.7 หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปี/วัน/เดือนที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์/น./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์'49. มติชน, น. 33.

2.8 รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือ
สัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย โจนรัตนวานิชย์ และสิทธพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบ
ระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.
ใน *เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3* (น. 48-50). นครปฐม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.9 เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารอัดสำเนา/เอกสารประกอบการเรียน)

ชื่อหน่วยงาน./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อของเอกสาร/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วีระชัย ยศโสธร. (2556). จริยธรรมกับการดำเนินชีวิต [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./ (ปี,/วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 135 ตอนที่ 33. หน้า 42-48.